

fortum

Join the
change

Fortum Oyj
Tilinpäätöstiedote
Tammi–joulukuu 2018

Fortum Oyj
Kotipaikka Espoo
Y-tunnus 1463611-4

Sisällys

Korkeammat markkinahinnat nostivat vuoden 2018 tulosta – uusi vaihe strategian toteutuksessa alkanut	3
Toimitusjohtaja Pekka Lundmarkin kommentti	4
Strategiapäivitys marraskuussa 2018	6
Uniper-investointi	6
Taloudellinen tulos	7
Taloudellinen asema ja rahavirta	9
Segmenttikatsaukset	11
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit	19
Toiminta- ja sääntely-ympäristö	21
Avaintekijät ja riskit	24
Näkymät	25
Tutkimus ja kehitys	29
Kestävä kehitys	30
Osakkeet ja osakepääoma	33
Konsernin henkilöstö	33
Muutokset Fortumin johdossa	33
Yhtiökokous 2018	34
Muita neljännen neljänneksen merkittäviä tapahtumia	35
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	35
Osingonjakoehdotus	36
Yhtiökokous 2019	36

Tilinpäätöstiedotteen taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	37
Lyhennetty konsernin tase	39
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	40
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	41
Nettovelan muutokset	43
Tunnusluvut	44
Konsernin lyhennetyn osavuosisikatsauksen liitetiedot	45
Tunnuslukujen laskentakaavat	69
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	73
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	74

Sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon, ellei toisin mainita.

Korkeammat markkinahinnat nostivat vuoden 2018 tulosta – uusi vaihe strategian toteutuksessa alkanut

Loka–joulukuun 2018

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 473 (424) miljoonaa euroa, +12 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 333 (295) miljoonaa euroa, +13 %
- Liikevoitto oli 309 (315) miljoonaa euroa, -2 %
- Osakekohtainen tulos oli 0,22 (0,28) euroa, josta -0,02 (0,01) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin
- Liiketoiminnan rahavirta oli 38 (295) miljoonaa euroa, lasku johtui pääasiassa futuuripositiodien selvityksen aiheuttamasta käyttöpääoman muutoksesta

Tammi–joulukuun 2018

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 1 523 (1 275) miljoonaa euroa, +19 %, mukaan lukien 26 miljoonan euron myyntivoitto Fortumin 54 %:n osuudesta aurinkovoimayhtiössä Intiassa
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 987 (811) miljoonaa euroa, +22 %, mukaan lukien 26 miljoonan euron myyntivoitto aurinkovoimayhtiöstä Intiassa
- Liikevoitto oli 1 138 (1 158) miljoonaa euroa, -2 %
- Osakekohtainen tulos oli 0,95 (0,98) euroa, josta 0,15 (0,38) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin, mukaan lukien 0,09 euron osakekohtainen myyntivoitto 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä Vuonna 2017 osakekohtainen myyntivoitto Hafslund-yritysjärjestelystä oli 0,36 euroa ja Ruotsin veroviranomaisen tuloverotuspäätöksen vaikutus oli -0,14 euroa
- Liiketoiminnan rahavirta oli 804 (993) miljoonaa euroa
- Fortum sai kesäkuussa päätökseen Uniper-ostotarjouksensa ja Fortumista tuli Uniperin suurin osakkeenomistaja
- Marraskuussa Fortum päivitti strategiansa ja vahvisti taloudelliset tavoitteensa ja osinkopolitiikkansa
- Fortumin hallitus esittää 1,10 (1,10) euron osinkoa osaketta kohden

Yhteenveto näkymistä

- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: vuodelle 2019 noin 75 % hintaan 31 euroa/MWh ja vuodelle 2020 noin 45 % hintaan 29 euroa/MWh.
- Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600–650 miljoonaa euroa vuonna 2019. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit. Investointien odotetaan pienenevän vuonna 2020.

Taloudelliset avainluvut

	2018	2017
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,7	7,1
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	3,6	0,8

Tunnuslukuja

Milj. euroa tai kuten merkitty	IV/18	IV/17	2018	2017
Liikevaihto	1 599	1 432	5 242	4 520
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	473	424	1 523	1 275
Vertailukelpoinen liikevoitto	333	295	987	811
Liikevoitto	309	315	1 138	1 158
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	-44	34	38	148
Tulos ennen tuloveroja	261	300	1 040	1 111
Tulos/osake, euroa	0,22	0,28	0,95	0,98
Liiketoiminnan rahavirta	38	295	804	993
Oma pääoma/osake, euroa			13,33	14,69
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)			5 509	988

Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmark:

”Vuosi 2018 oli Fortumille tapahtumarikas. Jatkoimme strategiamme toteutusta Hafslundin ja Ekokemin integroinnilla ja kehittämisellä, investoimme lisää uusiutuvaan energiaan ja ennen kaikkea saatoimme päätökseen ostotarjouksemme Uniperista. Pitkäaikainen tavoitteemme edistää hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymistä sai tukea EU:n päätökseltä vahvistaa päästökaupan markkinavakausvarantoa. Sitä seuranneella päästöoikeuksien hintojen kolminkertaistumisella oli myös selkeästi positiivinen vaikutus sähköhintoihin.

Olemme tehneet viime vuosina lujasti töitä vuonna 2016 valitun strategiamme toteuttamiseksi ja ottaneet merkittäviä askeleita pääoman uudelleen sijoittamiseksi. Meillä on nyt liiketoimintaportfolio, jossa on hyvää tuottopotentiaalia tuleville vuosille. Marraskuussa 2018 päivitimme Fortumin strategian. Päivitetty strategia on luonteva jatke edelliselle ja se perustuu neljään prioriteettiin.

Ensimmäinen prioriteettimme on toiminnan tehokkuuden ja joustavuuden lisääminen. Näin varmistamme, että nykyiset liiketoimintomme tuottavat jatkuvasti arvoa ja parantavat kilpailukykyämme myös pitkällä aikavälillä. Toinen prioriteettimme on varmistaa Fortumin viime vuosina tekemien suurten investointien tuottavuus. Jatkamme myös liiketoimintojemme arviointia jatkuvasti muuttuvassa ja päästöttömyyteen pyrkivässä toimintaympäristössä. Kolmas prioriteettimme on jatkaa kasvua sähkön arvoketjussa valikoiden, sillä olemme jo uudelleensijoittaneet pääomaamme merkittävästi. Hyödynnämme vahvaa kokemustamme ja osaamistamme, ja keskitymme päästöttömään sähköntuotantoon visiomme ”For a cleaner world” mukaisesti. Markkinakehityksen ennustaminen 2020-luvun loppupuolelle asti on yhä vaikeampaa. Uskomme kuitenkin, että epävarmuus tuo myös uusia mahdollisuuksia ja siksi neljäs prioriteettimme on luoda perusta uusille sähköhinnoista riippumattomille liiketoiminnoille, joissa näemme merkittävää taloudellista potentiaalia. Olemme esimerkiksi päättäneet sijoittaa uuteen itsenäiseen Valo Ventures -kasvurahastoon, jonka vetäjänä toimii yksi Google Capitalin perustajista Scott Tierney. Valo Ventures sijoittaa digitaalisiin alku- ja kasvuvaiheen teknologiayrityksiin, jotka etsivät sijoituskohteita niistä megatrendeistä, jotka ovat keskiössä myös Fortumin strategiassa.

Nopea muutos kohti vähäpäästöistä yhteiskuntaa on aikamme suurimpia haasteita. EU-komissio julkaisi pitkänaikavälin ilmastostrategiansa marraskuussa. Fortum tukee strategian kunnianhimoisinta tavoitetta, jonka mukaan EU:n tulisi olla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Kustannustehokkaita toimia päästöjen vähentämiseksi tarvitaan kaikilla sektoreilla. Päästökauppajärjestelmä kattaa tällä hetkellä alle puolet EU:n hiilidioksidipäästöistä. Siksi päästökauppajärjestelmän vahvistamisen ja laajentamisen muun muassa lämmitykseen, jäähdytykseen ja liikenteeseen tulisi olla keskeisiä ohjauskeinoja.

Investointimme tuuli- ja aurinkovoimaan alkavat näkyä tuloksessamme. Yksi esimerkki näistä investoinneista on vuoden 2018 alussa käyttöön otettu 35 megawatin tuulipuisto Uljanovskissa, joka on ensimmäinen laatuaan Venäjällä. Intiassa myimme 54 prosentin osuutemme 185 megawatin aurinkovoimalaitoksista vapauttaaksemme pääomaa lisäinvestointeihin. Kesäkuussa Fortum voitti Intiassa 250 megawatin aurinkovoimaprojektin, jonka tuottamalle sähkölle taataan kiinteä takuuhinta 25 vuodeksi. Tuuli- ja aurinkovoimaportfoliomme kasvoi merkittävästi vuonna 2018. Meillä on osakkuusyhtiöidemme kanssa Pohjoismaissa, Venäjällä ja Intiassa lähes 3 gigawatin kokonaisuus, johon kuuluu aurinko- ja tuulipuistoja sekä -kehitysprojekteja.

Uniper-ostotarjouksen saattaminen päätökseen kesäkuussa 2018 oli vuoden merkittävin virstanpylväs. Meillä on selkeä näkemys siitä, miten Fortum ja Uniper voivat yhdessä rakentaa ”Tulevaisuuden energiayhtiön” ja haluamme sopia Uniperin kanssa miten voimme parhaiten toteuttaa visiomme kummankin yhtiön osakkeenomistajien ja sidosryhmien eduksi. Pettymykseksemme neuvottelut Uniperin kanssa eivät ole vielä edistyneet odotusten mukaisesti. Investointimme perusteet ovat kuitenkin ennallaan ja olemme edelleen täysin sitoutuneita sijoitukseemme. Kesäkuun lopun jälkeen olemme kasvattaneet omistustamme Uniperissa vahvistaaksemme Fortumin asemaa tulevien yhtiökokousten äänestyksissä. Vuoden 2018 lopussa Fortumin hallussa oli 49,99 prosenttia Uniperin osakkeista ja äänioikeuksista.

Fortumin neljännen neljänneksen tulos parani edellisvuoteen verrattuna pääasiassa sähkönhintojen nousun myötä. Tulosta kohensi myös ydinvoimalaitosten paremman käytettävyyden myötä kasvanut ydinvoimatuotanto. Tulosta rasitti edelleen keskivertovuotta pienempi, heikommista tulovirtauksista ja vesivaroista johtunut vesivoimatuotanto. Vesitilanne vuoden viimeisellä neljänneksellä oli kuitenkin parempi kuin kolmannella neljänneksellä, jolloin tuotantomäärät olivat ennätysellisen matalat. Sähkönhintojen nousun vaikutus näkyy koko vuoden vertailukelpoisessa liikevoitossamme, joka kasvoi 22 prosenttia. Uniper-investoinnin vaikutus Fortumin vuoden 2018 tulokseen oli marginaalinen, sillä tulos sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen neljänneksen tuloksesta. Jatkossa Uniperin voitto ja osingot kartuttavat Fortumin osakekohtaista tulosta ja rahavirtaa.

Vuoden valopilkku oli Generation-divisioona, jonka tulos koheni merkittävästi korkeampien sähkönhintojen vauhdittamana. Vuoden aikana saatoimme myös päätökseen Loviisan ydinvoimalaitoksen automaatiouudistuksen, joka oli mittavin perusparannusprojekti laitoksen historiassa. Fortumin Russia-divisioonan tulos on kehittynyt voimakkaasti viime vuosina, ja myös kuluneena vuonna ruplamääräinen tulos parani hieman. City Solutions ja Consumer Solutions –divisioonat keskittyivät Hafslund-integraatioon, joka eteni suunnitellusti. Valitettavasti näiden kahden divisioonan tuloskehitys ei ole vielä tyydyttävällä tasolla. Jatkamme työtä uusien liiketoimintojen integroimiseksi ja odotamme synergiahyötyjen toteutuvan asteittain vuosien 2019 ja 2020 aikana.

Vuoden 2018 tuloksen ja tulevien vuosien näkymien perusteella Fortumin hallitus ehdottaa kalenterivuodelta 2018 maksettavaksi edellisvuosien tapaan 1,10 euron osinkoa osakkeelta.

Lopuksi haluan kiittää kaikkia työntekijöitämme sitoutumisesta ja kovasta työstä vuoden aikana sekä asiakkaitamme ja kaikkia muita sidosryhmiämme jatkuvasta luottamuksesta.”

Strategiapäivitys marraskuussa 2018

Fortum julkisti päivitetyn strategiansa 12.11.2018. Päivitetty strategia jatkaa kehitystä kohti Fortumin ”For a cleaner world” -visiota. Samalla yhtiö vahvisti osinkopolitiikkansa ja pitkän aikavälin taloudellisten tavoitteidensa pysyvän ennallaan. Strategian tavoitteena on vahvistaa Fortumin suorituskykyä ja taata kilpailukykyinen liiketoimintaportfolio 2020-luvulle. Strategian keskiössä ovat toiminnan tehokkuus ja joustavuuden lisääminen sekä investointien tuottavuuden varmistaminen ja tuotantorakenteen optimointi. Fortum hakee myös valikoitua kasvua sähkön arvoketjussa ja pyrkii luomaan perustaa uusille merkittävillä liiketoiminnoilla. Strategiapäivityksestä kerrottiin yksityiskohtaisemmin Fortumin pääomamarkkinapäivässä 13.11.2018.

Uniper-investointi

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniperissa Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisin julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. Käteisostotarjous Uniperin osakkeenomistajille oli kokonaisarvoltaan 22 euroa osakkeelta, joka vastasi 36 %:n preemiota suhteessa Uniperin osakkeen hintaan toukokuun 2017 lopussa eli ennen Uniperia koskeneita yrityskauppaspekulaatioita. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %

Julkisen ostotarjouksen loppuun saattaminen edellytti viranomaishyväksyntöjä useissa maissa. Vuoden 2018 toisella neljänneksellä Fortum sai Uniper-järjestelylleen Venäjän kilpailulainsäädännön ja strategia investointeja koskevan lain mukaiset viranomaishyväksynät. Näiden päätösten myötä Fortum voi hankkia enintään 50 prosenttia Uniperin osakkeista ja äänioikeuksista. Fortum sai toisella neljänneksellä myös EU:n kilpailulainsäädännön alaisen hyväksynnän Uniper-järjestelylleen Euroopan komissiolta. Viranomainen ei asettanut päätökselleen ehtoja. Tarvittavat hyväksynät Yhdysvalloissa ja Etelä-Afrikassa oli saatu jo aiemmin.

Fortum sai ostotarjouksen päätökseen 26.6.2018, jolloin siitä tuli Uniperin suurin osakkeenomistaja 47,35 prosentin osuudella. Fortum maksoi osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille yhteensä 3,7 miljardia euroa (21,31 euroa osakkeelta). Fortumin 3,7 miljardin euron kokonaisinvestoinnista 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla. Fortum on lisännyt omistustaan Uniperissa kesäkuun 2018 jälkeen, sillä yhtiö haluaa turvata asemansa Uniperin mahdollisten tulevien yhtiökokousten äänestyksissä. Joulukuun 2018 lopussa Fortum omisti 49,99 prosenttia Uniperin osakkeista.

Osuus Uniperin tuloksesta kasvattaa Fortumin osakekohtaista tulosta, ja Uniperin osinko kasvattaa Fortumin kassavirtaa. Järjestely nosti Fortumin velkaisuuden yli yhtiön pitkän aikavälin tavoitetason, joka on nettovelan ja käyttökatteen suhteena noin 2,5x. Fortum kuitenkin odottaa, että velkaisuusaste pienenee ajan myötä yhtiön omien toimintojen kassavirran ja Uniperin tulevan osingon yhteisvaikutuksen ansiosta kohti tavoitetasoa.

Uniper on yhdistelty Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen. Hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa ”Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä”. Lopullinen IFRS:n mukainen hankintamolaskelma saatetaan päätökseen yhden vuoden kuluessa ostopäivästä. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuineen, koska Uniper julkaisee osavuosituloksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin vuoden 2018 tilinpäätös sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta (liite 6). Tämä osuus on -2 miljoonaa euroa. Uniper julkistaa vuoden 2018 tuloksensa 12.3.2019.

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Generation	555	433	1 837	1 677
City Solutions	358	340	1 094	1 015
Consumer Solutions	555	453	1 759	1 097
Russia	305	314	1 069	1 101
Muut toiminnot	34	30	129	102
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-157	-103	-516	-367
<i>Eliminoinnit</i>	-52	-34	-130	-103
Yhteensä	1 599	1 432	5 242	4 520

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Generation	224	191	762	603
City Solutions	113	110	284	262
Consumer Solutions	31	25	110	57
Russia	127	121	417	438
Muut toiminnot	-24	-23	-50	-83
Yhteensä	473	424	1 523	1 275

Vertailukelpoinen liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Generation	189	160	631	478
City Solutions	68	61	113	98
Consumer Solutions	17	18	53	41
Russia	89	84	271	296
Muut toiminnot	-30	-28	-79	-102
Yhteensä	333	295	987	811

Liikevoitto segmenteittäin

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Generation	184	163	738	501
City Solutions	56	64	109	102
Consumer Solutions	11	25	75	39
Russia	90	85	273	295
Muut toiminnot	-32	-21	-57	221
Yhteensä	309	315	1 138	1 158

Ydinvoimaan liittyvät oikaisut neljännellä neljänneksellä

Fortum on uudelleenarvioinut ydinvoimaan liittyviä varojaan ja velkojaan koskevia oletuksia 31.12.2018. Loviisan ydinvoimalaan liittyvä varaus kasvoi ja tästä syystä taseeseen on kirjattu osa aiemmin kirjaamattomasta osuudesta Suomen ydinjätehuoltorahastossa. Fortumilla on 31.12.2018 taseeseen

kirjaamattomia ydinjätehuoltorahastoon liittyviä varoja 254 miljoonaa euroa (liite 14). Varauksen kasvu ja rahaston lisäosuus sisältyvät vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Oletusten muutokset vaikuttivat positiivisesti muissa rahoituskuluissa esitettyihin korkoihin. Lisäksi oletuksia on muutettu myös yhteisomisteisten ydinvoimayhtiöiden, Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO), Oskarshamn Kraftgrupp AB:n (OKG) ja Forsmark Kraftgrupp AB:n, vastaavien erien osalta Suomessa ja Ruotsissa. Muutoksen kokonaisvaikutus osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta verojen jälkeen oli -37 miljoonaa euroa sisältäen ydinjätevastuun lisäyksen, joka liittyy aiemmin syntyneitä ydinjätettä koskeviin velvoitteisiin Ruotsissa. Näillä kaikilla ydinvoimaan liittyvillä oikaisulla oli yhteensä vähäinen nettotulosvaikutus.

Loka–joulukuu 2018

Fortumin liikevaihto kasvoi 12 % pääasiassa sähkönhintojen nousun seurauksena. Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 13 % saavutettujen sähkönhintojen nousun ja ydinvoimatuotannon kasvun myötä, mutta aiempaa pienemmät vesivoiman tuotantomäärät kumosivat osan positiivisesta vaikutuksesta.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä, mukaan lukien suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos ja ydinvoimaan liittyvät oikaisut, oli -24 (20) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta pieneni -44 (34) miljoonaan euroon pääasiassa -37 miljoonan euron ydinvoimaan liittyvien oikaisujen sekä -31 miljoonan euron ydinvoiman tulevaan käytöstä poistoon liittyvien muiden erien seurauksena (pääasiassa OKG). Uniperin osuus oli -2 (0) miljoonaa euroa, Stockholm Exergin (aiemmin Fortum Värme) osuus oli 21 (27) miljoonaa euroa ja TGC-1:n osuus oli 2 (4) miljoonaa euroa. Uniperin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2018 kolmannen neljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 11).

Tammi–joulukuu 2018

Fortumin liikevaihto kasvoi 16 % pääasiassa Hafslundin yhdistelemisen ja sähkönhintojen nousun myötä. Vertailukelpoinen liikevoitto parani 22 %. Kasvu oli seurausta pääasiassa saavutettujen sähkönhintojen noususta, hankittujen Hafslund-liiketoimintojen yhdistelemisen positiivisesta vaikutuksesta, Ruotsin vesi- ja ydinvoimaloiden kiinteistö- ja kapasiteettiverojen laskusta, saatujen CSA-maksujen (Capacity Supply Agreement) kasvusta Venäjällä sekä myyntivoitosta, joka saatiin Fortumin 54 %:n osuudesta aurinkovoimayhtiössä Intiassa. Erittäin alhainen vesivoiman tuotanto kolmannella neljänneksellä sekä Venäjän ruplan heikkeneminen kumosivat osan tulosparannuksen vaikutuksesta.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä, mukaan lukien suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos, myyntivoitot ja ydinvoimaan liittyvät oikaisut, oli 151 (347) miljoonan euron positiivinen vaikutus liikevoittoon. Vuonna 2017 vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin sisältyi 324 miljoonan euron kertaluonteinen myyntivoitto Hafslund ASA:n myynnistä (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta pieneni 38 (148) miljoonaan euroon pääasiassa -37 miljoonan euron ydinvoimaan liittyvien oikaisujen sekä -33 miljoonan euron ydinvoiman tulevaan käytöstä poistoon liittyvien muiden erien seurauksena (pääasiassa OKG). Tulosoisuuden pieneneminen johtui myös siitä, että vertailukausi sisälsi 39 miljoonan euron osuuden elokuussa 2017 myydyin Hafslund ASA:n tuloksesta. Uniperin osuus oli -2 (0) miljoonaa euroa, Stockholm Exergin (aiemmin Fortum Värme) osuus oli 61 (66) miljoonaa euroa ja TGC-1:n osuus oli 40 (32) miljoonaa euroa. TGC-1:n osuus tuloksesta perustuu yhtiön julkaisemiin vuoden 2017 neljännen neljänneksen ja vuoden 2018 tammi–syyskuun osavuositarkastuksiin. Uniperin osuus tuloksesta perustuu yhtiön julkaisemaan vuoden 2018 tammi–syyskuun osavuositarkastukseen (liite 11).

Nettorahoituskulut olivat 136 (195) miljoonaa euroa. Lasku johtui pääasiassa ydinvoimaan liittyvistä 49 miljoonan euron oikaisusta.

Tulos ennen tuloveroja oli 1 040 (1 111) miljoonaa euroa.

Katsauskauden verot olivat 181 (229) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 17,5 % (20,6 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta oli 22,0 % (18,8 %), kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia ja muita merkittäviä kertaluonteisia tuloverotuspäätöksiä ei oteta huomioon (liite 7).

Kauden tulos oli 858 (882) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos oli 0,95 (0,98) euroa, josta 0,15 (0,38) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin, mukaan lukien 0,09 euron osakekohtainen myyntivoitto Hafslund Produksjonin 10 prosentin osuuden myynnistä. Vertailukaudella 2017 osakekohtainen myyntivoitto Hafslund-yritysjärjestelystä oli 0,36 euroa ja Ruotsin veroviranomaisen tuloverotuspäätöksen vaikutus oli -0,14 euroa.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Vuonna 2018 liiketoiminnan rahavirta pieneni 189 miljoonalla eurolla ja oli 804 (993) miljoonaa euroa. Muutosta selittävät pääasiassa 248 miljoonaa euroa korkeampi vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) ja 314 miljoonaa euroa suuremmat toteutuneet valuuttakurssierot sekä käyttöpääoman 751 miljoonan euron kasvun negatiivinen vaikutus. Toteutuneet valuuttakurssierot olivat 231 (-83) miljoonaa euroa, ja ne liittyivät Fortumin ruotsalaisten ja venäläisten tytäryhtiöiden lainoja suojaavien valuutanvaihtosopimusten jatkamiseen. Käyttöpääoman -670 (81) miljoonan euron muutos johtui pääasiassa päivittäin selvitettävien futuuripositioiden kassavaikutuksesta Nasdaq Commodities -kauppapaikassa (Rahavirtalaskelman lisätietoja).

Investoinnit vähenivät 78 miljoonalla eurolla ja olivat 579 (657) miljoonaa euroa eli vuodelle 2018 annettua 600–700 miljoonan euron ohjaustasoa pienemmät. Osakehankinnat olivat 4 088 (972) miljoonaa euroa ja liittyivät pääasiassa Uniper-investointiin (liite 6). Osakemyyntien vaikutus oli 259 (741) miljoonaa euroa, ja ne liittyivät pääasiassa 10 %:n osuuden myyntiin Hafslund Produksjonista sekä 54 %:n osuuden myyntiin aurinkovoimayhtiöstä. Vuonna 2017 hankinnat ja myynnit liittyivät pääasiassa Hafslund-yritysjärjestelyyn. Investointien rahavirta kasvoi 4 398 (807) miljoonaan euroon.

Rahavirta ennen rahoitusta oli -3 594 (187) miljoonaa euroa.

Pitkäaikaisten lainojen nostot olivat 1 764 (35) miljoonaa euroa, ja niistä suurin osa liittyi Uniper-ostotarjousta varten otettuun lainaan. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 586 (543) miljoonaa euroa. Osingonmaksu vuodelta 2017 oli 977 miljoonaa euroa. Likvidit varat pienenivät 3 268 (1 241) miljoonaa euroa.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma raportointikauden lopussa oli 22 409 (21 753) miljoonaa euroa. Likvidit varat kauden lopussa pienenivät 584 (3 897) miljoonaan euroon pääasiassa Uniper-yritysjärjestelyn seurauksena. Sijoitettu pääoma oli 18 170 (18 172) miljoonaa euroa.

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 11 841 (13 048) miljoonaa euroa. Emoyhtiön omistajille kuuluvan pääoman 1 207 miljoonan euron lasku johtui pääasiassa vuodelta 2017 maksetusta 977 miljoonan euron osingosta, kassavirran suojausten käypään arvoon arvostamisen 599 miljoonan euron vaikutuksesta ja 518 miljoonan euron muuntoeroista, joiden vaikutusta tasoitti kauden 843 miljoonan euron tulos. Osinko vuodelta 2017 oli 1,10 euroa osakkeelta. Yhtiökokous hyväksyi osingon 28.3.2018, ja osinko maksettiin 10.4.2018.

Rahoitus

Nettovelka kasvoi 4 521 miljoonalla eurolla ja oli 5 509 (988) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa Uniper-ostotarjouksen päätökseen saamisesta toisen neljänneksen jälkipuoliskolla.

Vuoden 2018 lopussa konsernin likvidit varat olivat 584 (3 897) miljoonaa euroa. Likvidit varat sisältävät PAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, yhteensä 317 (246) miljoonaa euroa. Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli 1,8 (1,8) miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja (liite 13).

Konsernin nettorahoituskulut olivat 136 (195) miljoonaa euroa, josta 114 (132) miljoonaa euroa oli nettokorkokuluja. Nettorahoituskuluihin sisältyi ydinvoimaan liittyvien oikaisujen 49 miljoonan euron vaikutus (liite 14). Vuonna 2017 nettorahoituskulut sisälsivät Uniper-yritysjärjestelyyn liittyviä rahoitusjärjestelyjä.

Nasdaq Commodities -selvitysyhtiö ilmoitti 12.9.2018 sulkeneensa yhden jäsenensä position ja käyttäneensä vakuusrahaston varoja tappion kattamiseksi. Fortum on vakuusrahaston jäsen, sillä yhtiö käy kauppaa Nasdaq Commodities -kauppapaikalla. Nasdaq pyysi 13.9.2018 vakuusrahaston jäseniä täydentämään rahastoa. Fortumin osuus vakuusrahastossa oli noin 30 miljoonaa euroa, ja vaadittu täydennys on noin 20 miljoonaa euroa. Tapahtuman vuoksi Fortum kirjasi kolmannen vuosineljänneksen tulokseensa noin 20 miljoonan euron rahoituskulun. Maksuvelvollisuutensa laiminlyöneen osapuolen ja velkojien kesken solmittiin marraskuussa 2018 yhteisymmärryksessä laillisesti sitova sopimus laiminlyönnin aiheuttamien tappioiden osittaiseksi kattamiseksi.

Tammikuussa 2018 Standard & Poor's laski Fortumin pitkäaikaisen luottoluokituksen tasolta BBB+ tasolle BBB negatiivisin näkymin. Lyhyen ajan luokitus pysyi tasolla A-2. Kesäkuussa 2018 Fitch Ratings laski Fortumin pitkäaikaisen luottoluokituksen tasolta BBB+ tasolle BBB vakain näkymin. Lyhyen ajan luokitus laski tasolle F3. Vakaa investment grade -tason luokitus on Fortumille ensisijaisen tärkeää.

Tunnuslukuja

Vuoden 2018 lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhde viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 3,6x (0,8x) eli korkeampi kuin pitkän aikavälin tavoite, joka on noin 2,5x yli suhdannesyklin.

Velkaantumisaste oli 46 % (7 %), ja omavaraisuusaste oli 54 % (61 %). Osakekohtainen oma pääoma oli 13,33 (14,69) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 6,7 % (7,1 %). Fortumin pitkän aikavälin tavoite sijoitetun pääoman tuotoksi on vähintään 10 % yli suhdannesyklin.

Segmenttikatsaukset

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi, sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Liikevaihto	555	433	1 837	1 677
- sähkönmyynti	514	428	1 767	1 649
- josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	394	350	1 401	1 342
- muu myynti	41	6	70	28
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	224	191	762	603
Vertailukelpoinen liikevoitto	189	160	631	478
Liikevoitto	184	163	738	501
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta**	-67	1	-72	-1
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			6 295	5 672
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %			11,1	8,4
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	71	55	194	264
Henkilöstön lukumäärä			1 075	1 035

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa, ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia korkokuluineen ja tuotantoveroineen. Osuus tuloksesta koostuu pääasiassa IFRS-oikaisuista (esim. ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpidosta) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseessa (liite 18 vuoden 2017 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto energialähteittäin

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Vesivoima Pohjoismaissa	4,8	5,7	19,1	20,7
Ydinvoima Pohjoismaissa	6,1	5,6	22,8	23,0
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,0	0,0	0,1	0,5
Yhteensä	11,0	11,3	42,0	44,2

Pohjoismainen myynti

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Myynti Pohjoismaissa	12,8	13,3	48,4	51,8
- josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	10,6	10,9	40,5	42,2

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

EUR/MWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	37,2	32,0	34,6	31,8

* Segmentin sähkön tukkihinta sisältää vesi- ja ydinvoimatuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Se ei sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Loka–joulukuu 2018

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa pieneni, kun vesivoiman tuotanto laski 0,8 TWh alhaisina pysyneiden tulovirtausten ja vesivarojen seurauksena. Ydinvoimatuotanto kasvoi 0,5 TWh vuosihuoltojen ajoituksen seurauksena. Kokonaissähköntuotannosta 100 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkön tukkumyyntihinta nousi 5,2 euroa eli 16 % spot-hintojen nousun myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 18 % saavutettujen sähkönhintojen nousun ja ydinvoimatuotannon kasvun myötä, mutta vesivoiman alhaiset tuotantomäärät kumosivat osan positiivisesta vaikutuksesta.

Liikevoittoa heikensivät -5 (2) miljoonan euron arvonalentumiset, suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos ja ydinvoimaan liittyvät oikaisut (liite 4).

Osakkuus- ja yhteisyritysten negatiivinen tulosvaikutus johtui pääasiassa ydinvoimaan liittyvistä oikaisuista. Oikaisulla oli positiivinen vaikutus muihin rahoituskuluihin, ja niiden kokonaisvaikutus Fortumin tulokseen oli marginaalinen (liite 11).

Fortumin Loviisan ydinvoimalaitoksen automaatiouudistushanke saatiin päätökseen neljännellä neljänneksellä. Se oli ydinvoimalaitoksen historian suurin yksittäinen hanke. Uudistus parantaa turvallisuutta ja varmistaa järjestelmien luotettavuuden myös tulevaisuudessa. Hanke toteutettiin kolmessa vaiheessa vuosihuoltojen yhteydessä vuosina 2016–2018.

Tammi–joulukuu 2018

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa laski, kun vesivoiman tuotantomäärät pienenivät kolmannella ja neljännellä neljänneksellä alhaisten tulovirtausten ja vesivarojen seurauksena, ja ydinvoimatuotanto väheni hieman, koska Oskarshamn 1 -ydinvoimalaitos suljettiin kesäkuussa 2017. Kokonaissähköntuotannosta 100 % (99 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkön tukkumyyntihinta nousi 2,8 euroa eli 9 % spot-hintojen nousun myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto parani 32 % pääasiassa saavutettujen sähkönhintojen nousun ja Ruotsin vesi- ja ydinvoimaloiden kiinteistö- ja kapasiteettiverojen laskun myötä. Vesivoiman tuotantomäärien lasku kumosi osan positiivisesta vaikutuksesta.

Liikevoittoa vahvistivat 108 (23) miljoonan euron myyntivoitot, suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutos, ydinvoimaan liittyvät oikaisut ja arvonalentumiset (liite 4).

Osakkuus- ja yhteisyritysten negatiivinen tulosvaikutus johtui pääasiassa ydinvoimaan liittyvistä oikaisuista. Oikaisulla oli positiivinen vaikutus muihin rahoituskuluihin, ja niiden kokonaisvaikutus Fortumin tulokseen oli marginaalinen (liite 11).

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produksjonista ja kirjasi myynnistä 77 miljoonan euron kertaluonteisen verovapaan myyntivoiton Generation-segmentin tulokseen.

City Solutions

City Solutions -segmentti kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, käyttö- ja kunnossapitopalvelut, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Puolassa. Segmenttiin kuuluvat myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Stockholm Exergistä (aiemmin Fortum Värme), joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Liikevaihto	358	340	1 094	1 015
- lämmönmyynti	193	194	604	523
- sähkönmyynti	50	34	119	121
- jätteiden käsittelyn myynti*	62	59	211	195
- muu myynti**	53	54	161	175
Vertailukelpoinen käyttökatte (EBITDA)	113	110	284	262
Vertailukelpoinen liikevoitto	68	61	113	98
Liikevoitto	56	64	109	102
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (liite 11)	24	31	74	80
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 743	3 728
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %			5,0	5,5
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	79	69	222	556
Henkilöstön lukumäärä			1 956	1 907

* Jätteiden käsittelyn myynti koostuu jätteiden vastaanottomaksuista jätteiden käsittelylaitoksilla ja ympäristörakentamisen palvelumyynnistä.

** Muu myynti koostuu pääasiassa käyttö- ja kunnossapitopalveluista sekä polttoaineiden myynnistä.

Lämmönmyynti maittain

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Suomi	1,2	1,2	3,8	3,9
Puola	1,2	1,2	3,5	3,7
Norja	0,5	0,6	1,6	0,7
Muut maat	0,6	0,6	1,9	1,8
Yhteensä	3,6	3,6	10,8	10,0

Sähkönmyynti maittain

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Suomi	0,5	0,4	1,4	1,5
Puola	0,2	0,1	0,5	0,4
Muut maat	0,2	0,2	0,8	0,7
Yhteensä	0,9	0,8	2,7	2,6

Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen 4.8.2017. Hafslund Heat -liiketoiminnasta ja Klemetsrudanleggetista (KEA) muodostuva Fortum Oslo Varme on yhdistelty tytäryhtiönä City Solutions -segmentin tulokseen 1.8.2017 alkaen. Fortumin omistusosuus Fortum Oslo Varmesta on 50 %.

Loka–joulukuu 2018

Lämmönmyynti oli edellisvuoden tasolla, ja sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitosten sähkönmyynti kasvoi hieman.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 8 miljoonaa euroa pääasiassa siksi, että sähkönmyynti kasvoi, sähköhinnat nousivat ja Suomessa siirryttiin lämmön kausihinnoitteluun. Kierrätys- ja jätehuoltoliiketoiminnan tuloksen heikentyminen tasoitti osittain positiivista vaikutusta.

Liikevoittoa heikensi suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon -12 (3) miljoonan euron muutos (liite 4).

Tammi–joulukuu 2018

Lämmönmyynti kasvoi 8 % pääasiassa Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen seurauksena. Toisen neljänneksen lämpimän sään negatiivinen vaikutus kumosi ensimmäisen neljänneksen kylmän sään positiiviset vaikutukset.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 15 %. Kierrätys- ja jätehuoltoliiketoiminnan tuloksen heikentyminen tasoitti osittain Fortum Oslon Varmen yhdistelemisen 37 (15) miljoonan euron positiivista vaikutusta.

City Solutions -liiketoiminnan kausiluonteisuus on lisääntynyt Fortum Oslo Varmen yhdistelemisen ja uuden kausihinnoittelun vuoksi. Kausihinnoittelun keskimääräinen vuotuinen vaikutus on neutraali.

Fortum Oslo Varmen yhdistelemisellä oli 70 (29) miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen.

Liikevoittoa heikensi suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon -4 (4) miljoonan euron muutos (liite 4).

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti kattaa sähkö- ja kaasutuotteiden vähittäismyynnin Pohjoismaissa ja Puolassa, mukaan lukien asiakaspalvelun, laskutuksen sekä perinnän. Fortum on Pohjoismaiden suurin sähkön vähittäismyyjä, ja yhtiöllä on noin 2,5 miljoonaa asiakasta ja useita tuotemerkkejä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa. Consumer Solutions tarjoaa sähkötuotteita ja niihin liittyviä palveluja sekä uusia digitaalisia kuluttajaratkaisuja.

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Liikevaihto	555	453	1 759	1 097
- sähkönmyynti	502	381	1 547	862
- muu myynti	53	72	212	235
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	31	25	110	57
Vertailukelpoinen liikevoitto	17	18	53	41
Liikevoitto	11	25	75	39
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			648	638
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	14	3	47	493
Henkilöstön lukumäärä			1 399	1 543

Myynti

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Sähkö	8,9	9,2	30,3	20,5
Kaasu*	1,3	1,2	4,1	4,0

* Ei sisällä tukkumyyntiä.

Asiakkaiden määrä

Tuhatta*	2018	2017
Sähkö	2 440	2 470
Kaasu	30	20
Yhteensä	2 470	2 490

* Pyöristettynä lähimpään 10 000:een.

Fortum sai Hafslundin omistusjärjestelyt päätökseen 4.8.2017. Hafslund Markets on yhdistelty Consumer Solutions -segmentin tulokseen 1.8.2017 alkaen.

Loka-joulukuu 2018

Sähkön myyntimäärä pieneni 3 % pääasiassa lämpimän sään ja pienemmän kulutuksen seurauksena. Liikevaihto kasvoi 22 % pääasiassa sähkön spot-hintojen nousun myötä. Kova kilpailu ja sen aiheuttama asiakasvaihtuvuus Pohjoismaiden markkinoilla olivat edelleen haasteita.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski marginaalisesti.

IFRS 15 -standardin käyttöönotolla oli 9 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen myötä. IFRS 15 -standardin vaikutuksesta 6 miljoonaa euroa liittyi Hafslundin toimintoihin.

Liikevoittoa heikensi suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon -5 (7) miljoonan euron muutos (liite 4).

Puolan hallitus jäädytti loppukäyttäjähinnat 1.1.2019 ja ehdotti korvausjärjestelmää toimittajille. Päätöksen vaikutusta Fortumin liiketoimintaan Puolassa on tällä hetkellä vaikea arvioida. Puolan viranomaiset eivät ole vielä antaneet yksityiskohtaisempia ohjeita eivätkä tehneet päätöksiä korvausjärjestelmästä tai markkinasäännöksistä hintojen jäädytyksen osalta.

Tammi–joulukuu 2018

Hafslundin yhdisteleminen sekä helmi- ja maaliskuun kylmä sää kasvattivat sähkönmyyntiä ja sen myötä segmentin liikevaihtoa. Myös sähkön spot-hintojen nousulla vuoden kuluessa oli positiivinen vaikutus. Kilpailu ja asiakasvaihuvuus Pohjoismaiden markkinoilla olivat edelleen haasteita.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 29 % Hafslundin yhdistelemisen seurauksena. Myyntikatteiden lasku ja myytyjen sähkönjakeluyhtiöiden palvelusopimusten muutokset tasoittivat osittain positiivista vaikutusta. Hafslundin yhdistelemisen vaikutus oli 31 (13) miljoonaa euroa.

Hafslundin yhdistelemisellä oli 54 (22) miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen. IFRS 15 -standardin käyttöönotolla oli 32 miljoonan euron positiivinen vaikutus vertailukelpoiseen käyttökatteeseen myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen myötä. IFRS 15 -standardin vaikutuksesta 22 miljoonaa euroa liittyi Hafslundin toimintoihin.

Liikevoittoa vahvisti suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon 22 (-2) miljoonan euron muutos (liite 4).

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	IV/18	IV/17	2018	2017
Liikevaihto	305	314	1 069	1 101
- sähkönmyynti	237	226	872	837
- lämmönmyynti	65	87	193	258
- muu myynti	3	1	4	6
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	127	121	417	438
Vertailukelpoinen liikevoitto	89	84	271	296
Liikevoitto	90	85	273	295
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (liite 11)	0	4	36	31
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			2 789	3 161
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %			10,3	10,1
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	66	167	117	277
Henkilöstön lukumäärä			2 941	3 495

Sähkön- ja lämmöntuotanto Venäjällä

TWh	IV/18	IV/17	2018	2017
Sähköntuotanto Venäjällä	8,0	7,2	29,6	26,3
Lämmöntuotanto Venäjällä	6,4	7,0	20,4	20,0

Fortumin keskeiset sähkön kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	IV/18	IV/17	2018	2017
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alueella, RUB/MWh	1 099	1 038	1 043	1 041
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 883	3 755	3 801	3 685
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS ja muut, tRUB/MW/kk* **	158	157	148	148
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA, tRUB/MW/kk**	1 196	983	1 075	899
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	682	577	609	535
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, RUB/MWh	1 982	1 845	1 888	1 813
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, EUR/MWh***	26,0	27,0	25,6	27,5

* Sisältää forced mode -statuksen kapasiteettimaksut, säännellyt tariffit ja kahdenväliset sopimukset.

** Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö.

*** Muunnettu käyttämällä keskiarvoja.

Chelyabinsk GRES:n 3-yksikkö otettiin käyttöön marraskuussa 2017 ja Ulyanovskin 35 megawatin tuulivoimala tammikuussa 2018. Fortumin ostamat, yhteisteholtaan 35 MW:n aurinkovoimalat on yhdistelty joulukuusta 2017 alkaen.

Loka-joulukuu 2018

Sähkön tuotanto kasvoi käytettävyyden paranemisen myötä. Lämmöntuotanto sen sijaan pieneni, kun Tšeljabinskin lämpökattilat siirrettiin Yustek-yhteisyritykseen marraskuun 2018 alussa.

Liikevaihto laski, mikä johtui ruplan kurssin heikkenemisestä ja Tjumenin lämpöliiketoiminnan siirtämisestä Yustek-yhteisyritykseen. Saatujen CSA-maksujen ja sähkönmyynnin kasvu kumosi osan negatiivisesta vaikutuksesta. Lisätietoja CSA-maksuista on kohdissa "Avaintekijät ja riskit" ja "Näkymät".

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 6 %. CSA-maksujen kasvulla ja uusilla tuotantoyksiköillä sekä Tjumenin lämpöputken siirrosta saadulla korvauksella oli positiivinen tulosvaikutus, jota heikensivät ruplan kurssimuutos ja luottotappiovaraukset. Saatujen CSA-maksujen nousuun olivat syinä Nyagan 1:n ja Nyagan 2:n CSA-maksujen kasvu maksujakson viimeisinä vuosina, positiiviset spot-markkinakorjaukset ja uusiutuvan energian tuotantomuotojen maksut. Valtionobligaatioiden tuottojen lasku kumosi osan CSA-maksujen nousun vaikutuksesta. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli -10 miljoonaa euroa.

Tammi-joulukuu 2018

Sähkön tuotanto kasvoi Chelyabinsk GRES:n 3-yksikön käyttöönoton ja hyvän käytettävyyden myötä. Lämmöntuotanto kasvoi kylmän sään seurauksena. Kasvun vaikutusta tasoitti Tšeljabinskin lämpökattiloiden siirto Yustek-yhteisyritykseen. Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen pienemmät sähkön tuotantomäärät johtuivat Nyaganin voimalan huoltoseisokista.

Liikevaihto laski, mikä johtui ruplan kurssin heikkenemisestä ja Tjumenin lämpöliiketoiminnan siirtämisestä Yustek-yhteisyritykseen. Saatujen CSA-maksujen ja sähkön- ja lämmönmyynnin kasvu kumosi osan negatiivisesta vaikutuksesta.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski 8 %. Uusilla tuotantoyksiköillä ja saatujen CSA-maksujen kasvulla oli positiivinen vaikutus tulokseen. Tulosta heikensivät ruplan kurssimuutos, luottotappiovaraukset ja sähkön myyntikatteiden lasku. Saatujen CSA-maksujen nousuun olivat syinä Nyagan 1:n ja Nyagan 2:n CSA-maksujen kasvu maksujakson viimeisinä vuosina, positiiviset spot-markkinakorjaukset ja uusiutuvan energian tuotantomuotojen maksut. Valtionobligaatioiden tuottojen lasku kumosi osan CSA-maksujen nousun vaikutuksesta. Tammi–joulukuun 2017 tulosta paransi saatavien perinnän tehostumiseen liittynyt kertaerä. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli -32 miljoonaa euroa.

Muut toiminnot

Muut toiminnot -segmentti koostuu kahdesta kehitysyksiköstä (M&A and Solar & Wind Development sekä Technology and New Ventures) ja konsernitoiminnoista. Lisäksi segmentti sisältää Fortumin omistussuuden Uniperista, joka on yhdistelty Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen (liite 6).

Uniperin hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä". Lopullinen IFRS:n mukainen hankintamenolaskelma saatetaan päätökseen yhden vuoden kuluessa hankintahetkestä. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuineen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin vuoden 2018 tilinpäätös sisältää Fortumin osuuden vain Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta, joka oli -2 miljoonaa euroa (liite 6). Uniper julkistaa vuoden 2018 tuloksensa 12.3.2019.

Joulukuussa 2018 Fortum sitoutui sijoittamaan Valo Ventures -kasvurahastoon 150 miljoonaa euroa kymmenen vuoden aikana. Valo Ventures on uusi maailmanlaajuinen kasvurahasto, jonka vetäjänä toimii Scott Tierney, yksi Google Capitalin perustajista. Se on itsenäinen rahasto, joka sijoittaa digitaalisiin ja skaalautuviin kasvuyrityksiin Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa. Valo Ventures -kasvurahaston perustaminen on linjassa Fortumin "For a cleaner world" -vision ja strategian kanssa. Yksi Fortumin strategian päätavoitteista päästöjen vähentämisessä on luoda perusta uusille, innovatiivisille liiketoiminnoille. Digitaalinen johtajuus on ratkaisevan tärkeää näiden tavoitteiden saavuttamiselle.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti tehneensä uudelleenjärjestelyjä aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminnoissaan, koska niiden kasvu oli ylittänyt alkukehitysvaiheen. Tuulivoimatoiminnoista tuli Generation-divisioonan liiketoiminta-alue ja aurinkovoimatoiminnoista City Solutions -divisioonan liiketoiminta-alue. Venäjän tuuli- ja aurinkovoimatoiminnot jatkavat osana Russia-divisioonaa. Segmenttiraportointia muutetaan vuodesta 2019 alkaen ja vuoden 2018 luvut oikaistaan vastaavasti.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään Intiassa. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2018. Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. Kaupan velaton kokonaisarvo, mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, oli 147 miljoonaa euroa. Myynnillä oli noin 26 miljoonan euron positiivinen vaikutus Fortumin kolmannen neljänneksen vertailukepoiseen liikevoittoon. Fortumin pääoman kierrätykseen tähtäävä liiketoimintamalli mahdollistaa lisäinvestoinnit uusiutuviin energialähteisiin hyödyntämällä Fortumin ydinosaamista voimalaitosten kehittämisessä, rakentamisessa ja käytössä, samalla kun kumppanuussopimukset ja muut yhteistyömuodot mahdollistavat kevyen taserakenteen. Liiketoimintamallin voitto raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä olivat 367 (331) miljoonaa euroa, mukaan lukien Uniper-osakkeiden hankinta (liite 6). Investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 200 (208) miljoonaa euroa (liite 4).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuonna 2018 olivat 4 672 (1 815) miljoonaa euroa sisältäen pääasiassa Uniper-osakkeiden hankinnan. Investoinnit olivat 584 (690) miljoonaa euroa (liite 4) eli vuodelle 2018 annettua 600–700 miljoonan euron ohjaustasoa pienemmät, mikä johtui joidenkin investointien siirtymisestä vuodelle 2019.

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

	Tyyppi	Sähköntuotanto- kapasiteetti, MW	Lämmöntuotanto- kapasiteetti, MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation				
Loviisa, Suomi	Ydinvoima	5		2018
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	5		2018
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	~15		2019
City Solutions				
Zabrze, Puola	CHP	75	145	Q1/2019
Kivenlahti, Suomi	Biolämpölaitos		58	2020
Russia				
Uljanovsk	Tuuli	35		Tammikuu 2018
Aurinko*	Aurinko	110		2021–2022
Muut toiminnot				
Ånstadblåheia, Norja	Tuuli	50		Q4/18
Sørfjord, Norja	Tuuli	97		2019
Pavagada 2, Intia	Aurinko	250		2019

* Edellyttää erillistä investointipäätöstä.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 MW:n Olkiluoto 3 (OL3) -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa Teollisuuden Voima Oyj (TVO) -omistusosuutensa kautta. OL3-ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortum omistaa 25 % OL3 -ydinvoimalaitosyksiköstä ja on sitoutunut rakentamisen rahoitukseen omistusosuutensa suhteessa. Vuoden 2018 lopussa Fortumin saatavat OL3:n osalta olivat 170 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön oli 63 miljoonaa euroa (liite 11). Maaliskuussa 2018 TVO ja laitostoimittajayhtiöt allekirjoittivat kattavan sovintosopimuksen, jonka mukaan laitostoimittajien yhteenliittymään kuuluvat yhtiöt maksavat TVO:lle 450 miljoonaa euroa korvauksena OL3-hankkeen viivästymisestä. TVO arvioi projekti aikataulun ja sovintosopimuksen perusteella OL3-hankkeen

kokonaiskustannukseksi noin 5,5 miljardia euroa. Laitoksen toimittava AREVA-Siemens-yhteenliittymä päivitti aikataulun marraskuussa 2018. Tuolloin päivitetyn aikataulun mukaan yksikön säännöllisen sähköntuotannon odotetaan alkavan tammikuussa 2020.

Fortum osti 1.1.2019 loput TVO:n Meri-Porin voimalaitoksen tuotantotehoon oikeuttavat C-sarjan osakkeet. Fortumilla on nyt oikeus saada käyttöönsä koko Meri-Porin voimalaitoksen tuotantoteho aikaisemman 67 prosentin sijaan. Meri-Porin voimalaitosta käytetään pääasiassa Fingridin tehoreservikapasiteettina ja varakapasiteettina.

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 %:n omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:sta Svartisen Holding AS:lle. Fortum osti osuutensa Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden myyntihinta oli 160 miljoonaa euroa. Fortum kirjasi kaupasta vuoden 2018 toisella neljänneksellä 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmenttiin.

City Solutions

Lokakuussa 2018 Fortum ilmoitti korvaavansa osan hiilipohjaisesta lämmöntuotannostaan rakentamalla biolämpölaitoksen Espoon Kivenlahteen. Laitoksen rakentaminen on merkittävä askel kohti Espoon hiilineutraalia kaukolämmön tuotantoa, sillä laitos mahdollistaa vanhan hiililämpökattilan poistamisen käytöstä Suomenojalla. Investoinnin arvo on noin 40 miljoonaa euroa. Uuden laitoksen lämpöteho on parhaimmillaan jopa 58 megawattia. Rakennustyöt alkoivat marraskuussa 2018, ja lämmöntuotanto on tarkoitus aloittaa vuonna 2020.

Fortumin ja Lietuvos Energijan yhteisyritys Kauno Kogeneracinė Jėgainė rakentaa jätepolttoainetta käyttävän sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen Liettuan Kaunasiin. Voimalan sähköntuotantokapasiteetti on 24 MW ja lämmöntuotantokapasiteetti noin 70 MW. Fortumin omistusosuus yhteisyrityksestä on 49 %. Voimala on määrä ottaa käyttöön vuoden 2020 puolivälissä.

Fortum päätti vuonna 2015 uuden sähkön ja lämmön monipolttoainelaitoksen rakentamisesta Zabrzeen, Puolaan. Voimalaitos käyttää polttoaineenaan pääosin jäteperäistä polttoainetta (RDF) ja hiiltä, mutta voi käyttää myös biomassaa ja polttoaineiden seoksia. Voimalaitos korvaa aiemmat, pelkkää hiiltä käyttävät, vanhentuneet yksiköt Zabrzessa ja Bytomissa. Voimalaitoksen tuotantokapasiteetti on 145 MW lämpöä ja 75 MW sähköä ja sen tuotannon on määrä alkaa vuoden 2019 ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Russia

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 110 MW aurinkovoimakapasiteettia. Voimalaitokset on määrä ottaa käyttöön vuosina 2021-2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 megawattia tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot otetaan käyttöön vuosina 2019–2023. Vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä sijoitusrahasto päätti 100 megawatin tuulivoimapuistoinvestoinnista, jossa sähköntuotannon on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot otetaan käyttöön vuosina 2018–2022. Lokakuussa 2017 ja lokakuussa 2018 sijoitusrahasto päätti investoinneista 50 megawatin ja 200 megawatin tuulipuistoihin. Sähköntuotanto 50 megawatin tuulipuistossa alkoi 1.1.2019. Tuotannon 200 megawatin tuulipuistossa on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Fortumin sekä Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahaston vuosina 2017 ja 2018 voittamiin uusiutuvan energian tuotantokapasiteetteihin liittyvät investointipäätökset tehdään tapauskohtaisesti. Fortumin sijoittama oma pääoma on enintään 15 miljardia ruplaa. Pitkällä aikavälillä Fortum pyrkii ylläpitämään kevyttä taserakennetta mahdollisten kumppanuuksien ja muiden yhteistyömuotojen avulla.

Muut toiminnot

Joulukuussa 2018 Fortum sitoutui sijoittamaan Valo Ventures -kasvurahastoon 150 miljoonaa euroa kymmenen vuoden aikana. Se on itsenäinen rahasto, joka sijoittaa digitaalisiin ja skaalautuviin kasvuyrityksiin Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa.

Joulukuussa 2018 Fortum voitti intialaiselta Gujarat Urja Vikas Nigam Ltd:ltä 250 megawatin aurinkovoimaprojektin. Aurinkovoimalaitos rakennetaan Raghanesdan aurinkopuistoon Banaskhtan alueelle Gujaratiin Intiassa. Tammikuussa 2019 Gujaratin hallitus mitätöi aurinkovoimahuutokaupan tulokset, koska piti huutokaupan tariffeja liian korkeina. Hallitus on ilmaissut järjestävänsä uuden huutokaupan ja aikovansa laskea operaattoreiden aurinkopuistomaksuja, jotta yhtiöt pystyvät tarjoamaan alempia tariffeja.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 MW aurinkovoimaa Pavagadan tuulipuistoon Intian Karnatakaan. Investoinnin arvioidaan olevan noin 120 miljoonaa euroa. Voimalaitos arvioidaan otettavan käyttöön vuonna 2019.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40 %) ja Elite Alfred Bergille (14 %). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta Intiassa. Elite Alfred Bergillä on optio ostaa enintään 16 prosentin lisäosuus Fortumilta. Neljän aurinkovoimalaitoksen kokonaiskapasiteetti on 185 megawattia. Fortum aikoo säilyttää merkittävän vähemmistöosuuden yhtiöstä ja vastata edelleen laitosten käyttö- ja kunnossapitopalveluista pitkäaikaisen sopimuksen mukaisesti. Kaupan velaton kokonaisarvo mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, oli 147 miljoonaa euroa. Myynnillä oli 26 miljoonan euron positiivinen vaikutus Fortumin kolmannen neljänneksen vertailukelpoiseen liikevoittoon. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2018.

Tammikuussa 2017 Fortum sai päätökseen kolmen tuulivoimaprojektin oston norjalaiselta Nordkraft-yhtiöltä. Kauppaan kuuluvat jo toiminnassa oleva Nygårdsfjellet-tuulipuisto ja kaikki tarvittavat luvat saaneet Ånstadblåheia- ja Sør fjord-projektit. Ånstadblåheian tuulipuisto otettiin käyttöön vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä, ja Sør fjordin tuulipuisto on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2019. Kolmen tuulipuiston tuotantokapasiteetti on yhteensä noin 180 megawattia.

Vuonna 2016 Fortum teki lopullisen päätöksen investoida 75 MW:n tuulipuistoprojektiin Solbergissa Pohjois-Ruotsissa. Skellefteå Kraft osallistuu projektiin 50 %:n osuudella. Tuulipuisto otettiin käyttöön vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä.

Toiminta- ja sääntely-ympäristö

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 108 (108) TWh vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä. Sähkökulutus Pohjoismaissa vuonna 2018 oli 399 (392) TWh. Kulutuksen kasvu johtui pääasiassa vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen vertailukautta kylmemmästä säästä ja jonkin verran suuremmasta teollisuuden kulutuksesta.

Vuoden 2018 alussa Pohjoismaiden vesivarannot olivat 86 TWh eli 3 TWh pitkän ajan keskiarvoa suuremmat ja 11 TWh suuremmat kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2018 lopussa vesivarannot olivat 74 TWh eli 9 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 12 TWh edellisvuotta pienemmät.

Vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 47,6 (30,6) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta oli 49,6 (33,0) euroa/MWh Suomessa ja 48,2 (31,1) euroa/MWh Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma). Hintoja nostivat pääasiassa heikko vesitilanne ja vertailuvuotta selvästi korkeammat hiililauhdetuotannon marginaalikustannukset. Vuoden 2018 keskimääräinen spot-systeemihinta Nord Poolissa oli 44,0 (29,4) euroa/MWh ja keskimääräinen aluehinta Suomessa 46,8 (33,2) euroa/MWh ja Ruotsin SE3-alueella (Tukholma) 44,5 (31,2) euroa/MWh.

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä nousi 52,6 (33,0) euroon/MWh. Vuoden 2018 keskimääräinen spot-hinta oli 44,5 (34,2) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA = EU Emission Allowance) markkinahinta nousi vuoden alun 8 eurosta 25 euroon tonnilta vuoden 2018 lopussa.

Venäjä

Fortum toimii Länsi-Siperiassa pääasiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joilla teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella. Venäjän markkinat on jaettu kahteen hintavyöhykkeeseen, ja Fortum toimii hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue).

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2018 neljännellä vuosineljänneksellä oli 286 (281) TWh. Vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 219 (215) TWh. Vuonna 2018 Venäjän sähkönkulutus oli 1 056 (1 035) TWh ja vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 810 (799) TWh.

Keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) nousi 7,2 % vuoden 2018 neljännellä vuosineljänneksellä ja oli 1 309 (1 221) ruplaa/MWh hintavyöhykkeellä 1. Uralin alueella spot-hinta nousi 5,9 % ja oli 1 099 (1 038) ruplaa/MWh. Vuonna 2018 keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) nousi 3,6 % 1 247 (1 204) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1 ja nousi 0,2 % 1 043 (1 041) ruplaan/MWh Uralin alueella.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivut 73-75).

Euroopan sääntely-ympäristö

YK:n ilmastokokous päätti Pariisin sopimuksen toimeenpanosäännöistä

Puolassa pidetty YK:n ilmastokokous (COP24) hyväksyi Pariisin sopimuksen toimeenpanoa koskevat säännöt 15.12.2018. Sopimus tulee voimaan 2020. Säännöt kattavat kasvihuonekaasupäästöjen seurannan ja raportoinnin, ilmastorahoituksen raportoinnin sekä ilmastotavoitteiden nostamisen tulevaisuudessa. Markkinamekanismeja ja maailmanlaajuisia päästömarkkinoita koskevista säännöistä ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen, ja niistä neuvotellaan vuoden 2019 lopulla.

Pariisin ilmastosopimus edellyttää, että valtioiden on laadittava pitkän aikavälin ilmastostrategiansa ja toimitettava nykyisten päästövähennyssitoumustensa tarkistukset alkuvuoteen 2020 mennessä. Nykyiset sitoumukset eivät missään tapauksessa riitä rajoittamaan ilmaston lämpenemistä alle 1,5 asteeseen. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (IPCC) mukaan tavoitteen saavuttaminen edellyttää ”nopeita ja kauaskantoisia muutoksia”, mukaan lukien hiilidioksidin poistamista ilmakehästä. Hiilidioksidipäästöjen on laskettava maailmanlaajuisesti 45 prosenttia vuodesta 2010 vuoteen 2030, ja nettopäästöjen on laskettava nollaan vuoteen 2050 mennessä. IPCC:n mukaan sähkösektorin tulisi pienentää päästöjään 100 prosenttia jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2050.

EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategia vuoteen 2050

Euroopan komissio julkisti 28.11.2018 ehdotuksensa Puhdas maapallo kaikille -strategiasta, joka on pitkän aikavälin visio vuoteen 2050 saakka. Komissio ennakoii energiankulutuksen laskevan 30–50 prosenttia ja sähkön käytön kasvavan 50–200 prosenttia. Konkreettisia ehdotuksia EU:n tavoitteiksi ja politiikoiksi vuoden 2030 jälkeen odotetaan seuraavalta komissiolta.

Fortum pitää ehdotettua strategiaa kunnianhimoisena ja tasapainoisena. EU:n tulisi vahvistaa mahdollisimman pian hiilineutraaliutta koskevat tavoitteet vuodelle 2050 sekä välitavoitteet vuosille 2030–2050. Fortumin näkemyksen mukaan hiilidioksidipäästöjen hinnoittelu on keskeistä hiilineutraaliuden saavuttamisessa, ja EU:n tulisi kehittää markkinamekanismi, jolla kannustetaan myös hiilidioksidin talteenottoon suoraan ilmasta tai savukaasuista.

Saksan hiilikomissio antoi loppuraporttinsa

Saksan hallitukselle antamassaan raportissa hiilikomissio ehdottaa hiistä luopumista vuoteen 2038 mennessä. Vuonna 2032 arvioidaan, onko aikataulua mahdollista aikaistaa jo vuoteen 2035. Raportin mukaan vuoden 2022 jälkeen hiilikapasiteettia on käytössä 30 GW, mikä tarkoittaa 12,5 GW laitospäätösten sulkemista vuoteen 2017 verrattuna. Vuonna 2030 hiilikapasiteettia on ehdotuksen mukaan jäljellä ainoastaan 17 GW. Ydinvoiman ja hiilen samanaikainen sulkeminen korostaa maakaasun tärkeyttä energija järjestelmässä.

Komissio ehdottaa hyvityksiä hiililaitosten käyttäjille. Koska komissio odottaa sähkön hinnan nousevan hiililaitosten sulkemisen seurauksena, tulisi hinnan nousua hyvittää myös asiakkaille alentamalla verkkomaksuja tai sähköveroja. Niin ikään hiililaitosten sulkemisesta kärsivien alueiden tulisi saada korvausta voidakseen lieventää negatiivisia vaikutuksia aluetalouteensa. Ehdotuksena on myös mitätöidä hiilestä luopumista vastaava määrä hiilidioksidin päästöoikeuksia, jotta kansallisella politiikalla ei vesitetäisi EU:n päästökauppajärjestelmän toimintaa.

Fortum toivoo Saksan hallituksen antavan näkemyksensä raportista mahdollisimman pian ja lainsäädännön valmistelun käynnistyvän ripeästi. Toimijoiden tulisi saada tiedot yksityiskohtaisista kompensatiosäännöistä voidakseen tehdä tuotantokapasiteettiaan koskevia päätöksiä.

Kestävän rahoituksen säännöt vaikuttavat rahoitussektoriin koko EU:ssa

Toukokuussa 2018 Euroopan komissio antoi ensimmäiset kestävän rahoituksen strategiaan ja toimintasuunnitelmaan perustuvat lakiehdotukset. Niihin sisältyi ehdotus koko Euroopan unionin kattavasta luokittelujärjestelmästä, joka auttaa sijoittajia arvioimaan taloudellisen toiminnan kestävyttä ja vaikutuksia. Lisäksi muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskevia ohjeita tarkistetaan ja vihreille rahoitustuotteille kehitetään EU-merkki.

Luokittelujärjestelmän kehittämiseen liittyy muun muassa riski kielteisestä suhtautumisesta tiettyihin vähäpäästöisiin teknologioihin (esim. jätteen energiakäyttö ja ydinvoima), mikä saattaa kasvattaa tulevien investointien rahoituskuluja.

Fortum tukee komission ehdotusten yleistavoitetta, mutta korostaa, että energiasektorin kestäviä investointeja edistävien aloitteiden tulisi olla teknologianeutraaleja ja tähdätä vähäpäästöisiin, fossiilivapaisiin ratkaisuihin. On myös tärkeää varmistaa, että suunniteltu luokittelujärjestelmä kehitetään läpinäkyvästi ja markkinaehtoisesti.

EU:n jätepaketti voimaan

Kiertotaloutta edistävä EU:n jätepaketti julkistettiin virallisesti kesäkuussa 2018, ja jäsenvaltioiden on otettava siihen liittyvä lainsäädäntö käyttöön heinäkuuhun 2020 mennessä. Kiinteän yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteita nostetaan ja yhdyskuntajätteen vientiä kaatopaikoille rajoitetaan

entisestäään vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi jätetilastojen laatua ja vertailukelpoisuutta parannetaan ja kierrätystavoitteiden laskentamenetelmiä yhdenmukaistetaan sekä vaaralliselle jätteelle perustetaan sähköisiä rekistereitä.

Säännöt muovien kestäväälle käytölle

EU-komissio julkaisi tammikuussa 2018 tiedonannon Euroopan unionin muovistrategiasta. Sen tavoitteena on muuttaa muovituotteiden suunnittelua, tuotantoa, käyttöä ja kierrätystä EU:ssa. Muovituotteiden entistä parempi suunnittelu ja tehokkaampi kierrätys sekä kierrätysmateriaalien laadun parantaminen edistävät toissijaisten muoviraaka-aineiden markkinoita ja luovat entistä suurempaa lisäarvoa Euroopan kilpailukykyiselle muoviteollisuudelle. Kaikki Pohjoismaat ovat laatineet omat muovin kestäväää käyttöä koskevat suunnitelmansa.

Fortum pitää kierrätysmuovien markkinoiden edistämiseen tähtäävää aloitetta tervetulleena. Muovistrategian odotetaan tuovan liiketoimintamahdollisuuksia Fortumin kierrätys- ja jäteratkaisuille.

Odottamaton loppukäyttäjähintojen jäädytys Puolassa

Puola toimeenpani yllättäen uuden valmisteverolain ja muutoksia muihin lakeihin 1.1.2019. Kuluttajahinnat jäädytettiin 30.6.2018 tasolle ja sähkön toimittajille ehdotettiin valtiollista korvausjärjestelmää mahdollisten tappioiden varalta. Hinnat jäädytettiin, koska sähköhinnat olivat nousseet nopeasti hiilidioksidin päästöoikeuksien hintojen kasvun myötä. EU-komission odotetaan kyseenalaistavan lain, koska sähköyhtiöille suunniteltua korvausta voidaan pitää laittomana valtiontukena ja toimenpiteestä olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle ennen toimeenpanoa. Fortum seuraa tilannetta tiiviisti ja tekee yhteistyötä asiaankuuluvien tahojen kanssa saadakseen selvyyttä uudesta lainsäädännöstä.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos altistuu useille taloudellisille, strategisille, energiapolitiikkaan ja -sääntelyyn liittyville, yritystaloudellisille sekä operatiivisille riskeille. Fortum altistuu näille riskeille sekä suoraan että epäsuorasti osakkuusyrittensä kautta.

Hyödykkeiden ja sähkön tukkuhinnat Euroopassa ovat Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta tärkeimpiä tekijöitä. Sähkön tukkuhinnan lyhyen aikavälin kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat polttoaineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hinnat, hydrologinen tilanne, lämpötila, taloudellinen kehitys sekä sähkön tuonnin ja viennin tasapaino.

Yleinen talouskasvu vaikuttaa raaka-aineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin ja niiden myötä sähkön tukkuhintoihin Pohjoismaissa. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyyden vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla. Lisäksi valuuttakurssivaihtelujen kasvulla on muunto- ja transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen etenkin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Pohjoismaissa muutokset sääntely- ja verotusympäristössä lisää energia- ja ympäristöhuoltotoimialojen riskejä. Suurin strateginen riski on sääntely- ja markkinaympäristön kehittyminen suuntaan, jota emme ole pystyneet ennakoimaan ja valmistautumaan. Fortum on varautunut näihin epävarmuustekijöihin analysoimalla ja arvioimalla lukuisia energiamarkkinoiden ja sääntelyn tulevaisuuden kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategiauudistuksen painopistealueina olivat tulopohjan laajentaminen sekä toiminnan suuntaaminen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuoltoliiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Keskeistä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Fortumin Venäjän liiketoiminnan kannalta keskeisiä tekijöitä ovat talouskasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Saadut takuuhintaiset kapasiteettimaksut uudelle (CSA) ja vanhalle (Competitive Capacity Selection, CCS) kapasiteetille ovat keskeisiä kannattavuustekijöitä. Suurin osa Fortumin vuoden 2007 jälkeen rakennetusta kapasiteetista kuuluu CSA-järjestelmän piiriin. Jokaiselle takuuhinnan piirissä olevalle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa noin 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien (uusiutuvalla energiantuotannolla noin 15 vuoden ajan). Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyyppin ja koon mukaan. Myös kausivaihtelut ja käytettävyys vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. CSA-maksuihin vaikuttavat muun muassa painotettu pääoman keskimääräinen kustannus (WACC), kuluttajahintaindeksi (CPI) sekä yhtiöiden sähkön spot-markkinoilta saamat tuotot (tuottoja tarkastellaan kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta). Lisäksi lämpövoimalat saavat selkeästi korotettuja CSA-maksuja alkaen noin kuusi vuotta käyttöönotosta.

Lisätietoja Fortumin riskeistä on luettavissa yhtiön vuosikertomuksessa.

Näkymät

Suojaukset

Vuoden 2018 lopussa noin 75 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 31 euroa/MWh vuodelle 2019 (65 % hintaan 30 euroa/MWh kolmannen neljänneksen lopussa) ja noin 45 % hintaan 29 euroa/MWh vuodelle 2020 (35 % hintaan 28 euroa/MWh kolmannen neljänneksen lopussa).

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannais sopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commodities -termiinejä.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Tällä hetkellä Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600–650 miljoonaa euroa vuonna 2019. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit sekä aurinko- ja tuulivoimainvestoinnit, joista voidaan luopua pääoman kierrätyksen liiketoimintamallin kautta. Kunnossapitoinvestointien arvioidaan olevan noin 300 miljoonaa euroa vuonna 2019 eli selkeästi alle poistojen tason.

Investointien odotetaan pienenevän vuonna 2020.

Pohjoismaiset markkinat

Sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan kasvavan edelleen. Sähkönkulutuksen odotetaan kasvavan Pohjoismaissa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa. Tulevien vuosien kasvu riippuu pitkälti Euroopan ja etenkin Pohjoismaiden talouskasvusta.

Öljyn ja hiilen hinnat alkoivat laskea vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä mutta päästöoikeuksien hinnat nousivat edelleen. Tammikuun 2019 lopussa hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2019 oli noin 84 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2019 noin 23 euroa tonnia kohti. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli noin 48 euroa/MWh loppuvuodelle 2019 ja noin 39 euroa/MWh vuodelle 2020. Saksassa sähkön termiinihintaa oli noin 51 euroa/MWh loppuvuodelle 2019 ja noin 49 euroa/MWh vuodelle 2020. Pohjoismaiden vesivarannot olivat noin 10 TWh pitkän ajan keskiarvon alapuolella ja 8 TWh vertailukautta pienemmät.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat muun muassa suojausasteet, suojaushinnat, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Jos sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Segmentin saavuttama sähkön tukkumyyntihinta sisältää myös lisäarvon, joka saavutetaan vesivoima- ja ydinvoimatuotannon optimoinnilla sekä kaupankäynnin hyödykemarkkinoilla.

EU:ssa tehtävien stressitestien perusteella Ruotsin ydinvoimaviranomainen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) on päättänyt uusista ruotsalaisia ydinreaktoreita koskevista säännöksistä. Operaattorien on tehtävä uudet turvallisuusinvestoinnit vuoteen 2020 mennessä.

Ydinjätemaksut tarkistetaan Ruotsissa kolmen vuoden välein. Maaliskuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti uusista ydinjätemaksuista vuosille 2018–2020. Lokakuussa 2017 Ruotsin valtiopäivät päättivät muutoksista ydinjätemaksun laskentaperusteisiin sekä ydinjäterahaston investointilupiin. Ehdotuksen mukaan ydinjätemaksun laskentaperuste muuttui 40 käyttövuodesta 50 käyttövuodeksi. Lisäksi ydinjäterahasto voi nyt sijoittaa myös muihin instrumentteihin kuin valtion velkakirjoihin. Näiden muutosten myötä Fortumin vuosittaiset ydinjätemaksut nousivat 8 miljoonaa euroa vuonna 2018.

Ruotsin eduskunta hyväksyi 19.6.2018 uuden vesivoimalain, joka tuli voimaan 1.1.2019. Lain mukaan kaikkien vesivoimalaitosten on päivitettävä lupansa. Samalla vesivoimaa suojataan, jotta se voi olla keskeinen tekijä tulevaisuuden energijärjestelmässä. Vesivoiman suojaamiseksi hyödynnetään kaikki vesipuitedirektiivin poikkeukset vesistöjen luokittelussa. Uuden lain mukaan toimialan on perustettava yhteinen vesivoimarahasto, josta rahoitetaan suurin osa tarvittavista ympäristötoimista. Perustetun rahaston suuruus on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden kuluessa. Suuret energiayhtiöt sijoittavat rahastoon vesivoiman tuotanto-osuutensa mukaisesti. Fortumin osuuden odotetaan olevan 20–25 prosenttia rahaston kokonaisrahoituksesta. Lisäksi hallitus antoi määräyksen vesivoimalupien uudistamisen kansallisesta priorisointisuunnitelmasta (voimassa 11.1.2019 alkaen).

Tukholman valitustuomioistuin antoi 11.6.2018 päätöksensä Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemuksesta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätökset eivät olleet Fortumille suotuisia. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt Fortumille valituslupaa. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus käsitelivät vain valtioneutua koskevat väitteet, tapaus siirretään nyt takaisin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi muiden oikeudellisten väitteiden osalta. Kiistanalainen kiinteistövero kyseiseltä ajanjaksolta on ilman korkoja yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 50 miljoonaa euroa). Lisäksi hallinto-oikeus käsittelee Ruotsin Fortumin yritysten vuosilta 2011–2016 tekemiä valituksia, jotka koskevat niiden vesivoimalaitosten kiinteistöveroastetta samoin oikeudellisin perustein. Fortum on maksanut kiinteistöveroa lain mukaisesti. Siksi oikeuden lopullinen päätös ei vaikuta Fortumin tulokseen, vaikka päätös ei olisikaan Fortumille suotuisa. Fortum Sverige AB teki joulukuussa 2018 EU-komissiolle valituksen vesivoimalaitosten kiinteistöverosta Ruotsissa vuodelta 2017 ja aiemmilta vuosilta. Fortum pyysi komissiota tutkimaan, ovatko Ruotsin vesivoimalaitosten kiinteistövero koskeva lainsäädäntö ja oikeuden päätökset EU:n valtioneutua koskevien sääntöjen mukaisia.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Budjetin mukaan ydinvoiman kapasiteettivero pienennetään 1 500 kruunuun/MW kuukaudessa 1.7.2017 alkaen ja poistetaan kokonaan 1.1.2018. Vuonna 2017 Fortumin Ruotsin ydinvoimatuotannon kapasiteettivero oli 44

miljoonaa euroa. Vuonna 2018 kapasiteettiveroa ei enää peritä. Lisäksi vesivoiman kiinteistövero laskee Ruotsissa 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Veroa lasketaan neljässä vaiheessa: 2,2 prosenttiin vuoden 2017 tammikuussa; 1,6 prosenttiin vuoden 2018 tammikuussa; 1,0 prosenttiin vuoden 2019 tammikuussa; ja 0,5 prosenttiin vuoden 2020 tammikuussa. Vuonna 2018 vero pieneni Fortumin osalta 20 miljoonalla eurolla 65 miljoonaan euroon. Lisäksi sähkön hinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein vuodesta 2019 alkaen. Tämänhetkisillä sähkön hinnoilla arvioituna verotusarvo olisi vuosina 2019–2024 nykyistä pienempi.

Ruotsalainen OKG päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamnin ydinvoimalayksiköissä 1 ja 2. Ydinvoimalayksikkö 1:n tuotanto lopetettiin 17.6.2017, ja Oskarshamn 2 -yksikkö on ollut suljettuna kesäkuusta 2013 alkaen. Sulkemisprosessin arvioidaan kestävän useita vuosia.

City Solutions

City Solutions -divisioonan vakaa kasvu, rahavirta ja tulos syntyvät yritysostojen ja uusien laitoinvestointien kautta. Polttoainekulut, laitosten käyttöaste, joustavuus, tehokkuus ja jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapaino, sähkön hinta sekä sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen.

Fortum Oslo Varmen liiketoimintojen kehittämisen arvioidaan edellyttävän toiminnan integrointiin liittyviä kertaluonteisia kuluja sekä lisäinvestointeja tulevana vuosina. Kustannushyötyjä odotetaan syntyvän asteittain vuodesta 2019 alkaen, ja 5-10 miljoonan euron vuosittainen täysimääräinen hyöty saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Consumer Solutions

Fortumin hallitus hyväksyi joulukuussa 2017 Consumer Solutions -divisioonan uuden liiketoimintastrategian elokuussa 2017 tehdyn Hafslund Markets -yritysoston jälkeen. Strategisena tavoitteena on muodostaa johtava pohjoismainen asiakaskeskeinen kuluttajaliiketoiminta, jolla on useita tuotemerkkejä.

Pohjoismaisen kilpailun odotetaan pysyvän kireänä, mikä luo edelleen paineita myyntikatteisiin ja asiakasvaihuvuuteen. Consumer Solutions vastaa haasteelliseen markkinatilanteeseen ja vahvistaa kilpailukykyään jatkamalla panostusta uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen kuluttajille.

Hafslundin ja Fortumin kuluttajaliiketoiminnat täydentävät hyvin toisiaan, ja niiden yhdistämisellä voidaan saavuttaa sekä tuottoihin että kuluihin liittyviä synergiaetuja. Lyhyellä aikavälillä ensisijaisena tavoitteena on saavuttaa tuottoja lisäävää myyntiä hyödyntämällä molempien yhtiöiden parhaita käytäntöjä ja tarjoamalla lisätuotteita ja palveluita koko asiakaskunnalle. Kustannushyötyjä saadaan vuodesta 2019 alkaen, kun Hafslundin integraatio on saatu päätökseen. Kustannushyötyjen odotetaan kasvavan asteittain tulevana vuosina, ja tavoitellut noin 10 miljoonan euron vuosittaiset hyödyt saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Russia

Russia-segmentin CSA-sopimukseen perustuvat kapasiteettimaksut ovat keskeinen yhtiön tuloskasvuun vaikuttava tekijä, sillä ne ovat huomattavasti korkeampia kuin CCS-huutokaupoista saatavat kapasiteettimaksut. Tällä hetkellä Fortumin CSA-kapasiteetti on 2 368 MW. Helmikuussa 2018 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkaisi painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2017. Näitä tietoja käytettiin CSA-maksujen määrittämiseen vuodelle 2018. Kapasiteettimaksuja laskettiin vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtion obligaatioiden alemmaa korkoa. Viranomaisen tarkasteli myös energiamarkkinoilta saatuja tuottoja ja kapasiteettimaksuja nostettiin pienempien tuottojen vuoksi.

Fortumin muu kapasiteetti Venäjällä on 2 544 MW, ja sillä on oikeus osallistua CCS-huutokauppaan. Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2017-2019 pidettiin vuoden 2015 lopussa. Huutokauppa vuodelle 2020 pidettiin syyskuussa 2016, ja huutokauppa vuodelle 2021 pidettiin syyskuussa 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. Fortum sai myös forced mode -statuksen osalle Argayashin voimalaitoksen kapasiteettia, eli yhtiö saa korkeamman maksun 195 MW:lle vuosiksi 2017-2019; 175 MW:lle vuodeksi 2020; ja 105 MW:lle vuodeksi 2021. 15.9.2018 pidettäväksi suunniteltu vuoden 2022 CCS-huutokauppa on siirretty pidettäväksi 1.5.2019.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 110 MW aurinkovoimakapasiteettia. Voimalaitokset on määrä ottaa käyttöön vuosina 2021-2022, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 14 000 ruplaa/MWh.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon tuulivoimasijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot otetaan käyttöön vuosina 2019–2023, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–8 000 ruplaa megawattitunnilta. Joulukuussa 2018 tuulivoimasijoitusrahasto päätti investoinnista 100 MW:n tuulivoimaisuuteen.

Fortumin Uljanovskin tuulipuisto lisättiin kapasiteettirekisteriin tammikuussa 2018. Teholtaan 35 MW:n puisto on Venäjän ensimmäinen teollisen mittaluokan tuulipuisto. Sen tuotantokapasiteetille maksetaan käyttöönotosta alkaen noin 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa nykyisin noin 11 000 ruplaa/MWh.

Joulukuussa 2017 Fortum osti kolme aurinkovoimayhtiötä. Kaikki kolme voimalaitosta ovat toiminnassa, ja niille maksetaan noin 15 vuoden ajan käyttöönotosta alkaen takuuhintaa, joka vastaa nykyisin noin 20 000:ta ruplaa/MWh. Laitokset otettiin käyttöön vuosina 2016 ja 2017.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia. Tuulipuistot oli tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2018–2022, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000-9 000 ruplaa/MWh. Lokakuussa 2017 sijoitusrahasto teki päätöksen ensimmäisen 50 MW:n ja lokakuussa 2018 toisen 200 MW:n tuulipuiston rakentamisesta.

Kaasun keskimääräinen hinta Venäjällä nousi noin 3,1 % vuonna 2018. Fortum arvioi kaasun keskimääräisen hinnan nousevan Venäjällä 3 % vuonna 2019.

Muut toiminnot

Yksityiskohtaiset tiedot Uniper-osakeomistuksesta ovat luettavissa tämän katsauksen Uniper-investointi -kappaleessa sekä liitetiedossa 6.

Joulukuussa 2018 Fortum voitti intialaiselta Gujarat Urja Vikas Nigam Ltd:ltä 250 megawatin aurinkovoimaprojektin. Aurinkovoimalaitos rakennetaan Raghanesdan aurinkopuistoon Banaskhtan alueelle Gujaratissa Intiassa. Tammikuussa 2019 Gujaratin hallitus mitätöi aurinkovoimahuutokaupan tulokset, koska piti huutokaupan tariffeja liian korkeina. Hallitus on ilmaissut järjestävänsä uuden huutokaupan ja aikovansa laskea operaattoreiden aurinkopuistomaksuja, jotta yhtiöt pystyvät tarjoamaan alempia tariffeja.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 MW tuulivoimaa Pavagadan tuulipuistoon Karnatakassa, Intiassa. Investoinnin arvioidaan olevan noin 120 miljoonaa euroa. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,85 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Laitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2019 aikana.

Verotus

Fortumin vuoden 2019 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19-21 %, kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja ja verokantojen muutoksia ei oteta huomioon.

Fortum sai Ruotsissa vuosilta 2013, 2014 ja 2015 tuloverotusta koskevia jälkiveropäätöksiä, jotka koskivat Fortumin hollantilaisen rahoitusyhtiön Fortumin ruotsalaisille tytäryhtiöille myöntämiä lainoja. Näiden lainojen korkotuotot verotettiin Hollannissa. Saatuaan Tukholman hallinto-oikeudelta kielteisen päätöksen vuonna 2017 Fortum teki valituksen Tukholman valitustuomioistuimeen. Tukholman valitustuomioistuin antoi lokakuussa 2018 päätöksensä Fortumin vuotta 2013 koskevasta Ruotsin jälkiveropäätöksestä. Päätös oli Fortumille myönteinen. Valitustuomioistuin katsoi, että lainoitusjärjestelyille oli riittävät liiketoiminnalliset perusteet ja hyväksyi yhtiön valituksen. Vuotta 2013 koskeva päätös on lopullinen. Tukholman hallinto-oikeus antoi marraskuussa 2018 päätöksensä Fortumin valituksesta, joka koski vuosien 2014 ja 2015 tuloverotusta Ruotsissa. Kaikki päätökset olivat Fortumille myönteisiä. Päätöksiä koskeva valitusoikeus umpeutui tammikuun 2019 lopussa. Fortum ei ollut tehnyt vuosien 2013–2015 tapauksia koskevaa varausta, koska yhtiö piti jälkiveroja perusteettomina. Siksi valitustuomioistuimen lokakuussa 2018 tekemällä päätöksellä ja hallinto-oikeuden marraskuussa 2018 tekemällä päätöksellä ei ollut vaikutusta yhtiön tulokseen. Ruotsin veroviranomaisen määräämät jälkiverot olivat 273 miljoonaa kruunua (26 milj. euroa) vuodelta 2013, 282 miljoonaa kruunua (27 milj. euroa) vuodelta 2014 ja 200 miljoonaa kruunua (19 milj. euroa) vuodelta 2015. Ylimääräinen verokustannus vuodelta 2013 maksettiin vuonna 2017 ja hyvitetiin Fortumille vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä. Fortum ei ollut maksanut vuosien 2014 ja 2015 jälkiveroja eikä niiden korkoja.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus päätti alentaa yhteisöveroa kahdessa vaiheessa: nykyisestä 22,0 prosentista 21,4 prosenttiin tammikuusta 2019 alkaen ja 20,6 prosenttiin tammikuusta 2021 alkaen.

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti olla myöntämättä Fortumille valituslupaa vuosien 2009–2012 verotuksen korkovähennyksistä Ruotsissa. Siten hallinto-oikeuden kesäkuussa 2017 tekemä epäsuotuisa päätös jää voimaan. Fortum maksoi jälkiveron korkoineen, yhteensä 1 175 miljoonaa kruunua (122 milj. euroa), vuonna 2016 ja kirjasi sen kuluksi vuoden 2017 toisen neljänneksen tulokseen. On vahvoja perusteita väittää, että nämä hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ovat EU-lakien ja niiden mukaisten perusoikeuksien vastaisia. Siksi Fortum jätti joulukuussa 2018 haastehakemuksen Tukholman käräjäoikeudelle. Yhtiö hakee näiden tapausten perusteella Ruotsin valtiolta vahingonkorvauksia. Lisäksi Fortum on hakenut vuoden 2012 tapaukselle Ruotsin ja Hollannin välistä sopimusmenettelyä (liite 19).

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa. Nykyisten liiketoimintojensa rinnalla yhtiö tutkii ja kehittää uusiutuvaan energiaan liittyviä uusia kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen edelläkävijä. Fortum kiihdyttää innovaatio toimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista vahvistamalla omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmimalla kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, teknologia- ja palveluyritysten sekä tutkimuslaitosten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energijärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energijärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja sekä ratkaisuja, jotka parantavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehitykseen menot vuositasolla. Vuonna 2018 Fortumin tutkimus- ja kehitykseen menot olivat 56 (53) miljoonaa euroa eli 1,1 % (1,2 %) liikevaihdosta.

Kestävä kehitys

Fortum pyrkii ottamaan liiketoiminnassaan huomioon tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun ja on määritellyt kestävän kehityksen painopistealueensa seuraavasti:

Taloudellinen vastuu	Sosiaalinen vastuu	Ympäristövastuu
Taloudellinen lisäarvo sidosryhmille	Laitos- ja työturvallisuus	Energia- ja resurssitehokkuus
Pitkän aikavälin arvonluonti ja kasvu	Energian toimitusvarmuus asiakkaille	Ympäristövaikutusten vähentäminen
Toimitusketjun vastuullisuus	Henkilöstön hyvinvointi	Ilmastomyönteinen energiantuotanto ja järjestelmät
Asiakastyytyväisyys	Liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus	Kaupunkien kestävätkä ratkaisut

Konsernitason kestävän kehityksen tavoitteet liittyvät tärkeimpiin painopistealueisiin ja painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia. Ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi ne mittaavat yhtiön mainetta, asiakastyytyväisyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Fortum julkaisee vuosittain Kestävän kehityksen raportin, jossa on lisätietoja yhtiön kestävän kehityksen toiminnasta.

Kestävän kehityksen konsernitavoitteet ja tulokset 2018

	Tavoite	IV/18	2018	2017
Taloudellinen vastuu				
Maineindeksi, perustuu One Fortum -tutkimukseen	73,0	-	72,5	72,3
Asiakastyytyväisyysindeksi (CSI), perustuu One Fortum -tutkimukseen	70-74	-	63-83	64-76
Net Promoter Score (NPS) Consumer Solutions -divisioonassa	-6	-	-18	-
Ympäristövastuu				
Energian kokonaistuotannon CO ₂ – ominaispäästö, viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	194	186	188
Energiätehokkuuden parantuminen vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2012, GWh/a	> 1 900	-	1 637	1 502
Merkittävät EHS-poikkeamat, kpl	≤ 20	1	18	20
Sosiaalinen vastuu				
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95,0	97,1	96,4	96,1
Poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö ja urakoitsijat	≤ 2,1	1,4	1,8	2,4
Vakavien työtaturmien lukumäärä, kpl	0	3	4	1
Työtaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapauksien tutkinnan laatu	Taso 3,0	Taso 3,0	Taso 3,0	Taso 2,0*
GAP-indeksi, EHS-minimivaatimusten käyttöönotto	Taso 3,0	-	Taso 2,0	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,2	3,0	2,8	2,2**

* Asteikko muuttunut

** Ei sisällä: DUON, Hafslund

Fortum on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX Sustainability Finland, ECPI®, Euronext Vigeo Eurozone 120, Euronext Vigeo Europe 120, MSCI ESG Ratings sekä Equileap Gender Equality -indekseissä. Fortum on myös saanut luokituksen B vuoden 2018 CDP Climate Change -arvioinnissa sekä Prime Status (B-) -luokituksen ISS-oekom Corporate Rating -luokittajalta.

Fortumin kestävä kehitysraportointi kattaa kaikki Fortumin määräysvallassa olevat toiminnot mukaan lukien tytäryritykset kaikissa toimintamaissa.

Taloudellinen vastuu

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään sijoitetun pääoman tuotolla (pitkän aikavälin tavoite: vähintään 10 %) ja pääomarakenteella (pitkän aikavälin tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5x).

Asiakastyytyväisyyden ja yhtiön maineen tavoitteita seurataan vuosittain. Vuonna 2018 One Fortum - tutkimuksen mukaan yhtiön maine keskeisten sidosryhmien keskuudessa oli 72,5 (72,3) yksikköä, joten 73,0 yksikön tavoitetta ei saavutettu.

Asiakastyytyväisyyden konsernitavoite (70-74 yksikköä, asteikolla 0-100) saavutettiin kaikilla muilla liiketoiminta-alueilla paitsi sähkön vähittäismyynnissä suurasiakkaille sekä sähköautojen latausratkaisuissa kuluttajille ja yrityksille. Consumer Solutions -divisioona käytti sähkönmyyntiasiakkaiden asiakastyytyväisyyden mittaamiseen myös Net Promoter Score (NPS) -menetelmää. NPS-menetelmän tulos oli -18, joten tavoitetta (-6) ei saavutettu.

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaneidensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta (Code of Conduct) sekä Fortumin Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa toimittajien koulutuksen ja toimittaja-auditointien avulla. Vuonna 2018 Fortum teki 13 (11) toimittaja-auditointia Suomessa, Liettuassa, Puolassa, Alankomaissa, Venäjällä, Vietnamin ja Intiassa. Lisäksi kaksi Fortumin venäläistä hiilentoimittajaa auditointia kolmannen osapuolen toimesta Bettercoal toimintaohjeen vaatimuksia vasten.

Ympäristövastuu

Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan. Tuotantotoiminnot noudattavat ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardia, ja 99,9 % (99,8 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti on ISO 14001 -sertifioitu.

Fortumin tavoitteena on edistää resurssitehokkuuden parantamista ja siirtymistä kohti kattavampaa kiertotaloutta. Fortumin energiantuotanto perustuu pääosin hiilidioksidipäästöttömään vesi- ja ydinvoimaan sekä energiatehokkaaseen sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Fortumin strategian mukaisena tavoitteena on kasvaa aurinko- ja tuulivoimassa usean gigawatin kokoluokkaan. Fortum olettaa huolen ilmastonmuutoksesta kasvattavan vähäpäästöisten ja energiatehokkaiden tuotteiden ja ratkaisujen kysyntää. Fortumin tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta investoimalla hiilidioksidipäästöttömään energiantuotantoon ja parantamalla energia- ja resurssitehokkuutta.

Vuonna 2018 Fortumin suorat hiilidioksidipäästöt olivat 20,1 (18,4) Mt. EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piirissä oli 2,5 (2,4) Mt kokonaishiilidioksidipäästöistä. Arvio Fortumille myönnettävistä ilmaisista päästöoikeuksista vuodelle 2018 on 0,8 (1,0) Mt.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt (miljoonaa tonnia, Mt)	IV/18	IV/17	2018	2017
Kokonaispäästöt	5,7	5,2	20,1	18,4*
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	0,7	0,6	2,5	2,4*
Myönnetyt päästöoikeudet	-	-	0,8	1,0
Päästöt Venäjällä	4,7	4,4	16,9	15,4

* Luku on tarkentunut tilinpäätöstiedotteessa 2017, Taloudelliset tiedot 2017 -raportissa ja Kestävä kehitys 2017 -raportissa esitetystä

Vuonna 2018 Fortumin energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt olivat 192 (184) g/kWh. Energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen viiden vuoden keskiarvo oli 186 (188) g/kWh, mikä on parempi kuin Fortumin konsernitavoite 200 g/kWh.

Fortumin konsernitavoitteena on ollut saavuttaa yli 1 900 GWh:n vuotuiset energiatehokkuussäästöt vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2012. Vuoden 2018 loppuun mennessä saavutettiin 1 637 GWh/a. Fortumin tavoitteena on korkeintaan 20 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Merkittäviä EHS-poikkeamia seurataan, raportoidaan, tutkitaan ja tarvittavat korjaavat toimenpiteet toteutetaan.

Vuonna 2018 Fortumin toiminnoissa tapahtui 18 (20) merkittävää EHS -poikkeamaa. Merkittävistä EHS-poikkeamista 11 oli tulipaloja, kaksi ympäristölupapoikkeamia, neljä vuotoa ja yksi patoturvallisuuspoikkeama. EHS-poikkeamilla ei ollut merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Sosiaalinen vastuu

Fortumin sosiaalisen vastuun tavoitteet liittyvät sähkön ja lämmön toimitusvarmuuteen asiakkaille, laitos- ja työturvallisuuteen sekä henkilöstön hyvinvointiin.

Fortumille hyvä turvallisuus on liiketoiminnan perusta sekä tehokkaan ja häiriöttömän toiminnan ehdoton edellytys. Fortumin tavoitteena on olla turvallinen työpaikka sekä omille työntekijöille että yritykselle töitä tekeville urakoitsijoille ja palveluntoimittajille. OHSAS 18001 tai ISO 45001 -sertifioitu turvallisuusjohtamisjärjestelmät kattavat 97,0 % (98,4 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti.

Vuonna 2018 oman henkilöstön ja urakoitsijoiden poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF) oli 1,8 (2,4), mikä oli parempi kuin asetettu tavoitetaso ($\leq 2,1$). Vuonna 2018 yhtiön toiminnassa Ruotsissa, Liettuassa ja Venäjällä tapahtui 4 (1) vakavaa työtapaturmaa, joista kaksi johti kuolemaan. Konsernitavoite vuodelle 2018 oli nolla vakavaa työtapaturmaa.

Vuonna 2018 työtapaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu oli tasolla 3,0, ja asetettu tavoitetaso (3,0) saavutettiin. Vuonna 2018 Fortum otti käyttöön työkaluja, joilla seurataan urakoitsijoiden turvallisuustuloksia osana kvalifointia, sekä arvioi systemaattisemmin heidän turvallisuuskäytäntöjään työn aikana.

Vuonna 2018 GAP-indeksi oli tasolla 2,0, joten asetettua tavoitetasoa (3,0) ei saavutettu. Merkittävimmät konsernin EHS-minimivaatimuksien käyttöönoton poikkeamat havaittiin yrityksissä, jotka Fortum on ostanut viime vuosina, sekä laitoksilla, joita urakoitsijat operoivat.

Fortumin työhyvinvointitoiminnan tarkoituksena on edistää työntekijöidemme terveyttä, työturvallisuutta ja työyhteisön toimivuutta. Vuonna 2018 sairauspoissaoloprosentti oli 2,8 (2,2), joten asetettua tavoitetasoa ($\leq 2,2$) ei saavutettu.

Yhteiskunnan toiminta edellyttää häiriötöntä ja luotettavaa energiansaantia. Yhtiön CHP-laitosten energiakäytettävyys vuonna 2018 oli keskimäärin 96,4 % (96,1 %), kun tavoitteena oli saavuttaa yli 95,0 %:n taso.

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi–joulukuu 2018	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keski- hinta* euroa	Viimeisin euroa
FORTUM	474 704 676	9 065 229 824	22,91	16,43	19,09	19,10

* Kaupankäyntimäärillä painotettu.

	31.12.2018	31.12.2017
Markkina-arvo, milj. euroa	16 966	14 658
Osakkeenomistajia, kpl	122 980	127 297
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	30,8	30,6
Kotitalouksien omistusosuus, %	9,5	10,2
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	1,7	1,4
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	7,3	7,0

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, kuten Boat-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Vuonna 2018 noin 68 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

Fortum Oyj:n osakepääoma 31.12.2018 oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 294 465 kappaletta. Fortum Oyj:n hallussa ei ole yhtiön omia osakkeita.

Fortumin hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä kaikki Fortumin hallussa olleet 72 580 yhtiön omaa osaketta osakepääomaa pienentämättä. Mitätöinti kirjattiin kaupparekisteriin 21.12.2018.

Yhtiökokous päätti 28.3.2018 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 % yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutus on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminta on keskittynyt pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Vuoden 2018 lopussa Fortumin henkilöstömäärä oli 8 286 (8 785).

Generation-segmentillä oli 1 075 (1 035) työntekijää, City Solutions -segmentillä 1 956 (1 907), Consumer Solutions -segmentillä 1 399 (1 543), Russia-segmentillä 2 941 (3 495) ja Muut-segmentillä 915 (805).

Muutoksia Fortumin johdossa

Fortum ilmoitti 29.8.2018, että Solar & Wind Development and M&A -toiminnosta vastaava johtaja Kari Kautinen jättää tehtävänsä. Kautinen lopetti yhtiön palveluksessa syyskuun 2018 lopussa.

Fortum ilmoitti 3.9.2018, että Diplomi-insinööri Arun Aggarwal, 49, oli nimitetty Fortumin johtoryhmään Business Technology -toiminnosta vastaavaksi johtajaksi. Tehtävä on uusi Fortumissa. Aggarwalin vastuualueena on koko Fortumin strateginen IT sekä digitaalinen innovaatiotoiminta ja muutos. Hän aloitti tehtävässään lokakuun 2018 puolivälissä ja raportoi toimitusjohtaja Pekka Lundmarkille.

Yhtiökokous 2018

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 28.3.2018 Helsingissä. Yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.12.2017 sekä päätti myöntää vastuuvapauden vuodelta 2017 kaikille hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingon täsmäytyspäivä oli 3.4.2018, ja osingon maksupäivä oli 10.4.2018.

Yhtiökokous päätti hallituksen jäsenten palkkioista seuraavasti: puheenjohtajalle 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 57 000 euroa vuodessa, kullekin jäsenelle 40 000 euroa vuodessa sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajana toimivalle hallituksen jäsenelle 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, että hän ei samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Lisäksi maksetaan kokouspalkkiota sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista 600 euroa kokoukselta. Kokouspalkkio maksetaan kaksinkertaisena Suomen ulkopuolella Euroopassa asuville hallituksen jäsenille ja kolminkertaisena Euroopan ulkopuolella asuville jäsenille. Suomessa asuville hallituksen jäsenille kokouspalkkio sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista maksetaan Suomen ulkopuolella pidettävistä kokouksista kaksinkertaisena ja Euroopan ulkopuolella pidettävistä kokouksista kolminkertaisena. Puhelinkokouksista maksetaan kaikille hallituksen ja valiokuntien jäsenille yksinkertainen palkkio. Ilman erillistä kokousta tehdyistä päätöksistä ei makseta palkkiota.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenmääräksi kahdeksan. Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Matti Lievonen ja uudeksi jäseneksi ja varapuheenjohtajaksi Klaus-Dieter Maubach. Hallituksen jäseniksi valittiin uudelleen Heinz-Werner Binzel, Eva Hamilton, Kim Ignatius, Anja McAlister ja Veli-Matti Reinikkala. Uutena jäsenenä hallitukseen valittiin Essimari Kairisto.

Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin Deloitte Oy, joka on ilmoittanut päävastuulliseksi tilintarkastajakseen KHT Reeta Virolaisen. Tilintarkastajan palkkio maksetaan yhtiön hyväksymän laskun perusteella.

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Lisäksi päätettiin, että omia osakkeita voidaan hankkia käytettäväksi hankintojen, investointien tai muiden liiketoimintajärjestelyiden yhteydessä tai säilytettäväksi tai mitätöitäviksi. Omia osakkeita ei voida hankkia käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutus kumosi vuoden 2017 varsinaisen yhtiökokouksen myöntämän valtuutuksen ja on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Yhtiökokous päätti, että voimassa olevaan yhtiöjärjestykseen tehdään seuraavat muutokset:

6 §:n ensimmäistä lausetta muutetaan siten, että hallituksen jäsenten enimmäislukumääräksi asetetaan 10 jäsentä nykyisten 8 jäsenen sijasta seuraavasti: ”Hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä lisäksi vähintään kolme (3) ja enintään kahdeksan (8) varsinaista jäsentä, jotka valitaan yhtiökokouksessa.” Muilta osin 6 § säilyy muuttumattomana.

11 §:n ensimmäisestä lauseesta poistetaan 1.1.2015 voimaan tulleen uuden tilintarkastuslain (1141/2015) johdosta viittaus Keskuskauppakamarin hyväksyntään, ja se korvataan viittauksella tilintarkastuslaissa tarkoitettuun tilintarkastusyhteisöön seuraavasti: ”Yhtiössä on yksi varsinainen tilintarkastaja, jonka tulee olla tilintarkastuslaissa tarkoitettu tilintarkastusyhteisö.” Muilta osin 11 § säilyy muuttumattomana.

12 §:n viimeisessä lauseessa korvataan viittaus osakeyhtiölain 4 luvun 2 §:n 2 momenttiin 21.6.2017 voimaan tulleen osakeyhtiölain muutoksen johdosta viittauksella osakeyhtiölain 5 luvun 6 a §:ään seuraavasti: ”Yhtiökokouskutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen osakeyhtiölain 5 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.” Muilta osin 12 § säilyy muuttumattomana.

Yhtiökokous päätti osakeyhtiölain 3 luvun 14 a §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla, että oikeudet kaikkiin sellaisiin yhteistilillä olleisiin osakkeisiin ja niihin perustuviin oikeuksiin, joiden kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään ei ollut vaadittu arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 6 luvun 3 §:n mukaisesti ennen yhtiökokouksen päätöstä, on menetetty. Länsivoima Oyj:n (entinen Lounais-Suomen Sähkö Oy) sulautuessa Fortum Oyj:hin vuonna 2000 Fortum suoritti sulautumisvastikkeena annetut Fortum Oyj:n osakkeet niille Länsivoima Oyj:n osakkeenomistajille, jotka eivät olleet esittäneet osakekirjojaan ja vaatineet oikeuksiensa kirjaamista arvo-osuusjärjestelmään, näiden osakkeenomistajien lukuun perustetulle yhteiselle arvo-osuustilille (yhteistili). Osakkeiden lisäksi menetetään osakkeisiin liittyvät oikeudet, kuten nostamattomat osingot. Menetettyihin osakkeisiin sovelletaan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita koskevia säännöksiä.

Yhtiökokouksen jälkeen pitämässään kokouksessa Fortumin hallitus valitsi keskuudestaan nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi Matti Lievosen sekä jäseniksi Eva Hamiltonin, Klaus-Dieter Maubachin ja Anja McAlisterin.

Lisäksi hallitus valitsi tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajaksi Kim Ignatiuksen sekä jäseniksi Heinz-Werner Binzelin, Essimari Kairiston ja Veli-Matti Reinikkalan.

Osakkeenomistajien nimitystoimikunta

Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan nimettiin 5.10.2018 seuraavat jäsenet: osastopäällikkö, ylijohdaja Kimmo Viertola, Valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto (puheenjohtaja); toimitusjohtaja Risto Murto, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma; ja toimitusjohtaja Jouko Pölönen, Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. Lisäksi Fortumin hallituksen puheenjohtaja Matti Lievonen on nimitystoimikunnan jäsen.

Muita neljännen neljänneksen merkittäviä tapahtumia

Fortumin hallitus on päättänyt käynnistää vuosien 2019–2021 pitkän aikavälin kannustinohjelman avaintyöntekijöille ja -johtajille. Vuosien 2019–2021 ohjelma on osa Fortumin pitkän aikavälin kannustinjärjestelmää, ja se noudattaa samoja periaatteita kuin aiemmat ohjelmat. Vuosien 2019–2021 ohjelman tulostittarit perustuvat osakekohtaiseen tulokseen suhteessa valituista eurooppalaisista energiayhtiöistä koostuvaan vertailuryhmään. Ohjelmassa on noin 130 osallistujaa, mukaan lukien Fortumin johtoryhmän jäsenet.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

29.1.2019 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikunta antoi ehdotuksensa varsinaiselle yhtiökokoukselle koskien hallituksen jäsenten lukumäärää, hallitukseen valittavia jäseniä ja hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valintaa. Osakkeenomistajien nimitystoimikunta ei päässyt yksimielisyyteen hallituksen jäsenille tulevalla toimikaudella maksettavista palkkioista, eikä täten tehnyt ehdotusta palkkioista.

Osingonjakoehdotus

Fortum Oyj:n voitonjakokelpoiset varat 31.12.2018 olivat 4 991 388 741,37 euroa, mukaan lukien tilikauden 2018 voitto, 797 840 404,43 euroa. Yhtiöllä on hyvä maksuvalmius, eikä hallituksen ehdottama osinko vaaranna sitä.

Fortumin hallitus esittää varsinaiselle yhtiökokoukselle, että vuodelta 2018 maksettaisiin osinkoa 1,10 euroa osakkeelta.

Tällöin osingon kokonaismäärä olisi 977 203 749,50 euroa rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärän (31.1.2019) mukaan laskettuna. Hallitus ehdottaa, että loput voitonjakokelpoisista varoista siirretään omaan pääomaan.

Yhtiökokous 2019

Fortumin vuoden 2019 yhtiökokous on suunniteltu pidettäväksi Finlandia-talossa (Mannerheimintie 13, Helsinki) 26.3.2019 klo 11.00. Mahdolliseen osinkoon liittyvät päivämäärät ovat seuraavat:

- osingon irtoamispäivä 27.3.2019
- osingon täsmäytyspäivä 28.3.2019
- osingon maksupäivä 4.4.2019

Espoo, 31.1.2019

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä: Ingela Ulfves, puh. 040 515 1531, Måns Holmberg, puh. 044 518 1518, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Pirjo Lifländer, puh. 040 643 3317, ja investors@fortum.com

Media Pauliina Vuosio, puh. 050 453 2383

Fortumin hallitus on hyväksynyt yhtiön vuoden 2018 tilinpäätöksen, ja Fortumin tilintarkastajat ovat antaneet vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksensa 31.1.2019. Tämä tilinpäätöstiedote on laadittu EU:ssa hyväksytyyn IAS 34 *Osavuositarkastukset* -standardin mukaisesti.

Tapahtumakalenteri 2019

Fortumin tilinpäätös ja hallituksen toimintakertomus vuodelta 2018 julkaistaan viimeistään viikolla 8.

Fortum julkaisee kolme osavuositarkastusta vuonna 2019:

- tammi–maaliskuun osavuositarkastus 26.4.2019 noin klo 9.00
- tammi–kesäkuun puolivuositarkastus 19.7.2019 noin klo 9.00
- tammi–syyskuun osavuositarkastus 24.10.2019 noin klo 9.00

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.com/fi

Osavuositarkastukseen liittyvää lisätietoa (mukaan lukien vuosineljänneksitaulukot) on Fortumin verkkosivuilla osoitteessa www.fortum.fi/sijoittajat.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Liikevaihto	4	1 599	1 432	5 242	4 520
Muut tuotot		41	29	130	55
Materiaalit ja palvelut		-870	-747	-2 795	-2 301
Henkilöstökulut		-119	-122	-459	-423
Poistot	4,9,10	-139	-128	-536	-464
Muut kulut		-178	-168	-594	-576
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	333	295	987	811
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-24	20	151	347
Liikevoitto	4	309	315	1 138	1 158
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 11	-44	34	38	148
Korkokulut		-36	-42	-148	-164
Korkotuotot		6	6	34	32
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		-5	-2	-8	-12
Muut rahoituserät - netto		30	-10	-15	-50
Rahoituskulut - netto		-4	-49	-136	-195
Voitto ennen tuloveroja		261	300	1 040	1 111
Tuloverot	7	-64	-43	-181	-229
Kauden voitto		197	257	858	882
Jakautuminen:					
Emoyhtiön omistajille		192	244	843	866
Määräysvallattomille omistajille		5	12	15	16
		197	257	858	882
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)					
Laimentamaton		0,22	0,28	0,95	0,98

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Vertailukelpoinen liikevoitto		333	295	987	811
Arvon alentumiset	4	-4	6	-4	6
Myyntivoitot ja muut muutokset	4, 6	-1	8	102	326
muutokset	4	2	5	98	14
Ydinjätehuolto-rahastoon liittyvä oikaisu	4, 14	-21	1	-45	1
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-24	20	151	347
Liikevoitto		309	315	1 138	1 158

Katso Tunnuslukujen laskentakaavat

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Kauden voitto	197	257	858	882
Muut laajan tuloksen erät				
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:				
Kassavirran suojaukset				
Käyvän arvon muutokset ¹⁾	-300	0	-778	22
Siirrot tuloslaskelmaan	11	18	15	76
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	0	0	-2	-4
Laskennalliset verot	63	-3	162	-19
Nettosijoitusten suojaus				
Käyvän arvon muutokset	10	24	32	23
Laskennalliset verot	-2	-5	-6	-5
Muuntoerot ²⁾	-138	-169	-525	-372
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	-41	1	-37	-10
Muut muutokset	0	9	0	-2
	-397	-127	-1 141	-291
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:				
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	4	-26	3	-13
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	45	-6	43	6
	50	-32	46	-7
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	-347	-158	-1 094	-298
Laaja tulos yhteensä	-150	98	-236	584
Laajan tuloksen jakautuminen				
Emoyhtiön omistajille	-145	87	-239	571
Määräysvallattomille omistajille	-5	12	3	13
	-150	98	-236	584

1) Kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutokset liittyvät lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiinen, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

2) Ulkomaisten tytäryritysten muuntoerot, pääosin Venäjän rupla ja Ruotsin kruunu.

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa	Liite	31.12.2018	31.12.2017
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	9	1 087	1 064
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	10	9 981	10 510
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4, 11	5 978	1 900
Osuus valtion ydinjätehuolto rahastosta	14	899	858
Muut pitkäaikaiset sijoitukset		139	140
Laskennalliset verosaamiset		70	73
Johdannaisinstrumentit	5	229	281
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	12	683	1 010
Pitkäaikaiset varat yhteensä		19 065	15 835
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus		233	216
Johdannaisinstrumentit	5	326	240
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	12	409	395
Tuloverosaamiset		172	172
Myyntisaamiset ja muut saamiset		1 620	997
Talletukset ja arvopaperit (eräänntyminen yli kolme kuukautta)		29	715
Rahat ja pankkisaamiset		556	3 182
Likvidit varat	13	584	3 897
Lyhytaikaiset varat yhteensä		3 344	5 918
Varat yhteensä		22 409	21 753
OMA PÄÄOMA			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma		3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73
Kertyneet voittovarot		9 232	9 875
Muut oman pääoman erät		-510	54
Yhteensä		11 841	13 048
Määräysvallattomat omistajat		236	239
Oma pääoma yhteensä		12 077	13 287
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	13	5 007	4 119
Johdannaisinstrumentit	5	362	214
Laskennalliset verovelat		720	819
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	14	899	858
Muut varaukset	15	91	100
Eläkevelvoitteet		98	102
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		182	175
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		7 358	6 388
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	13	1 086	766
Johdannaisinstrumentit	5	829	200
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma		1 058	1 112
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		2 973	2 078
Vieras pääoma yhteensä		10 332	8 466
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		22 409	21 753

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovar		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojaukset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9 ja 15)			7					7		7
Oma pääoma 1.1.2018	3 046	73	12 069	-2 187	-40	70	24	13 055	239	13 295
Kauden tulos			843					843	15	858
Muuntoerot				-519	0	1	-1	-518	-7	-525
Kauden muut laajan tuloksen erät			0		-599	28	6	-564	-5	-569
Laaja tulos yhteensä			843	-519	-598	29	6	-239	3	-236
Osingonjako			-977					-977	-6	-983
Muut			2					2	0	2
Oma pääoma 31.12.2018	3 046	73	11 937	-2 705	-638	99	30	11 841	236	12 077
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Kauden tulos			866					866	16	882
Muuntoerot				-369	1	1	-1	-369	-3	-372
Kauden muut laajan tuloksen erät			-9		74	11	-2	73	0	74
Laaja tulos yhteensä			857	-369	75	11	-3	571	13	584
Osingonjako			-977					-977	-2	-979
Muut			-4					-4	145	141
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta -518 miljoonaa euroa vuoden 2018 aikana (2017: -369) johtuen pääosin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositiosta on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, 24 miljoonaa euroa (2017: 28), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskikurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojausten käyvän arvon muutoksista oli -598 miljoonaa euroa vuoden 2018 aikana (2017: 75), ja se liittyy lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiinien, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

Osingonjako

Vuoden 2017 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Lisätietoja liitetiedossa 8 Osakekohtainen osinko.

Määräysvallattomat omistajat

Määräysvallattomien omistajien osuus omasta pääomasta kasvoi 155 miljoonalla eurolla vuoden 2017 aikana johtuen pääosin Fortum Oslo Varme AS:n hankinnasta. Fortum Oslo Varme AS käsitellään tytäryhtiönä, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Katso myös liite 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Liiketoiminnan rahavirta					
Kauden voitto		197	257	858	882
Oikaisuerät:					
Tuloverot	7	64	43	181	229
Rahoitustuotot ja -kulut		4	49	136	195
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	44	-34	-38	-148
Poistot	9, 10	139	128	536	464
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		449	444	1 674	1 623
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	4	24	-20	-151	-347
Vertailukelpoinen käyttökate		473	424	1 523	1 275
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-22	-21	-90	-76
Saadut korot		5	7	23	35
Maksetut korot		-16	-38	-171	-187
Saadut osingot		7	0	61	58
Toteutuneet kurssierot		26	-12	231	-83
Maksetut välittömät verot		-25	-11	-94	-83
Muut erät		-4	-8	-9	-28
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		444	340	1 474	912
Käyttöpääoman muutos		-406	-45	-670	81
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		38	295	804	993
Investointien rahavirta					
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	-185	-187	-579	-657
Hankitut osakkeet	6	-175	-44	-4 088	-972
Käyttöomaisuuden myynnit	9, 10	2	1	38	8
Myydyt osakkeet	6	2	1	259	741
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	12	5	7	-24	43
Pantattujen rahavarojen muutos	12	51	21	-36	-3
Muutos muissa korollisissa saamisissa	12	8	5	31	34
Investointien rahavirta yhteensä		-292	-195	-4 398	-807
Rahavirta ennen rahoitusta		-254	99	-3 594	187
Rahoituksen rahavirta					
Pitkäaikaisten lainojen nostot	13	0	0	1 764	35
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	13	-33	-76	-586	-543
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13	157	0	135	68
Osingonjako emoyhtiön omistajille	8	0	0	-977	-977
Muut rahoituserät		0	-4	-9	-12
Rahoituksen rahavirta yhteensä		124	-80	326	-1 428
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		-130	19	-3 268	-1 241
Likvidit varat kauden alussa ¹⁾	13	731	3 877	3 896	5 155
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		-16	1	-43	-16
Likvidit varat kauden lopussa	13	584	3 897	584	3 897

1) Avaavaan taseeseen 1.1.2018 on tehty -1 miljoonan euron oikaisu IFRS 9:n käyttöönoton vuoksi, katso liitetieto 2.1. Uusien IFRS standardien soveltaminen.

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termiineistä eräännyy 12 kk sisällä.

Rahavirtalaskelman lisätietoja

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Muutos selvitettyissä futuureissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-226	17	-524	141
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	-379	-263	-186	-94
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	22	17	-3	19
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	177	183	43	15
Yhteensä	-406	-45	-670	81

Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa. Päivittäin selvittävät futuurit sisältyy Myyntisaamisiin ja muihin saamisiin. Pantatut rahavarat sisältyvät lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso liitetieto 12.

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Käyttöomaisuusinvestoinnit	200	208	584	690
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-11	-17	5	-17
Vieraan pääoman menot	-3	-4	-10	-16
Yhteensä	185	187	579	657

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2018 aikana olivat 584 miljoonaa euroa (2017: 690). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2018 aikana, 579 miljoonaa euroa (2017: 657), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 5 miljoonaa euroa (2017: -17), mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -10 miljoonaa euroa (2017: -16). Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2018 aikana 4 088 miljoonaa euroa (2017: 972). Osakehankinnat vuoden 2018 neljännen neljänneksen aikana sisältää pääasiassa Uniper SE osakkeiden sekä Fincumet Groupin metallien kierrätykseen liittyvän liiketoiminnan hankinnan. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	0	1	88	54
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet	2	0	171	687
Yhteensä	2	1	259	741

Vuoden 2018 neljännen neljänneksen aikana ei ollut olennaisia yritysmyyntejä. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Pääomarakenne ja tunnusluvut

Fortum päivitti strategiaansa ja vahvisti osinkopolitiikkansa ja pitkän aikavälin taloudellisten tavoitteidensa pysyvän ennallaan marraskuussa 2018. Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Pitkän aikavälin taloudelliset tavoitteet yli suhdannesyklin ovat: Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) vähintään 10 % ja vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate noin 2,5x.

Nettovelan muutokset

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Nettovelka kauden alussa	5 244	1 075	988	-48
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9)			1	
Muuntoerot	6	-12	15	-15
Vertailukelpoinen käyttökate	473	424	1 523	1 275
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-22	-21	-90	-76
Maksetut nettorahoituskulut	21	-46	138	-199
Maksetut välittömät verot	-25	-11	-94	-83
Käyttöpääoman muutos	-406	-45	-670	81
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-185	-187	-579	-657
Yrityshankinnat	-175	-44	-4 088	-972
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	3	2	298	749
Osakslainat osakkuusyrietyksille	5	7	-24	43
Muutos muissa korollisissa saamisissa	59	26	-5	31
Osingot	0	0	-977	-977
Muut rahoitustoiminnot	-4	-9	-12	-17
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-254	95	-4 580	-802
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenuon, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset	5	20	-75	248
Nettovelka kauden lopussa	5 509	988	5 509	988

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku

milj. euroa	2018	2017
Korolliset velat	6 093	4 885
- Likvidit varat ¹⁾	584	3 897
Nettovelka	5 509	988
Liikevoitto	1 138	1 158
+ Poistot	536	464
Käyttökate	1 674	1 623
- Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	151	347
Vertailukelpoinen käyttökate	1 523	1 275
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	3,6	0,8

1) Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisista, määrältään 1 092 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 1 406).

Sijoitetun pääoman tuotto, %

milj. euroa	2018	2017
Tulos ennen veroja	1 040	1 111
Korkokulut	148	164
Muut rahoituskulut ¹⁾	26	25
+Korkokulut ja muut rahoituskulut	174	189
Tulos ennen veroja + korkokulut ja muut rahoituskulut	1 214	1 300
1) Muut rahoituskulut kuten raportoitu tilinpäätöksessä 2017 liitetiedossa 11 Rahoituskulut - netto		
Sijoitettu pääoma		
Taseen loppusumma	22 409	21 753
Velat yhteensä	10 332	8 466
- Korolliset velat	6 093	4 885
- Korottomat velat	4 239	3 581
Sijoitettu pääoma	18 170	18 172
Sijoitettu pääoma edellisen raportointijakson lopussa	18 172	18 649
Sijoitettu pääoma keskimäärin	18 171	18 411
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,7 %	7,1 %

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 22.

	31.12.2018	31.12.2017
Vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	1 523	1 275
Tulos/osake (laimentamaton), euroa	0,95	0,98
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	18 170	18 172
Korollinen nettovelka, milj. euroa	5 509	988
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	4 672	1 815
Käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	584	690
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,7	7,1
Oman pääoman tuotto, %	6,8	6,6
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	3,6	0,8
Korkokate	10,0	8,7
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	9,2	7,8
Rahavirta ennen käyttöomaisuuden muutosta/korollinen nettovelka, %	26,8	83,9
Velkaantumisaste, %	46	7
Oma pääoma/osake, euroa	13,33	14,69
Omavaraisuusaste, %	54	61
Henkilöstön lukumäärä	8 286	8 785
Henkilöstö keskimäärin	8 767	8 507
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 312	888 367
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 312	888 367
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta ¹⁾	888 294	888 367
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta	888 294	888 367

1) Fortum Oyj:n hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä osakepääomaa alentamatta kaikki 72 580 kappaletta yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta. Osakkeiden mitätöinti merkittiin kaupparekisteriin 21.12.2018.

Konsernin lyhennetyt osavuositiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin lyhennetty osavuositiedot on laadittu EU:ssa käyttöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositiedot -standardia noudattaen. Osavuositiedosta tulee lukea yhdessä vuoden 2017 konsernitiilinpäätöksen kanssa.

Osavuositiedoksessa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

ESMAN vaihtoehtoisia tunnuslukuja koskevien ohjeiden (ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures) mukaan vaihtoehtoisena tunnusluku (APM) pidetään taloudellista tunnuslukua, joka kuvaa mennyttä tai tulevaa tulosta, taloudellista asemaa tai rahavirtoja ja joka on muu kuin sovellettavassa tilinpäätösnormistossa määritelty tai nimetty taloudellinen tunnusluku.

Fortum käyttää vaihtoehtoisia tunnuslukuja (APM) taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, segmenttien ja konsernin tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia. Liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta vertailukelpoisuuden vaikuttavia eriä ja siksi nämä erät eivät sisälly vertailukelpoiseen liikevoittoon eivätkä vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA). Keskeisiä liiketoiminnan suoritusmittareita on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 lähtien.

Fortumin taloudellisia tavoitteita pääomarakenteelle, pitkän aikavälin arvonluonnille ja kannattavuudelle mitataan Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) –tunnusluvulla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin 2,5x), sekä Sijoitetun pääoman tuotto prosentilla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin vähintään 10%).

Tunnuslukujen määritelmät ja täsmäytyslaskelmat on esitetty 'Pääomarakenne ja tunnusluvut' -osiossa rahavirtalaskelman jälkeen sekä liitetiedossa 22.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatetut laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitiilinpäätöksessä 2017 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa lukuun ottamatta kahta uutta IFRS-standardia (IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista). Muilla 1.1.2018 tai myöhemmin käyttöön otettavilla uusilla standardeilla ei ole merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

2.1 Uusien IFRS standardien soveltaminen

Fortum on soveltanut IFRS 9 Rahoitusinstrumentit laskentastandardia 1.1.2018 lähtien. Standardissa on uusia vaatimuksia rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista, suojauslaskentaa ja rahoitusvarojen arvonalentumista koskien. Fortum on soveltanut uusia säännöksiä takautuvasti, mutta käyttäen siirtymäsäännösten mahdollisuutta olla muuttamatta vertailukauden tietoja. Siitä johtuen siirtymän vaikutus on esitetty muutoksena kertyneissä voittovaroissa 1.1.2018. Suojauslaskennan muutoksia on kuitenkin sovellettu prospektiivisesti ja siten niillä ei ole vaikutusta edellisten kausien lukuihin tai niiden esittämiseen.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista sisältää kattavan viiden vaiheen mallin liikevaihdon tulouttamiseksi. Viisivaiheista mallia soveltamalla liikevaihto tuloutuu, kun tavarat tai palvelut luovutetaan asiakkaalle. Liikevaihto tuloutetaan sillä hinnalla, johon yhtiö odottaa olevansa oikeutettu. Fortum on ottanut uuden standardin käyttöön 1.1.2018 osittain takautuvasti, eli vuoden 2017 vertailutietoja muuttamatta. Osittain takautuvassa soveltamisvaihtoehdossa uuteen standardiin siirtymisestä aiheutuva kumulatiivinen vaikutus oikaistaan yhtiön avaavan taseen 1.1.2018 kertyneisiin voittovaroihin.

IFRS 9 ja IFRS 15 -siirtymästä aiheutuvat vaikutukset 1.1.2018 avaavaan taseeseen on esitetty alla:

milj. euroa	1.1.2018 (IAS 39 ja 18)	Muutos suojaus- laskennassa	Arvostus- periaatteen muutos	Uudelleen- arvostus	Myyntiprovi- soiden aktivointi	Muut	1.1.2018 (IFRS 9 ja 15)
VARAT							
Aineettomat hyödykkeet	1 064				20		1 084
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	1 900					165	2 066
Pitkäaikaiset korolliset saamiset							
Arvostettu hankintameno	969		-77	-2		-145	746
Arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti			77	-2			75
Muut pitkäaikaiset varat	11 902				-5	-20	11 877
Pitkäaikaiset varat yhteensä	15 835	0	0	-3	15	1	15 848
Johdannaisinstrumentit							
Rahavirransuojaus	106	14					121
Ei suojauslaskentaa	134	-14					120
Lyhytaikaiset korolliset saamiset							
Arvostettu hankintameno	395		-32				363
Arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti			32				32
Muut lyhytaikaiset varat	5 282				-3		5 279
Lyhytaikaiset varat yhteensä	5 918	0	0	0	-3	0	5 915
Varat yhteensä	21 753	0	0	-3	12	1	21 763
OMA PÄÄOMA							
Oma pääoma yhteensä	13 287	0	0	-3	10	1	13 295
VIERAS PÄÄOMA							
Johdannaisinstrumentit							
Rahavirran- ja käyvän arvon suojaus	68	70					138
Ei suojauslaskentaa	146	-70					76
Muu pitkäaikainen vieras pääoma	6 174				3		6 176
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	6 388	0	0	0	3	0	6 390
Johdannaisinstrumentit							
Rahavirransuojaus	44	82					126
Ei suojauslaskentaa	156	-82					74
Muu lyhytaikainen vieras pääoma	1 879						1 879
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	2 078	0	0	0	0	0	2 078
Vieras pääoma yhteensä	8 466	0	0	0	3	0	8 469
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	21 753	0	0	-3	12	1	21 763

2.2 IFRS 9 -siirtymän vaikutukset

Suojauslaskenta

IFRS 9 yksinkertaistaa suojauslaskennan vaatimuksia ja yhdenmukaistaa ne yrityksen riskienhallinnan strategioiden ja tavoitteiden kanssa. Tällä on ollut suurin vaikutus Fortumin sähkön hintariskin suojaukseen, koska suurin osa suojauslaskennan ulkopuolella olevista sähköjohdannaisista pääsi IFRS 9:n mukaisen suojauslaskennan piiriin. Fortumin suojaavista hyödykejohdannaisista johtuva tulosvolatiliteetti pienenee, koska suojauslaskennan piirissä olevien johdannaisien käyvän arvon muutokset esitetään täysimääräisinä laajassa tuloksessa. Tuloslaskelman volatiliteetti pienenee vähitellen johtuen prospektiivisesta soveltamisesta.

Kaikki Fortumin johdannaiset (sähkö-, valuutta- ja korkoinstrumentit), jotka ovat olleet IAS 39:n mukaisen suojauslaskennan piirissä säilyvät IFRS 9 mukaisessa suojauslaskennassa. Systeemihintaiset tuotteet, jotka eivät ole aikaisemmin täyttäneet IAS 39 sääntöpohjaisia suojauslaskennan vaatimuksia, kelpaavat IFRS 9:n mukaiseen suojauslaskentaan. Lisäksi mahdollisuus soveltaa suojauslaskentaa yhteen tai useampaan riskikomponenttiin erikseen tai yhdessä on laajentanut suojauslaskennan piiriä aluehintaero (EPAD) hyödykejohdannaisiin ja valuuttajohdannaisiin, jotka molemmat toimivat täydellisinä suojauksina sähkön hintariskin vastaaville komponenteille.

ECL mallien käyttöönotto aiheutti pienen kasvun luottotappiovarauksessa. Vastaava määrä verovaikutuksella vähennettynä, 3 miljoonaa euroa, kirjattiin kertyneiden voittovarojen oikaisuksi 1.1.2018. Tulevaisuuden vaikutukset tulevat vaihtelevaan kausiluontoisuudesta sekä myyntisaamisten tasosta johtuen.

Arvonalentuminen

Uudet arvonalentumissäännökset pohjautuvat odotettavissa oleviin luottotappiomalleihin ("ECL") ja ne korvaavat aiemmat IAS 39:n toteutuneisiin tappioihin pohjautuvat mallit. Uusia arvonalentumismalleja sovelletaan rahoitusomaisuuteen kuten myyntisaamiin, lainasaamiin ja likvideihin varoihin. Uusien arvonalentumismallien vaikutus on vähäinen.

Luokittelu ja arvostaminen

Suurin osa rahoitusvaroista, kuten korolliset saamiset ja likvidit varat, luokitellaan "pidetään hallussa rahavirtojen keräämiseksi (held-to-collect)" -liiketoimintamallin mukaan ja ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun silloin, kun sopimusehdoissa määrätään yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääoman koron maksusta tiettyinä ajankohtina (SPPI-kriteeri). Kun SPPI-kriteeri ei täyty, rahoitusvarat luokitellaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti -kategoriaan. Rahoitusvarojen uudelleenluokittelu IFRS 9 kategorioiden mukaisiksi ei vaikuttanut niiden arvostukseen, eikä kertyneisiin voittovaroihin 1.1.2018.

Tietyt sijoitukset (osakaslaina Teollisuuden Voima Oyj:lle, 145 miljoonaa euroa, ja omistus Lapin Sähkövoima Oy:ssä, 20 miljoonaa euroa) on luokiteltu osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä.

Vaikutukset vuoden 2018 luokitteluihin on esitetty alla olevassa taulukossa:

	Arvostusluokka	
	IAS 39	IFRS 9
VARAT		
Lainasaamiset	Jaksotettu hankintamenu	Jaksotettu hankintamenu tai käypään arvoon
Muut rahoitusvarat	Myytävässä olevat rahoitusvarat	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta
Talletukset ja arvopaperit	Myytävässä olevat rahoitusvarat	Jaksotettu hankintamenu

2.3 IFRS 9 mukaiset laadintaperiaatteet

Suojauslaskenta

Fortum dokumentoi suojausinstrumenttien ja suojattujen kohteiden välisen suhteen sekä riskienhallinnan tavoitteensa ja suojausstrategiansa. Konserni dokumentoi myös sekä suojausta aloitettaessa että sen jälkeen arvionsa siitä, täyttävätkö suojausliiketoimissa käytettävät johdannaiset seuraavat suojauksen tehokkuudelle asetetut vaatimukset:

- suojaavan instrumentin ja suojatun kohteen välillä on taloudellinen suhde
- luottoriskin vaikutus ei dominoi tästä taloudellisesta suhteesta aiheutuvia arvonmuutoksia
- suojausaste on sama kuin mikä on johdettavissa konsernin suojattavan kohteen määrästä, jota todellisuudessa suojataan, ja konsernin suojausinstrumenttien määrästä, jota todellisuudessa käytetään suojattavan kohteen suojaamiseen.

Suojauslaskenta lopetetaan siinä tapauksessa, kun suojaussuhde ei täytä suojauksen tehokkuuden vaatimuksia.

Arvonalentuminen

Fortum kirjaa jaksotettuun hankintamenuun arvostetusta rahoitusomaisuudesta vähennyserän, joka vastaa odotettavissa olevia luottotappioita (Expected Credit Loss, ECL) kunakin raportointipäivänä. Vähennyserä kirjataan lainasaamisista, myyntisaamisista ja likvideistä varoista. Mikäli rahoitusomaisuuteen liittyvä luottoriski ei ole kasvanut merkittävästi alkuperäisestä arvostamisesta, vähennyserä vastaa 12 kuukaudelta odotettavissa olevia luottotappioita. Jos luottoriski kasvaa merkittävästi, vähennyserä vastaa koko voimassaoloajalta odotettavissa olevia luottotappioita. Vähennyserää ei lasketa käteisestä, käteistalletuksista eikä vakuuksista.

Luokittelu ja arvostaminen

Arvostusluokka määräytyy yrityksen rahoitusomaisuuden hallintaan liittyvän liiketoimintamallin sekä sopimuksellisten kassavirtojen perusteella. Fortum luokittelee rahoitusvarat seuraaviin luokkiin:

Arvostusluokka	Liiketoimintamalli
Jaksotettu hankintamenu	Tarkoituksena on pitää rahoitusomaisuutta hallussa sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämiseksi ja SPPI-kriteeri täyttyy
Käypä arvo laajan tuloksen erien kautta	Tarkoituksena on pitää rahoitusomaisuutta hallussa sekä sopimukseen perustuvien rahavirtojen että myynnistä saatavien rahavirtojen keräämiseksi ja SPPI-kriteeri täyttyy
Käypä arvo tulosvaikutteisesti	Muut kuin yllä kuvatut liiketoimintamallit sekä rahoitusomaisuus, joka ei täytä SPPI-kriteeriä

2.3 IFRS 15 -siirtymän vaikutukset

IFRS 15-siirtymällä ei ollut merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen. Suurin muutos on asiakkaiden hankinnasta aiheutuvien myyntiprovisioiden käsittely Consumer Solutions -segmentissä. IFRS 15-standardin mukaan myyntiprovisiot aktivoidaan ja poistetaan sopimuksen odotetun keston kuluessa. Ennen IFRS 15-standardin käyttöönottoa myyntiprovisiot kirjattiin pääasiassa kuluiksi ja uuden laadintaperiaatteen käyttöönotto muuttaa siten kulujen ajoittumista ja luokittelua. Muutos vaikuttaa vertailukelpoiseen käyttökäyttöön sekä investointeihin Consumer Solutions -segmentissä.

Myyntiprovisioiden käsittelyn muutoksen lisäksi joitakin eritä tuloslaskelmassa ja taseessa on uudelleen luokiteltu IFRS 15-soveltamisalaan ja päämies vs. agentti-tarkasteluun liittyen.

Vaikutus tulokseen ja taseeseen on esitetty alla:

Tulosvaikutus	IV/2018 ilman IFRS 15:tä	Myynti-provisiot	Uudelleen-luokittelut	Raportoitu IV/2018	2018 ilman IFRS 15:tä	Myynti-provisiot	Uudelleen-luokittelut	Raportoitu 2018
Liikevaihto	1 712	0	-113	1 599	5 590		-348	5 242
Muut tuotot	33	0	8	41	101		29	130
Materiaalit ja palvelut	-976	0	106	-870	-3 114		319	-2 795
Poistot	-131	-8	0	-139	-505	-31		-536
Muut kulut	-187	9	0	-178	-626	32		-594
Vertailukelpoinen liikevoitto	332	1	0	333	986	1	0	987
Tuloverot	-64	0	0	-64	-181	0		-181
Kauden voitto	196	1	0	197	857	1	0	858
Vertailukelpoinen käyttökate	463	9	0	473	1 491	32	0	1 523

Vaikutus taseeseen	31.12.2018 ilman IFRS15:ta	Myynti-provisiot	Uudelleen-luokittelut	Raportoitu 31.12.2018
EUR million				
Aineettomat hyödykkeet	1 062	25		1 087
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	147	-8		139
Vaihto-omaisuus	225		8	233
Myyntisaamiset ja muut saamiset	1 632	-4	-8	1 620
Varat yhteensä	22 395	14	0	22 409
Kertyneet voittovarot	9 221	11	0	9 232
Laskennalliset verovelat	722	-2		720
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	1 053	5		1 058
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä	22 395	14	0	22 409

2.5 IFRS 15 mukaiset laadintaperiaatteet

Liikevaihto kirjataan, kun (tai sitä mukaa kun) tavarat luovutetaan tai palvelut suoritetaan, ts. kun suoritevelvoite täytetään ja asiakas saa määräysvallan tavaraan tai palveluun suoritevelvoitteen täyttämisen myötä. Liikevaihto tuloutetaan sillä hinnalla, johon Fortum odottaa olevansa oikeutettu ja esitetään vähennettynä nettohyvityksillä, alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla ja valmisteveroilla, mukaan lukien sähkövero. Eri tulonmuodostusprosesseja koskevat laadintaperiaatteet esitetään alla.

Sähkön myynti tukkumarkkinoille

Fyysisen sähkön myyntisopimukset Nord Pool -sähköpörssiin tai muille tukkumarkkinoille tehdään päivää ennen toimitusta tai samana päivänä kun toimitus tapahtuu. Sopimuksen kestoaika on siten hyvin lyhyt. Myyntihinta on sähkön spot-hinta eikä siten sisällä muuttuvia elementtejä. Sähkön myynti tuloutetaan toimitushetkellä Nord Pool -markkinalla tai muulla tukkumarkkinalla määrittävään hintaan. Fortumin toimiessa agenttina sähkönmyynnissä tarjoamalla pääsyn Nord Pool -kaupankäyttijärjestelmään, esitetään Fortumin ja asiakkaan väliset kaupat nettoperusteisesti ja ainoastaan palvelumaksu kirjataan liikevaihtoon.

Sähkön myynti vähittäisasiakkaille

Fortumin sähkön myyntisopimus kuluttaja- ja yritysasiakkaiden kanssa kattaa sähkön myynnin, kun taas sähkön siirto tapahtuu paikallisen verkkoyhtiön toimesta. Fortumilla on yksi suoritevelvoite, eli valmius toimittaa sähköä asiakkaalle. Myyntihinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan osan, joka muodostuu toimitetun sähkömäärän perusteella. Koska Fortumin lupaus on valmius toimittaa sähköä asiakkaalle, kiinteä ja muuttuva maksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta veloittavissa olevien maksujen perusteella. Jos etäluettavaa mittaria ei ole käytössä, viimeisimmän mittarinluennan ja kuun lopun välinen kulutus arvioidaan.

Lämmönmyynti

Monilla alueilla kaukolämpösopimus kattaa sekä lämmön jakelun että myynnin. Vaikka lämpö joillakin alueilla ostetaan kolmannelta osapuolelta, Fortum vastaa lämmön toimittamisesta kokonaisuudessaan ja toimii siten päämiehenä myös lämmön myynnin osalta. Lämmön jakelu ja myynti eivät muodosta Fortumin tulkinnan perusteella erillisiä suoritevelvoitteita, vaan sisältyvät molemmat lupaukseen olla valmiudessa toimittaa lämpöä asiakkaalle. Lämmön hinta sisältää usein sekä kiinteän että muuttuvan maksun, joka määrittyy toimitetun lämpövolyymin perusteella. IFRS 15-standardin mukaisesti kiinteä maksu ja muuttuva lämpömaksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta laskutettavissa olevien maksujen perusteella. Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa on lisäksi alueita, joissa Fortum vastaa ainoastaan lämmöntuotannosta ja lämmön jakelu on puolestaan jonkin kolmannen osapuolen vastuulla. Näissä tapauksissa Fortumin suoritevelvoite on lämmön tuotanto ja liikevaihto tuloutetaan asiakkaalta laskutettavissa olevien myyntivolyymien perusteella.

Jätteiden käsittelyn myynti

Jätteiden käsittelymyyntin merkittävin osa muodostuu jätteen vastaanottomaksuista. Maksu määrittyy yleensä vastaanotetun jätemäärän perusteella, eikä hintaan sisälly muuttuvia elementtejä. Fortumin velvollisuus on käsitellä jäte ja tämä suoritevelvoite täyttyy, kun jäte käsitellään. Jätteiden kuljetus muodostaa toisen suoritevelvoitteen, jonka hinta määritetään erikseen asiakassopimuksessa ja se vastaa sitä hintaa, joka palveluista erikseen veloittaisiin. Kuljetuspalveluiden myynti tuloutetaan, kun jäte on kuljetettu.

Jätteiden käsittelyn myynti sisältää lisäksi erilaisia kaatopaikka- ja maanrakennusprojekteja, jotka toteutetaan useimmiten asiakkaan omistamalla maa-alueella. Asiakkaalta veloittava hinta laskutetaan asiakkaan kanssa sovitun maksuaikataulun mukaan. Asiakas saa ja kuluttaa rakennusprojektista saatavan hyödyn samanaikaisesti, kun rakennusprojekti etenee ja projektit tuloutetaan siten ajan kuluessa. Rakennusprojektin täyttämistä voidaan mitata parhaiten syntyneiden kulujen tai rakennetun maa-alueen perusteella.

Sopimuksen hankkimisesta aiheutuvat menot

Uusien asiakassopimusten hankinnasta sekä olemassa olevien asiakkuuksien säilyttämisestä aiheutuvat lisämenot aktivoidaan Consumer Solutions -divisioonassa aineettomiin hyödykkeisiin ja poistetaan sopimuksen odotetun keston aikana.

2.6 IFRS 16 Vuokrasopimukset

IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardia sovelletaan 1.1.2019 alkaen. Voimassa olevan IAS 17 –standardin mukaan vuokralle ottaja luokittelee vuokrasopimuksensa joko rahoitusleasingopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi. Uudessa IFRS 16 –standardissa luokittelu poistuu vuokralle ottajan osalta, sillä lähes kaikki käyttöoikeutta koskevat hyödykkeet tullaan kirjaamaan taseeseen. IFRS 16:n olennaiset muutokset koskevat lähinnä vuokralle ottajia:

- Kaikki vuokrasopimukset, lyhytaikaisia ja arvoltaan vähäisiä kohteita koskevia vuokrasopimuksia lukuun ottamatta, kirjataan taseeseen.
- Sekä käyttöoikeusomaisuuserä että siihen liittyvä vuokrasopimusvelka esitetään taseessa.

Fortum on arvioinut uuden standardin vaikutuksia taloudelliseen asemaansa. Arviointi on sisältänyt:

- Nykyisen standardin mukaisten vuokrasopimusten läpikäynnin
- Toimittajalistojen läpikäynnin vuokrajärjestelyjen tunnistamiseksi
- Lisäluoton koron määrittämisen
- Tilinpäätösvaikutuksen määrittämisen
- Uuden laskentajärjestelmän implementoinnin ja integraation

Sopimukset on kerätty ja analysoitu. Uusia olennaisia vuokrasopimuksia ei ole tunnistettu. Suurin osa vuokrasopimuksista käsittää maa-alueita ja toimistorakennuksia.

Fortum tulee soveltamaan siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista. Standardin käyttöönottohetkellä käyttöoikeusomaisuuserä kirjataan yhtä suurena kuin vuokrasopimusvelka oikaistuna ennen standardin käyttöönottoa kirjatulla vuokramaksuihin liittyvillä siirtosaamisilla tai -veloilla. Lisäksi, Fortum tulee hyödyntämään standardin sallimaa poikkeusta ja jättää lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäisiä kohteita koskevat vuokrasopimukset taseen ulkopuolelle.

IFRS 16:n käyttöönoton myötä Fortum kirjaa noin 100 miljoonan euron käyttöoikeusomaisuuserän ja vastaavan vuokrasopimusvelan. Vaikutukset konsernin tuloslaskelmaan eivät ole merkittäviä. Lisätietoja vaikutuksista annetaan vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen osavuositiedossa.

2.7 Muiden uusien standardien käyttöönotto 1.1.2019 tai myöhemmin

IFRIC 23 Epävarmat veropositiot -tulkintaa sovelletaan 1.1.2019 alkaen. IFRIC 23 -tulkinta määrittelee, miten verotuksellisesti epävarmoja tilanteita käsitellään kirjanpidossa. Järjestelmällisesti tunnistettujen tilanteiden analysointi perustuu olemassa oleviin tosiseikkoihin, olosuhteisiin, voimassa oleviin verosääntöihin, oikeuskäytäntöön, asiantuntijalausuntoihin ja veroviranomaisten ohjeisiin. Tehdyn analyysin perusteella IFRIC 23 -tulkinnan käyttöönotolla ei odoteta olevan olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

Muilla 1.1.2019 tai myöhemmin käyttöönotettavilla tilinpäätöspäivään mennessä julkaistuilla uusilla standardeilla ei ole merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

2.8 Fortumin käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona.

Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi								
	1-12 2018	1-9/2018	1-6/2018	1-3/2018	1-12/2017	1-9/2017	1-6/2017	1-3/2017
Ruotsi (SEK)	10,2591	10,2392	10,1722	9,9962	9,6392	9,5803	9,5900	9,5257
Norja (NOK)	9,6432	9,6121	9,6294	9,6737	9,3497	9,2343	9,1923	9,0030
Puola (PLN)	4,2614	4,2467	4,2316	4,1790	4,2556	4,2707	4,2707	4,3189
Venäjä (RUB)	73,8035	72,9249	71,5430	69,7770	66,0349	65,1995	63,4507	62,6996
Kauden lopun valuuttakurssi								
	31.12.2018	30.9.2018	30.6.2018	31.3.2018	31.12.2017	30.9.2017	30.6.2017	31.3.2017
Ruotsi (SEK)	10,2548	10,3090	10,4530	10,2843	9,8438	9,6490	9,6398	9,5322
Norja (NOK)	9,9483	9,4665	9,5115	9,6770	9,8403	9,4125	9,5713	9,1683
Puola (PLN)	4,3014	4,2774	4,3732	4,2106	4,1770	4,3042	4,2259	4,2265
Venäjä (RUB)	79,7153	76,1422	73,1582	70,8897	69,3920	68,2519	67,5449	60,3130

3. Kriittiset tilinpäätösarvot ja harkinnat

Osavuositiedon laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättämispäivänä.

Tämän osavuositiedon laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitilinpäätöksessä 2017.

4. Tiedot segmenteittäin

Fortumin IFRS:n mukaiset raportoitavat segmentit ovat Generation, City Solutions, Consumer Solutions ja Russia. Muut toiminnot sisältää M&A and Solar & Wind Development, Technology and New Ventures sekä konsernitoiminnot. Fortumin omistus Uniper SE:ssä raportoidaan osana Muita toimintoja.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti aurinko- ja tuulivoimaliiketoimintojen uudelleenorganisoinnista siten, että tuulivoimaliiketoiminnat on Generation-divisioonan liiketoiminta-alue ja aurinkoliiketoiminnat City Solutions-divisioonan liiketoiminta-alue. Aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminta Venäjällä pysyy edelleen Russia-divisioonassa. Johdon raportointi sekä segmenttiraportointi muutetaan vuodesta 2019 alkaen ja vuoden 2018 vertailuluvut muutetaan vastaavasti.

Segmenttitiedot vuosineljänneksittäin		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
milj. euroa	Liite	IV/2018	IV/2017	IV/2018	IV/2017	IV/2018	IV/2017	IV/2018	IV/2017	IV/2018	IV/2017	IV/2018	IV/2017
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti ³⁾		514	428	50	34	502	381	237	226	3	5	1 306	1 074
Lämmönmyynti		0	0	193	194	0	0	65	87	0	0	258	281
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	62	59	0	0	0	0	0	0	62	59
Muu myynti		41	6	53	54	53	72	3	1	31	25	182	157
Liikevaihto		555	433	358	340	555	453	305	314	34	30	1 808	1 570
Eliminoinnit		-11	-3	-12	-11	-8	-2	0	0	-22	-19	-52	-34
Nord Pool netotus ²⁾												-157	-103
Ulkoinen liikevaihto		545	431	347	330	547	451	305	314	13	10	1 599	1 432
Vertailukelpoinen käyttökate		224	191	113	110	31	25	127	121	-24	-23	473	424
Poistot		-35	-31	-45	-48	-15	-7	-38	-37	-6	-5	-139	-128
Vertailukelpoinen liikevoitto		189	160	68	61	17	18	89	84	-30	-28	333	295
Arvon alentumiset		-4	6	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	6
Myyntivoitot ja muut	6	0	0	0	0	0	0	1	0	-2	7	-1	8
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		21	-4	-12	3	-5	7	0	0	0	0	2	5
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	14	-21	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-21	1
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-5	2	-12	3	-5	7	1	0	-2	7	-24	20
Liikevoitto		184	163	56	64	11	25	90	85	-32	-21	309	315
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-67	1	24	31	0	0	0	4	-1	-1	-44	34
Rahoitustuotot ja -kulut												-4	-49
Tuloverot	7											-64	-43
Kauden voitto												197	257
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	4	2	17	1	0	0	42	120	104	0	167	123
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	67	53	62	68	14	3	24	47	33	36	200	208
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		1	1	1	1	0	0	0	0	1	2	3	4
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1

Segmenttitiedot vuoden alusta		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
milj. euroa	Liite	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti ³⁾		1 767	1 649	119	121	1 547	862	872	837	26	15	4 331	3 483
Lämmönmyynti		0	0	604	523	0	0	193	258	0	0	797	782
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	211	195	0	0	0	0	0	0	211	195
Muu myynti		70	28	161	175	212	235	4	6	102	87	549	531
Liikevaihto		1 837	1 677	1 094	1 015	1 759	1 097	1 069	1 101	129	102	5 888	4 991
Eliminoinnit		-2	-15	-37	-19	-11	-3	0	0	-80	-67	-130	-103
Nord Pool netotus ²⁾												-516	-367
Ulkoinen liikevaihto		1 835	1 662	1 057	996	1 748	1 094	1 069	1 101	49	35	5 242	4 520
Vertailukelpoinen käyttökate		762	603	284	262	110	57	417	438	-50	-83	1 523	1 275
Poistot		-131	-125	-171	-163	-57	-16	-147	-142	-30	-18	-536	-464
Vertailukelpoinen liikevoitto		631	478	113	98	53	41	271	296	-79	-102	987	811
Arvon alentumiset		-4	6	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	6
Myyntivoitot ja muut	6	77	1	0	1	0	2	2	0	23	322	102	326
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		79	15	-4	3	22	-4	0	0	0	0	98	14
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	14	-45	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-45	1
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		108	23	-4	4	22	-2	2	0	23	322	151	347
Liikevoitto		738	501	109	102	75	39	273	295	-57	221	1 138	1 158
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-72	-1	74	80	0	0	36	31	0	38	38	148
Rahoitustuotot ja -kulut												-136	-195
Tuloverot	7											-181	-229
Kauden voitto												858	882
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	8	90	32	386	0	486	63	125	3 985	39	4 088	1 125
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	186	174	190	170	47	7	54	152	108	187	584	690
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		3	3	4	2	0	0	0	7	3	4	10	16
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	160	0	0	0	0	55	0	0	147	687	306	742

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

3) Sähkönmyynti sisältää hyödykejohdannaisten realisoituneen tuloksen sopimuksista, joilla ei ollut IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa, mutta ovat operatiivisesti luokiteltu suojaukseksi.

4. Tiedot segmenteittäin

Varat ja velat segmenteittäin

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017
Korottomat varat		6 669	6 097	3 555	3 517	1 044	923	2 408	2 812	395	452	14 072	13 801
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	11	846	785	613	611	0	0	495	472	4 024	32	5 978	1 900
Eliminoinnit												-117	-19
Segmenttien varat yhteensä		7 515	6 882	4 168	4 128	1 044	923	2 903	3 284	4 419	483	19 933	15 682
Korolliset saamiset	12											1 092	1 406
Laskennalliset verosaamiset												70	73
Muut varat												731	696
Likvidit varat												584	3 897
Varat yhteensä												22 409	21 753
Segmenttien velat		1 220	1 210	425	400	396	285	114	124	155	207	2 311	2 227
Eliminoinnit												-117	-19
Segmenttien velat yhteensä												2 194	2 208
Laskennalliset verovelat												720	819
Muu vieras pääoma												1 325	554
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												4 239	3 581
Korollinen vieras pääoma	13											6 093	4 885
Oma pääoma												12 077	13 287
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												22 409	21 753
Henkilöstön lukumäärä		1 075	1 035	1 956	1 907	1 399	1 543	2 941	3 495	915	805	8 286	8 785
Henkilöstö keskimäärin ¹⁾		1 087	1 036	1 940	1 807	1 473	1 180	3 378	3 710	888	774	8 767	8 507

1) Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot	
		31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017
Vertailukelpoinen liikevoitto		631	478	113	98	53	41	271	296	-79	-102
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-72	-1	74	80	0	0	36	31	0	38
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		94	0	0	0	0	0	0	0	-38	0
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		653	482	186	178	53	41	307	327	-117	-63
Segmenttien varat kauden lopussa		7 515	6 882	4 168	4 128	1 044	923	2 903	3 284	4 419	483
Segmenttien velat kauden lopussa		1 220	1 210	425	400	396	285	114	124	155	207
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		6 295	5 672	3 743	3 728	648	638	2 789	3 161	4 264	276
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ¹⁾		5 868	5 753	3 700	3 218	671	348	2 976	3 248	2 619	475
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		11,1	8,4	5,0	5,5	7,8	11,7	10,3	10,1	-4,5	-13,3

1) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2017 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2017 liitetiedossa 15 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ²⁾		Yhteensä	
	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017
Pitkäaikaisissa varoissa										
Muut sijoitukset ¹⁾		0			49	65			49	65
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			23	5			-22	-5	1	0
Ei sovelleta suojauslaskentaa		0	146	66			-94	-30	52	35
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			149	153					149	153
Ei sovelleta suojauslaskentaa			4	85					4	85
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	29	8		0			-5	-1	24	7
Korolliset saamiset					41	76			41	76
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	29	8	322	309	90	141	-121	-36	319	422
Lyhytaikaisissa varoissa										
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			93	28			-83	-7	10	21
Ei sovelleta suojauslaskentaa	2	8	585	253			-502	-192	84	69
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			19	85					19	85
Ei sovelleta suojauslaskentaa			97	29					97	29
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	203	186		1			-87	-151	116	36
Korolliset saamiset					30	32			30	32
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	205	194	794	396	30	32	-672	-350	356	272
Yhteensä	234	202	1 116	705	120	173	-793	-386	675	694

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ²⁾		Yhteensä	
	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2017
Pitkäaikaisissa veloissa										
Korolliset velat ³⁾			930	1 037					930	1 037
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			257	28			-22	-5	235	23
Ei sovelleta suojauslaskentaa			163	131			-94	-30	70	100
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			42	45					42	45
Ei sovelleta suojauslaskentaa			2	43					2	43
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	18	3	0	1			-5	-1	13	3
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	18	3	1 394	1 285	0	0	-121	-36	1 292	1 251
Lyhytaikaisissa veloissa										
Johdannaisinstrumentit										
Sähköjohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			724	39			-83	-7	641	31
Ei sovelleta suojauslaskentaa	1	7	566	315			-502	-192	65	131
Korko- ja valuuttajohdannaiset										
Sovelletaan suojauslaskentaa			1	12					1	12
Ei sovelleta suojauslaskentaa			45	12					45	12
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit										
Ei sovelleta suojauslaskentaa	158	160	7	4			-87	-151	77	13
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	159	167	1 343	382	0	0	-672	-350	829	200
Yhteensä	177	170	2 737	1 667	0	0	-793	-386	2 121	1 451

1) Muut sijoitukset ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita ja koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 49 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 65). Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 33 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 25). Muut sijoitukset kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjatut muut sijoitukset ovat epäolennaisia.

2) Kun sähkö- ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannais sopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

3) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisien netto käypä arvo on 178 miljoonaa euroa, josta varoja 268 miljoonaa euroa ja velkoja 90 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Joulukuun 2018 lopussa Fortum oli saanut 75 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista saamisista ja veloista on liitetiedoissa 12 Korolliset saamiset ja 13 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 18 Pantatut varat ja vastuut.

6. Yrityshankinnat ja -myynnit

6.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	17	80	36	982
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	146	41	4 041	135
Hankitut muut osakkeet	4	2	11	8
Osakehankinnat (brutto)	167	123	4 088	1 125

Yrityshankinnat vuoden 2018 aikana

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniper SE:ssä Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. 8.1.2018 E.ON päätti osallistuvansa ostotarjoukseen. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %. Fortumin ostotarjouksen toteutuminen edellytti useamman kilpailu- ja sääntelyviranomaisen hyväksynnät. Lopulliset viranomaispäätökset saatiin 15.6.2018. Fortumilla on mahdollisuus hankkia lisää Uniperin osakkeita Venäjän viranomaispäätösten asettamissa rajoissa 50 prosentin omistusosuuteen saakka. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26.6.2018.

Ostotarjouksessa osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille maksettiin 21,31 euroa osaketta kohden. Osakkeenomistajat saivat myös Uniperin osingon vuodelta 2017, joka maksettiin varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen kesäkuun 2018 alussa. Fortum maksoi yhteensä 3,7 miljardia euroa ostetuista osakkeista. Kauppahinnasta 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26. kesäkuuta 2018 ja Fortumista tuli 47,35 %:n omistuksellaan Uniperin suurin osakkeenomistaja. Tämän jälkeen Fortum on hankkinut lisää osakkeita Uniperista ja omistaa 49,99% osakekannasta 31.12.2018.

Uniper on kansainvälinen energiayhtiö, joka toimii Euroopassa, Venäjällä ja lukuisilla muilla markkina-alueilla ympäri maailman. Uniperin liiketoiminta on hyvin linjassa Fortumin ydinosaamisen kanssa. Yhtiön voimallitukset sijaitsevat Euroopassa ja Venäjällä ja niiden sähköntuotantokapasiteetti on yhteensä noin 36 gigawattia. Yhtiöllä on myös mittavaa trading-liiketoimintaa ja kaasuvaroja Saksassa, Itävallassa sekä Isossa-Britanniassa.

Uniperin vuoden 2017 liikevaihto oli 72,2 miljardia euroa, vertailukelpoinen käyttökate 1,7 miljardia euroa ja taseen loppusumma vuoden 2017 lopussa 43 miljardia euroa. Uniper työllistää noin 12.000 henkilöä. Uniperin osake noteerataan Frankfurtin pörssissä.

Uniper konsolidoidaan Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen. Hankintameno ja siihen liittyvät välittömät kustannukset, noin 4,0 miljardia euroa, raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä".

Fortum käyttää Uniperin kesäkuun 2018 lopun tasetta hankintamenolaskelman lähtökohtana (julkaistu 7.8.2018). Hankintamenolaskelman laatiminen on edelleen työn alla ja Fortum arvioi hankittujen varojen ja velkojen mahdollisia käyvän arvon oikaisuja sekä harmonisoi Fortumin ja Uniperin soveltamat laskentaperiaatteet. IFRS:n mukaisen hankintamenolaskelman laatiminen tulee viemään aikaa transaktion koon takia ja se tullaan saattamaan päätökseen yhden vuoden kuluessa hankintahetkestä.

Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuneen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta Fortumin neljännes vuosineljänneksen 2018 osavuositarkastus sisältää Fortumin osuuden Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta -2 miljoonaa euroa.

Elokuussa 2018 Fortum hankki kolmen latvialaisen lämmöntuotantoyhtiön SIA BK Energijan, SIA Energy & Communicationin ja SIA Sprinon kaikki osakkeet sekä SIA Lake Developmentin koko osakekannan. Hankitut tuotantoyhtiöt jatkavat lämmön toimittamista Daugavpilsin alueen kaukolämpöyhtiölle, PAS Daugavpils Siltumtikli:lle.

Lokakuussa 2018 Fortum hankki Fincumet Groupin metallien kierrätykseen liittyvän liiketoiminnan. Kaupan yhteydessä Fortumin omistukseen siirtyi kolmen yhtiön koko osakekanta: Fincumet Oy, Niemen Romukauppa Oy ja NJS-Patentti Oy.

Vuoden 2018 aikana Fortum investoi RUSNANOn kanssa 50/50 omistettuun venäläiseen tuulivoimasijoitusrahastoon 61 miljoonaa euroa .

Vuoden 2018 aikana ei ole ollut muita olennaisia yrityshankintoja.

Yrityshankinnat vuoden 2017 aikana

Fortum sai päätökseen kolmen tuulipuiston koko osakekannan hankinnan norjalaiselta Nordkraftilta tammikuussa 2017. Kauppa sisälsi jo toiminnassa olevan Nygårdsfjellin tuulipuiston, kuten myös täysin luvitetut Anstadblåheian ja Sørkjordin projektit. Anstadblåheian tuulipuisto otettiin käyttöön vuoden 2018 neljännes vuosineljänneksen aikana ja Sørkjordin arvioitu käyttöönotto on vuonna 2019. Näiden kolmen tuulipuiston kapasiteetti on noin 180 MW.

Lokakuussa 2016 Fortum käynnisti vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin hankkiakseen loput Ekokem Oyj:n (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi) osakkeet. Prosessi saatiin päätökseen maaliskuussa 2017, minkä jälkeen Fortum omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

Huhtikuussa 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50 yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen Venäjällä. RUSNANO on Venäjän valtion omistama kehitysyritys. Fortumin ja RUSNANOn 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa 2017 Venäjän valtion tuulihuutokaupassa oikeuden rakentaa 1000 megawattia takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enintään 15 miljardia ruplaa. Pääoma sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana). Vuoden 2017 aikana Fortum investoi rahastoon 43 miljoonaa euroa.

Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyt Oslon kaupungin kanssa saatiin päätökseen 4.8.2017. Fortum myi omistamansa 34,1 %:n osuuden Hafslund ASA:sta Oslon kaupungille. Fortum hankki 100 %:n osuuden Hafslund Markets AS:stä, 50 %:n osuuden Hafslund Varme AS:stä sisältäen Oslon kaupungin jätteenpolttolaitoksen Klemetsrudanlegget AS (KEA):n, nykyisin Fortum Oslo Varme AS, sekä 10 %:n osuuden Hafslund Produksjon Holding AS:stä. Järjestelyn velaton kokonaiskauppahinta oli noin 940 miljoonaa euroa.

Järjestelyn nettokauppahinta sisältäen toukokuussa 2017 saadun osingon oli noin 230 miljoonaa euroa.

Hafslund Markets ja Fortum Oslo Varme yhdistellään Fortum konserniin 1.8.2017 lähtien. Hafslund Markets yhdistellään Consumer Solutions -segmenttiin. Fortumilla on operatiivinen vastuu tytäryhtiönä City Solutions -segmenttiin yhdistelystä Fortum Oslo Varmesta, jossa määräysvallattomilla omistajilla on 50 %:n osuus. Hafslund Produksjon Holding yhdisteltiin osakkuusyhtiönä ja se raportoitiin Generation -segmentissä kesäkuussa 2018 tapahtuneeseen myyntiin asti. Katso lisätietoja myynnistä kohdassa 6.2.

Vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä valmistunut lopullinen hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.7.2018. Hankintamenolaskelmaan ei tehty olennaisia muutoksia vuoden 2017 tilinpäätöksessä julkistettuihin tietoihin verrattuna.

Lokakuussa 2017 Fortum ja SUENKO perustivat yhteisyrityksen JSC Ural-Siberian Heat and Power Company (YUSTEK) vastaamaan Tyumenin alueen lämmönjakelusta Venäjällä. Fortum jatkaa yhdistetyn sähkön ja lämmön tuottajana alueella ja myy lämpöä YUSTEKille.

Joulukuussa 2017 Fortum hankki kolme aurinkovoimayhtiötä Hevel Groupilta. Pleshanovskayan (10 MW) ja Grachevskayan (10 MW) aurinkovoimalaitokset sijaitsevat Orenburgin alueella ja Bugulchanskayan (15 MW) aurinkovoimalaitos Bashkortostanin tasavallassa. Kaikki kolme voimalaitosta ovat toiminnassa ja saavat noin 15 vuoden ajan käyttöönotosta alkaen takuuhintaista (Capacity Supply Agreement, CSA) kapasiteettimaksua, joka vastaa noin 400 euroa/MWh. Laitokset otettiin käyttöön vuosina 2016 ja 2017.

2017	Hafslund Markets AS	Fortum Oslo Varme AS	Muut	Fortum yhteensä
milj. euroa				
Maksettu vastike	589	152	70	811
Maksamaton vastike	0	0	9	9
Vastike yhteensä	589	152	79	820
Hankittujen nettovarojen käypä arvo	374	84	77	535
Kurssierot	1	0	2	2
Liikearvo	215	69	1	286

milj. euroa	Hafslund Markets AS			Fortum Oslo Varme AS			Fortum yhteensä ¹⁾		
	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot									
Rahavarat	158		158	37		37	201		201
Aineeton omaisuus	12	284	296	0		0	17	334	352
Käyttöomaisuus	5		5	526	207	733	604	208	811
Muut varat	179		179	21		21	206		206
Laskennalliset verovelat	-19	-68	-88	-21	-50	-71	-46	-129	-175
Muu koroton vieras pääoma	-176		-176	-39		-39	-217		-217
Korollinen vieras pääoma	0		0	-445		-445	-489		-489
Hankitut nettovarat	158	216	374	79	157	237	275	413	688
Määräysvallattomat omistajat	0	0	0	51	102	153	51	102	153
Yhteensä	158	216	374	29	55	84	225	310	535

1) Sisältää Norjan tuulipuistojen, Venäjän aurinkovoimayhtiöiden sekä muiden pienempien yrityshankintojen kautta hankitun omaisuuden kirjanpitoarvot ja käypien arvojen kohdistukset.

milj. euroa	Hafslund Markets AS	Fortum Oslo Varme AS	Muut	Fortum yhteensä
Bruttoinvestoinnit				
Rahana suoritettu vastike	589	152	70	811
Rahavarat hankituissa tytäryrityksissä	158	37	6	201
Kurssierot	1	0	2	3
Hankinnan rahavirta	432	116	65	613
Maksamaton vastike			9	9
Korollinen velka hankituissa tytäryrityksissä		445	44	489
josta Fortumin myöntämät lainat		-213		-213
Hankintahinnan oikaisut velan luonteisiin eriin	54	26	0	80
Kurssierot	0	1	2	4
Bruttoinvestoinnit hankittuihin tytäryrityksiin	486	375	121	982

6.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	0	1	147	55
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	0	0	160	687
Myydyt osakkeet (brutto)	0	1	306	742

Yritysmyyntit vuoden 2018 aikana

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:stä Svartisen Holding AS:lle. Svartisen on norjalainen yhtiö, jonka omistajina ovat Vantaan Energia Oy, Oy Turku Energia - Åbo Energi Ab ja Oulun Seudun Sähkö. Fortum osti nyt myytävän osuuden Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden kauppahinta oli 160 miljoonaa euroa ja Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmentin vuoden 2018 toisen vuosineljänneksen tulokseen.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40%) ja Elite Alfred Bergille (14%). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on Intiassa neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. 'Capital recycling' -liiketoimintamallin mukaisesti myynnistä syntyvä 26 miljoonan euron tulosvaikutus on kirjattu Muut toiminnot -segmentin Vertailukelpoiseen liikevoittoon. Kaupan velaton kokonaisarvo 54 prosentin osuuden myynnistä mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, on 147 miljoonaa euroa. Lisäksi, Elite Alfred Bergillä on optio ostaa korkeintaan 16 prosentin lisäosuus Fortumilta.

Vuoden 2018 aikana ei ole ollut muita olennaisia yritysmyyntejä.

Yritysmyyntit vuoden 2017 aikana

Fortum myi 34,1% :n omistusosuutensa Hafsund ASA:ssa Oslon kaupungille 3.8.2017 osana Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyä. Fortum kirjasi 324 miljoonan euron verovapaan myyntivoiton Muut-segmenttiin vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä. Myyntivoitto sisältää transaktiokulut ja se vastaa 0,36 euron osakekohtaista tulosta.

Marraskuussa 2017 Fortum myi 51%:n omistusosuutensa norjalaisesta sähkömyyntiyhtiöstä Røyken Kraft AS:stä vähemmistöosakkaalle Røyken Energiverk AS:lle. Yhtiö hankittiin osana Hafslund Markets AS:n konsernia Haslundin omistuksen uudelleenjärjestelyssä.

Heinäkuussa 2017 Fortum myi puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Fortum kirjasi Consumer Solutions -segmentin vuoden 2017 kolmannen neljänneksen tulokseen 2 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja.

7. Tuloverot

Tuloverot vuodelta 2018 olivat 181 miljoonaa euroa (2017: 229). Efektiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 17,5 % (2017: 20,6 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia sekä muita merkittäviä kertaluontoisia tuloveroeriä, oli 22,0 % (2017: 18,8 %)

Merkittävä kertaluontoinen tuloveroerä vuoden 2017 toisella neljänneksellä liittyi Ruotsin valitustuomioistuimelta saatuun päätökseen. Vuosilta 2009-2012 Fortumin oli maksettava ylimääräistä veroa ja korkoa, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa).

Fortum on aikaisempina vuosina maksanut veroja liittyen käynnissä oleviin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisten arvioiden sekä niitä tukevien lausuntojen perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 114 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 142), sisältyen verosaamiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 19 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

8. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2017 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Osinko maksettiin 10.4.2018.

Vuoden 2016 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Osinko maksettiin 13.4.2017.

9. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 064	467
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 15) ¹⁾	20	0
Kirjanpitoarvo 1.1.	1 083	467
Tytäryhtiöhankinnat	22	637
Käyttöomaisuusinvestoinnit	53	18
Päästöoikeuksien muutos	16	0
Poistot	-81	-30
Myynnit	-6	0
Uudelleenryhmittelyt	37	14
Muuntoerot ja muut muutokset	-37	-41
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 087	1 064

1) Katso lisätietoja liitetiedossa 2 Laadintaperiaatteet

Liikearvon osuus aineettomista hyödykkeistä		
milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	613	353
Tytäryhtiöhankinnat ¹⁾	0	286
Muuntoerot ja muut muutokset	-25	-27
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	588	613

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit

10. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden muutos

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Kirjanpitoarvo kauden alussa	10 510	9 930
Tytäryhtiöhankinnat	14	811
Käyttöomaisuusinvestoinnit	532	672
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	16	-6
Vähennykset	-2	-8
Poistot	-455	-434
Myynnit	-136	-53
Uudelleenryhmittelyt	-37	-14
Muuntoerot ja muut muutokset	-459	-389
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	9 981	10 510

11. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 900	2 112
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9) ¹⁾	165	-
Kirjanpitoarvo 1.1.	2 066	2 112
Hankinnat	4 066	135
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	38	148
Saadut osingot	-61	-58
Myynnit ja pääoman palautukset	-95	-363
Uudelleenryhmittelyt	58	-
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	6	-3
Muuntoerot ja muut muutokset	-99	-71
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	5 978	1 900

1) Katso lisätietoja liitetiedossa 2 Laadintaperiaatteet.

Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Vuoden 2018 aikana Fortum on hankkinut 49,99 % Uniperin osakkeista, katso liitetieto 3 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään, jonka myötä tytäryhtiö uudelleenryhmiteltiin yhteisyritykseksi.

Elokuussa 2017 Fortum myi 34,1%:n omistusosuutensa Hafslund ASA:ssa Oslon kaupungille osana Hafslundin omistuksen uudelleenjärjestelyä. Hafslund ASA käsiteltiin osakkuusyrityksenä ja osuus osakkuusyritystuloksesta perustui viimeisimpään vuosineljänneksen tietoihin.

Lisätietoa hankinnoista ja myynneistä liitetiedossa 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

milj. euroa	Q4 2018	Q4 2017	2018	2017
Merkittävimmät osakkuusyritykset				
OKG AB	-62	0	-58	8
Forsmarks Kraftgrupp AB	-6	4	-7	2
Kemijoki Oy	-2	-2	-9	-9
Uniper	-2	-	-2	-
TGC-1	2	4	40	32
Hafslund ASA (myyty elokuussa 2017)	-	-	-	39
Merkittävimmät osakkuusyritykset yhteensä	-70	6	-35	73
Merkittävimmät yhteisyritykset				
Stockholm Exergi AB	21	27	61	66
TVO Oyj	3	-1	1	-4
Merkittävimmät yhteisyritykset yhteensä	24	26	62	63
Muut osakkuusyritykset	0	2	3	0
Muut yhteisyritykset	1	0	9	12
IS Yhteensä	-44	34	38	148

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta pieneni vuoden 2018 neljännen vuosineljänneksen aikana -44 (34) miljoonaan euroon pääasiassa -37 miljoonan euron ydinvoimaan liittyvien oikaisujen sekä -31 miljoonan euron ydinvoiman tulevaan käytöstä poistoon liittyvien muiden erien seurauksena (pääasiassa OKG).

Fortum on uudelleenarvioinut ydinvoimaan liittyviä varojaan ja velkojaan koskevia oletuksia 31.12.2018. Lisäksi oletuksia on muutettu myös yhteisomisteisten ydinvoimayhtiöiden, Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO), Oskarshamn Kraft Grupp AB:n (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:n, vastaavien erien osalta Suomessa ja Ruotsissa. Muutoksen kokonaisvaikutus osuuteen näiden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta verojen jälkeen oli -37 miljoonaa euroa sisältäen ydinjätevastuun lisäyksen, joka liittyy aiemmin syntynyttä ydinjätettä koskeviin velvoitteisiin Ruotsissa. Näillä kaikilla ydinvoimaan liittyvillä oikaisuilla oli yhteensä vähäinen nettotulosvaikutus. Katso lisätietoja liitetiedossa 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisällytetään konsernitilinpäätökseen perustuen viimeisiin saatavilla oleviin tietoihin. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuneen, koska Uniper on listattu yhtiö ja julkaisee osavuositiedot myöhemmin kuin Fortum. Tämä tarkoittaa, että neljännesvuosineljänneksen osavuositiedot sisältää Fortumin osuuden Uniperin kolmannen vuosineljänneksen tuloksesta.

TGC-1:n (sekä vuonna 2017 Hafslund ASA:n) tulos sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedot ei ole vielä saatavilla.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta pieneni vuoden 2018 aikana 38 (148) miljoonaan euroon pääasiassa -37 miljoonan euron ydinvoimaan liittyvien oikaisujen sekä -33 miljoonan euron ydinvoiman tulevaan käytöstä poistoon liittyvien muiden erien seurauksena (pääasiassa OKG). Tulosoosuuden pieneneminen johtui myös siitä, että vuosi 2017 sisälsi 39 miljoonan euron osuuden elokuussa 2017 myydyin Hafslund ASA:n tuloksesta. Lisätietoa osakkuus- ja yhteisyritysten myynnistä, katso liitetieto 6.2 Yritysmyyntit.

Saadut osingot

Vuoden 2018 aikana Fortum sai osakkuus- ja yhteisyrityksistään osinkoa 61 miljoonaa euroa (2017: 58), josta Stockholm Exergiltä saatu osinko oli 39 miljoonaa euroa (2017: 21). Saadut osingot vuoden 2017 aikana sisältää 23 miljoonaa euroa Hafslund ASA:lta.

12. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	581	601	656	689
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	60	68	208	229
Rahoitusleasingsaamiset yhteisyrityksiltä	0	0	41	41
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	43	43	106	111
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	683	712	1 010	1 071
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	409	409	395	395
Korolliset saamiset yhteensä	1 092	1 121	1 406	1 466

Pitkäaikaisiin korollisiin saamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 641 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 905). Näihin sisältyy saamia 575 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 638) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistussuhteiden suhteessa.

Rahoitusleasing, joka liittyy Tjumenin alueella sijaitsevan kaukolämpöputkiston vuokraukseen yhteisyritys YUSTEKille, on uudelleenarvioitu ja käsitelty muuna vuokrasopimuksena.

Korolliset saamiset sisältää myös 70 miljoonan euron (vuoden 2017 lopussa: 102) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 379 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 363) pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykejohdannaispörsseille. EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termineistä päivittäin selvitetäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa.

13. Korollinen nettovelka

Nettovelka	31.12.2018	31.12.2017
milj. euroa		
Korolliset velat	6 093	4 885
Likvidit varat	584	3 897
Nettovelka	5 509	988

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamia, määrältään 1 092 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 1 406). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakaslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 12 Korolliset saamiset.

Korolliset velat	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
milj. euroa	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
Joukkovelkakirjalainat	2 496	2 629	2 943	3 143
Lainat rahoituslaitoksilta	1 847	1 901	283	303
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 158	1 218	1 129	1 192
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	309	351	324	373
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	5 810	6 099	4 679	5 011
Lyhytaikaiset korolliset velat	283	284	206	207
Yhteensä	6 093	6 383	4 885	5 218

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 38 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 48) ja muita lainoja 270 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 276).

2) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 803 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 560).

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

Vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta 29 miljoonalla eurolla yhteensä 1 158 miljoonaa euroon. Maaliskuussa Fortum maksoi takaisin kaksi SEK määräistä joukkovelkakirjalainaa vasta-arvolla 413 miljoonaa euroa (4,15 miljardia Ruotsin kruunua). Kesäkuussa Fortum Oyj nosti 1,75 miljardia euroa lainaa Uniper-tarjoukseen liittyvästä valmiusluotosta. Kahden viimeisen kvartaalin aikana ei ollut merkittäviä rahoitustapahtumia.

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi joulukuun 2018 lopussa 75 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 113) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka nousi viimeisen neljänneksen aikana 118 miljoonaa euroa 5 975 miljoonasta eurosta 6 093 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 1,7 % (vuoden 2017 lopussa: 2,4 %). Osa ulkoisista lainoista, 686 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 773), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 8,3 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2017 lopussa: 9,5 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 2,4 % (vuoden 2017 lopussa: 3,6 %).

Korollisten lainojen erääntyminen	31.12.2018
milj. euroa	
2019 ¹⁾	1 086
2020	33
2021	2 267
2022	1 042
2023	100
2024 ja myöhemmin	1 565
Yhteensä	6 093

1) Sisältäen käteisvakuuksia 75 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Likvidit varat	31.12.2018	31.12.2017
milj. euroa		
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	29	715
Rahat ja pankkisaamiset	556	3 182
Yhteensä	584	3 897

Likvidit varat vähenivät vuoden 2018 neljännen neljänneksen aikana 147 miljoonaa euroa, 731 miljoonasta eurosta 584 miljoonaa euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 518 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 66 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten kesikorko ilman Venäjän talletuksia 31.12.2018 oli -0,11 % (vuoden 2017 lopussa: -0,27 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 317 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 246), sisältäen pankkitalletuksia EUR 316 miljoonaa (vuoden 2017 lopussa: 231), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 6,9 %.

Likvideistä varoista 168 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 3 348) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 416 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 549) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

Joulukuun 2018 lopussa luottolimiittien yhteismäärä ja nostamaton määrä oli 1,8 miljardia euroa (vuoden 2017 lopussa: 1,8). Vuoden 2017 lopussa, Uniper-tarjoukseen liittyen Fortumilla oli omalla ilmoituksella käytettävissään sitoumukset 12,0 miljardin euron luottolimiittiin 10:stä yhteistyöpankista. Helmikuussa 2018 luottolimiittien määrä laskettiin 3,8 miljardiin euroon ja kesäkuussa 2018 1,75 miljardin lainan noston jälkeen koko Uniper- tarjoukseen liittyvä luottolimiitti mitätöitiin.

14. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntöön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat velvoitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Fortum on uudelleenarvioinut ydinvoimaan liittyviä varojaan ja velkojaan koskevia oletuksia 31.12.2018. Loviisan ydinvoimalaan liittyvä varaus kasvoi ja tästä syystä taseeseen on kirjattu osa aiemmin kirjaamattomasta osuudesta Suomen ydinjätehuoltorahastossa. Fortumilla on 31.12.2018 taseeseen kirjaamattomia ydinjätehuoltorahastoon liittyviä varoja 254 miljoonaa euroa (liite 14). Varauksen kasvu ja rahaston lisäosuus sisältyvät vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin. Oletusten muutokset vaikuttivat positiivisesti muissa rahoituskuluissa esitettyihin korkoihin. Lisäksi oletuksia on muutettu myös yhteisomisteisten ydinvoimayhtiöiden, Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO), Oskarshamn Kraftgrupp AB:n (OKG) ja Forsmark Kraftgrupp AB:n, vastaavien erien osalta Suomessa ja Ruotsissa. Muutoksen kokonaisvaikutus osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta verojen jälkeen oli -37 miljoonaa euroa sisältäen ydinjätevastuun lisäyksen, joka liittyy aiemmin syntyneitä ydinjätettä koskeviin velvoitteisiin Ruotsissa. Näillä kaikilla ydinvoimaan liittyvillä oikaisuilla oli yhteensä vähäinen nettotulosvaikutus.

14.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	899	858
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	899	858
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergiain mukaan	1 180	1 161
Rahastotavoite	1 180	1 153
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 153	1 125
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	254	267

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön marraskuussa 2018 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 31.12.2018 oli yhteensä 1 180 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Nykyinen tekninen suunnitelma päivitettiin vuonna 2016. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergiain mukaisesti Fortumilla on veloitte kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu marraskuun 2018 päätökseen ja on yhteensä 1 180 miljoonaa euroa.

IFRS-standardien mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset kasvoivat 41 miljoonaa euroa vuoden 2017 lopusta ja olivat 899 miljoonaa euroa 31.12.2018. Kasvu johtuu pääasiassa varauksissa käytettyjen oletusten muutoksesta.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 31.12.2018 oli 1 153 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 899 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllirahastoitu yhteensä 254 miljoonaa euroa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllirahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittään.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. Katso liitetieto 13 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 18 Pantatut varat ja vastuut.

14.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannusperiaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)		
milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
TVO:n taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	1 016	953
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 016	953
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 506	1 482
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 471	1 437
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	455	484

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta ylläohitettu 455 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 121 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 31.12.2018 oli 1 471 miljoonaa euroa ja tasearvo 1 016 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)		
milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 930	3 398
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 230	3 105
Nettomäärä	-701	-293
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-242	-114

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillistilinpäätöksiä ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Esitys perustuu SKB:n laatimaan kustannusarvioon. SKB on tehnyt uuden teknisen suunnitelman vuonna 2016. Vuonna 2017 SKB lähetti ehdotetun teknisen suunnitelman SSM:lle, jonka jälkeen Ruotsin hallitus päätti ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen, että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä on 50 vuotta (aikaisemmin 40 vuotta).

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 18 Pantatut varat ja vastuut.

15. Muut varaukset

milj. euroa	Ympäristövaraukset		Muut varaukset	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Varaukset kauden alussa	43	47	79	82
Yrityshankinnat	0	0	0	7
Varausten lisäys	0	0	25	31
Käytetyt varaukset	0	0	-33	-35
Käyttämättömien varausten purku	0	0	-4	-10
Diskonttauksen purkautuminen	0	0	0	0
Kurssierot ja muut muutokset	-1	-4	-3	4
Varaukset kauden lopussa	41	43	65	79
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	0	0	14	22
Pitkäaikaiset varaukset	41	43	50	57

1) Sisältyy tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10-15 vuoden kuluessa.

Suomalaisten hiilivoimalaitosten käytöstäpoistamisvaraukset sisältyvät muihin varauksiin.

16. Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Vuoden sisällä erääntyvät	30	23
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	88	72
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	98	65
Yhteensä	216	160

17. Investointisitoumukset

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	322	362

Muut sitoumukset

Fortum on sitoutunut rahoittamaan enintään 85 miljoonalla eurolla Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepolttoainetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Lietuan Kaunaksessa on enintään 7 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuvos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneraciné Jėgainėn kautta.

Fortum on myös sitoutunut osallistumaan korkeintaan 12 miljoonalla eurolla yhteisyritykseen Numaligarh Refinery Limitedin (NRL) ja Chempoliksens kanssa. Yhteisyritys rakentaa ja operoi biojalostamoja Assamissa, Intiassa.

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. TVO:n osakaslaina, 145 miljoonaa euroa, luokiteltiin 1.1.2018 alkaen osuudeksi yhteisyrityksissä, katso lisätietoja liitetiedossa 2.1 Uusien IFRS standardien soveltaminen. Fortumin osakassaaminen liittyen Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 31.12.2018 170 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi Fortum on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 63 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus hyväksyi lainsäädännön liittyen Ruotsin kansalliseen strategiaan EU:n vesipolitiikkadirektiivin implementoinnista. Suurimmat vesivoimayhtiöt perustavat yhteisen vesivoimarahaston rahoittamaan tarvittavat ympäristötoimenpiteet. Rahaston rahoituskatto on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden aikana ja suurimmat toimijat rahoittavat rahastoa vesivoiman tuotannon markkinaosuuksien suhteessa. Fortumin osuuden oletetaan olevan 20-25% rahaston kokonaisrahoituksesta.

18. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Omasta puolesta pantatut varat		
Lainoista		
Pantit	288	300
Kiinteistökiinnitykset	137	177
Muista sitoumuksista		
Pantit	346	346
Kiinteistökiinnitykset	21	141
Muiden puolesta pantatut varat		
Pantit	31	12
Vastuut omasta puolesta		
Muut vakuudet ja vastuut	167	161
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	622	598

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 31.12.2018 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2017 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Ensimmäisen neljänneksen aikana Venäjän aurinkopuistojen lainojen vakuutena olleet kiinnitykset vapautettiin (vuoden 2017 lopussa: 41).

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 13 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 346 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 346), jotka on annettu Nasdaq Commodities hyödykepörsissä, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörsseissä sekä Puolan sähköpörsissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 21 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 141). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergiain mukaan Fortum on veloitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen.

Katso lisää liitetiedosta 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muiden puolesta pantatut varat

Muiden puolesta pantatut varat sisältävät rahavaroja 31 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 12), jotka on annettu vakuudeksi Nasdaq Clearing AB:lle kattamaan Fortumin osuuden Commodity Market Default Fundista (vakuusrahasto). Vakuusrahasto on keskinäinen rahasto, johon kaikki Pohjoismaisen hyödykepörsin (OMX Nasdaq Commodities) osapuolet antavat markkinariskiinsä pohjautuvan vakuuden. Rahasto kattaa jäsenten tappioista aiheutuvat mahdolliset laiminlyönnit, joita jäsenten omat vakuudet eivät kata. Pantatun määrän kasvu johtuu syyskuussa maksetusta täydennyksestä. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 125). Vakuus vapautettiin 1.1.2019, katso liitetieto 21 Tilikauden jälkeiset tapahtumat.

Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta 31.12.2018 yhteensä 5 393 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 526 miljoonaa euroa (vuoden 2017 lopussa: 548 miljoonaa euroa). Takauksia on kahdenlaisia. Rahoitusmäärä (Financierings belopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen kattamattoman osuuden kattamiseksi olettaen, että tuotanto ei jatku eikä rahastoon suoriteta lisämaksuja. Kattamaton määrä lasketaan viranomaisten puolesta ja se perustuu ennakkoidun kulun sekä velvoitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotukseen laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletterings belopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 3 843 miljoonaa Ruotsin kruunua (375 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 1 550 miljoonaa Ruotsin kruunua (151 miljoonaa euroa) 31.12.2018.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 36 miljoonaa euroa 31.12.2018 (vuoden 2017 lopussa: 50). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistömisteisten ydinvoimaosakkuusyritysten liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Fortum on antanut takauksia WEDF Second Wind Farm LLC:n ja WEDF Third Wind Farm LLC:n pankkilainojen vakuudeksi. WEDF Second Wind Farm LLC ja WEDF Third Wind Farm LLC ovat Rusnanon ja Fortumin 50-50 omistaman tuulivoimarahaston tytäryhtiöitä. Takaukset, jotka ovat annettu omistusosuusien suhteessa, ovat vakuutena tuulipuiston kehittämiseksi otetuille lainoille, joiden määrä oli 3 840 miljoonaa ruplaa (48 miljoonaa euroa) 31.12.2018.

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oy:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

19. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Ruotsin korkovähennyksiin liittyvät verovaateet ja -oikeudenkäynnit

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti, ettei se myönnä Fortumille valituslupaa vuosien 2009-2012 korkovähennyksiin liittyvässä riita-asiassa. Valitustuomioistuimen kesäkuussa 2017 antama epäsuotuisa päätös jää siten voimaan. Asiaan liittyvät ylimääräiset verot ja korot, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa), on maksettu 2016 ja kirjattu kuluksi 2017. Nähdäksemme edellä mainitut valitustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset loukkaavat EU-oikeutta ja EU-oikeuden mukaisia perusvapauksia. Näillä perusteilla Fortum on joulukuussa 2018 jättänyt Tukholman käräjäoikeuteen vahingonkorvauskanteen, jossa vaaditaan vahingonkorvausta Ruotsin valtiolta. Lisäksi Fortum on jättänyt pyynnön keskinäisen sopimusmenettelyn aloittamisesta Ruotsin ja Alankomaiden välillä vuoden 2012 osalta.

Fortum on saanut myös vuosia 2013, 2014 ja 2015 koskevat jälkiverotuspäätökset Ruotsissa joulukuussa 2015, joulukuussa 2016 sekä lokakuussa 2017. Päätökset koskevat Fortumin alankomaalaisen rahoitusyhtiön ruotsalaisille konserniyhtiöille myöntämiä lainoja vuosina 2013, 2014 ja 2015. Näihin lainoihin liittyvät korkotulot on verotettu Alankomaissa. Ruotsin veroviranomainen katsoi kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pitänyt vähennyskelpoisina. Päätökset perustuvat vuonna 2013 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Tukholman hallinto-oikeus antoi Fortumille kielteisen päätöksen asiassa vuonna 2017, jonka jälkeen Fortum valitti valitustuomioistuimeen. Lokakuussa 2018 Tukholman valitustuomioistuin antoi päätöksensä koskien tilikauden 2013 verotusta. Päätös oli Fortumin kannalta myönteinen. Valitustuomioistuin vahvisti, että Fortumilla oli riittävät liiketaloudelliset perusteet lainoille. Vuotta 2013 koskeva päätös on lainvoimainen.

Fortum sai vuosia 2014 ja 2015 koskeviin tapauksiin päätökset Tukholman hallinto-oikeudesta marraskuussa 2018. Päätökset olivat veroviranomaisten muuttuneen kannan ja vuoden 2013 valitustuomioistuimen päätöksiin mukaisesti myönteiset Fortumille. Päätökset saavat lainvoiman tammikuun lopulla 2019.

Fortum ei ollut kirjannut varauksia vuosien 2013-2015 tapausten osalta, koska Fortum katsoo, että vaadittu lisävero on perusteeton. Tämän johdosta valitustuomioistuimen lokakuussa 2018 ja hallinto-oikeuden marraskuussa 2018 antamilla päätöksillä ei ole vaikutusta tilikauden voittoon.

Ruotsin veroviranomaisen vaatiman jälkiveron määrä on alun perin ollut 273 miljoonaa euroa (26 miljoonaa euroa) vuodelta 2013, 282 miljoonaa Ruotsin kruunua (27 miljoonaa euroa) vuodelta 2014 ja 200 miljoonaa Ruotsin kruunua (19 miljoonaa euroa) vuodelta 2015. Vuoden 2013 jälkivero on jo maksettu vuonna 2017 ja se on palautettu Fortumille valitustuomioistuimen päätöksen johdosta vuoden 2018 viimeisellä vuosineljänneksellä. Fortum ei ole maksanut jälkiveroja ja korkoja vuosilta 2014 ja 2015.

Ruotsin vesivoiman kiinteistöveroja koskevat oikeudenkäynnit

Fortum Sverige AB:llä on avoinna oikeusprosessi, jossa se on vaatinut vesivoimaloiden kiinteistöveroprosentin alentamista normaaliin 0,5 %:iin kiinteistön verotusarvosta. Oikeusprosessi koskee vuosia 2009-2014 ja sisältää useita oikeudellisia perusteita, mukaan lukien valtiontukiargumentin. Fortum Sverige AB ei saanut valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta tähän liittyen. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuimien sekä korkein hallinto-oikeus ovat käsitelleet asian vain valtiontukiargumentin osalta, asia on siirretty takaisin hallinto-oikeuteen muiden argumenttien käsittelyä varten. Kiistanalainen kiinteistövero kyseiseltä ajanjaksolta on ilman korkoja yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 50 miljoonaa euroa).

Lisäksi Fortumin ruotsalaisilla yhtiöillä on vireillä hallinto-oikeudessa erillisiä vesivoiman kiinteistöverotusta ja vuosia 2011-2016 koskevia valituksia omistamiensa vesivoimalaitostensa osalta samoilla oikeudellisilla perusteilla. Fortum on maksanut kiinteistöverot lainsäädännön mukaisesti, joten jos lopullinen päätös kuitenkin olisi negatiivinen, sillä ei olisi taloudellista vaikutusta Fortumille.

Fortum Sverige AB on joulukuussa 2018 tehnyt valituksen EU:n komissioon vuoden 2017 ja sitä edeltävien vuosien Ruotsin vesivoiman kiinteistöveron osalta. Fortum on pyytänyt komissiota tutkimaan onko Ruotsin vesivoiman kiinteistöverolainsäädäntö ja Ruotsin oikeusasteiden päätökset EU:n valtiontukilainsäädännön mukaisia.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008, 2009, 2010 ja 2011 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuimien Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Fortum sai myönteisen päätöksen valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuimien hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen, Hof van Cassatie'in maaliskuussa 2016. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2011 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella ei ole tehty jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu.

Marraskuussa 2015 Fortum sai Belgian veroviranomaisilta jälkiverotuspäätöksen koskien vuotta 2012. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum Project Finance NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Vuosia 2008-2011 koskevan periaatteellisen kannan mukaisesti ei ole tehty asiasta verovarausta. Vaaditun jälkiveron määrä vuoden 2012 osalta on noin 15 miljoonaa euroa. Vero on jo maksettu.

Oikeudenkäynnit osakkuusyhtiöissä

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj -osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia.

OL3 on tilattu kiinteähintaisena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG. Konsortioon kuuluvat yhtiöt ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista. Laitostoimittajan marraskuussa 2018 päivittämän aikataulun mukaan OL3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa tammikuussa 2020. Laitostoimittajan mukaan polttoaine asennetaan reaktoriin kesäkuussa 2019 ja laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon lokakuussa 2019. Käyttöönotto-ohjelman mukaisesti laitosyksikkö tuottaa 2-4 terawattituntia sähköä vaihtelevin tehojen aikana, joka alkaa verkkoon liittämistä ja päättyy säännöllisen sähköntuotannon aloittamiseen.

TVO ja OL3 EPR -laitostoimittaja peruuttivat maaliskuussa 2018 allekirjoitetun sovintosopimuksen mukaisesti kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn, joka koski OL3 EPR:n valmistumisen viivästymistä ja siitä aiheutuneita kustannuksia. Välimiesoikeus vahvisti kesäkuussa 2018 välimiesmenettelyä koskevan sovinnon sovintotuomiolla ja välimiesmenettely lopetettiin. Osapuolet peruuttivat myös Euroopan unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olleet valitukset.

OL3 EPR -projektin loppuunsaattamista ja projektin kiistoja koskeva sovintosopimus laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden, Areva NP:n, Areva GmbH:n ja Siemens AG:n sekä Ranskan valtion sataprosenttisesti omistaman Areva-yhtiöiden emoyhtiö Areva SA:n tuli voimaan maaliskuun 2018 lopulla.

Sopimuksen ehtojen mukaan:

- Varatakseen ja säilyttääkseen OL3 EPR -projektin loppuunsaattamiseen riittävät ja pätevät tekniset ja henkilöresurssit Areva hankkii tarpeelliset lisäresurssit Framatome S.A.S -yhtiöltä, jonka enemmistöomistaja on Electricité de France (EDF). Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt sitoutuvat siihen, että OL3 EPR -hankkeen loppuunsaattamiseen tarkoitettavat varat ovat riittävät ja ne kattavat myös kaikki asianmukaiset takuukaudet. Tätä varten on perustettu Areva-yhtiöiden rahoittama rahastomekanismi turvaamaan OL3 EPR projektin loppuunsaattamisesta aiheutuvien kustannusten kattamisen.
- OL3 EPR -laitostoimitussopimuksen avaimet käteen -periaate ja laitostoimittajakonsortioon kuuluvien yhtiöiden yhteisvastuu sopimusvelvoitteista ovat edelleen täysimittaisesti voimassa. Sopimus myös totesi laitostoimittajan sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olleen aikataulun, jonka mukaan laitosyksikön säännöllinen sähköntuotanto olisi alkanut toukokuussa 2019. Välimiesmenettely sovittiin 450 miljoonan euron korvauksella, jonka laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt maksavat TVO:lle kahdessa erässä.
- Osapuolet vetäytyvät käynnissä olevista OL3 EPR -projektiin liittyvistä oikeustoimista, mukaan lukien välimiesmenettelystä ja Euroopan Unionin yleisessä tuomioistuimessa olevista valituksista.
- Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt olisivat olleet oikeutettuja saamaan TVO:lta enimmillään 150 miljoonan euron suuruisen kannustinmaksun projektin aikataulunmukaisesta valmistumisesta.
- Mikäli laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt eivät saisi OL3 EPR -projektiä valmiiksi vuoden 2019 loppuun mennessä, ne maksavat valmistumisen ajankohdasta riippuvan, enimmillään 400 miljoonan euron lisäkorvauksen TVO:lle.

TVO sai sovintoon liittyvän korvauksen ensimmäisen maksuerän, 328 miljoonaa euroa, sovintosopimuksen tullessa voimaan maaliskuussa 2018. Toinen, 122 miljoonan euron erä maksetaan OL3 EPR -projektin valmistuessa tai viimeistään 31.12.2019. Kaikki korvauksen mukaiset erät on kirjattu katsauskaudella TVO:n konsernin taseen aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintamenuun.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

20. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2017 konsernitilinpäätöksessä. Vuoden 2018 aikana ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia lukuun ottamatta Uniperin osakkeiden hankintaa, lisätietoa liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2018 lopussa oli 50,76 % (2017: 50,76 %). Vuonna 2018 Suomen valtion omistama osakemäärä Fortumissa ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	2018	2017
Myynnit	39	110
Ostot	379	472
Korkotuotot lainasaamisista	13	13

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	31.12.2018	31.12.2017
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	641	864
Rahoitusleasingsaamiset yhteisyrityksiltä	0	41
Myyntisaamiset	54	24
Muut saamiset	18	17
Pitkäaikaiset velat	294	287
Ostovelat	33	19
Muut velat	14	7

21. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Fortum osti 1.1.2019 loput TVO:n Meri-Porin voimalaitoksen tuotantotehoon oikeuttavat C-sarjan osakkeet. Fortumilla on nyt oikeus saada käyttöönsä koko Meri-Porin voimalaitoksen tuotantoteho aikaisemman 67 prosentin sijaan. Meri-Porin voimalaitosta käytetään pääasiassa Fingridin tehoreservikapasiteettina ja varakapasiteettina.

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Vertailukelpoinen käyttökate	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoinen käyttökate edustaa koko konsernin ja segmenttien tuottamaa kassavirtaa. Käytetään osatekijänä pääomarakenteen tavoitteen tunnusluvussa vertailukelpoinen nettovelka/EBITDA.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Vertailukelpoinen liikevoitto	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoista liikevoittoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Arvonalentumiset	Arvonalentumiset ja niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät), jotka on oikaistu poistoista ja arvonalentumisista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Myyntivoitot ja muut	Myyntivoitot ja hankintojen transaktiokulut, jotka on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista ja liiketoiminnan muista kuluista. Tehokkaaseen pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin voitot raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IFRS 9:n mukaisesti ja joiden käyvän arvon muutos on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa ja joka on oikaistu materiaaleista ja palveluista. Oikaisu sisältää myös IFRS:n mukaisesta arvostuksesta johtuvia kirjanpitovaikutuksia.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökatteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin	x 100 Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	Merkittävien vertailukelpoisuuteen vaikuttavien erien oikaisu.	Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältyy voittokomponenttiin vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa ja oikaisut tehdään perustuen vastaaviin komponentteihin kuin vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Vertailukelpoinen sidottu pääoma	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eriä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)	Vertailukelpoinen sidottu pääoma on osatekijä vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa, jossa mitataan suoraan liiketoimintoihin sijoitetun pääoman tuottoa.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Täsmäytys
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	<u>Korollinen nettovelka</u> Vertailukelpoinen käyttökate	Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate on yksi Fortumin pitkän aikavälin taloudellisista tavoitteista, joka mittaa konsernin pääomarakennetta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Korolliset nettovelat	Korolliset velat - likvidit varat	Korollisia nettovelkoja käytetään konsernin velkaantuneisuuden, ts. pääomarakenteen, seurannassa erityisesti osatekijänä konsernin pitkän aikavälin taloudellisessa tavoitteessa vertailukelpoisessa nettovelassa/käyttökate.	Liitetieto 13 Korolliset nettovelat

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Täsmäytys
Sijoitetun pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Voitto ennen veroja} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Sijoitetun pääoman tuotto on pitkän aikavälin tunnusluku, joka kuvaa kannattavuutta sekä kuinka tehokkaasti sijoitettua pääomaa käytetään. Tämä vastaa yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Sijoitettu pääoma	Taseen loppusumma - korottomat velat	Sijoitettu pääoma on sijoitetun pääoman kirjanpitoarvo ja sitä käytetään osatekijänä konsernin sijoitetun pääoman tuoton laskelmassa.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.

Muut tunnusluvut

Osakeperusteiset tunnusluvut

Tulos/osake (EPS)	$\frac{\text{Kauden voitto} - \text{määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$

22. Tunnuslukujen laskentakaavat

Muut tunnusluvut

Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta (FFO) /Nettovelka, %	$\frac{\text{Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta (FFO)}}{\text{Korollinen nettovelka}} \times 100$
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoituneet korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuusyrittösoakkeisiin ja muihin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Velkaantumisaste, %	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Korkokate	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoituneet vieraan pääoman menot	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoituneet vieraan pääoman menot}}$

Verojen tunnusluvuissa käytetyt määritelmät

Efektiivinen tuloverokanta, %	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}} \times 100$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, %	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutosten vaikutukset ja merkittävät kertavaikutteiset veroerät}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai tappioita}} \times 100$
Edelliset 12 kk	Raportointihetkeä edeltävät 12 kuukautta

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Pohjoismaat	108	108	399	392
Venäjä	285	281	1 055	1 035
Tjumen	25	24	92	95
Tseljabinsk	9	9	35	33
Venäjän Uralin alue	70	69	260	261

Keskimääräiset hinnat				
	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	47,6	30,6	44,0	29,4
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	49,6	33,0	46,8	33,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	48,2	31,1	44,5	31,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	47,4	30,2	44,2	30,8
Sähkön spot-hinta Venäjän ensimmäisellä hinta-alueella, RUB/MWh ¹⁾	1 309	1 221	1 247	1 204
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	682	577	609	535
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	52,6	33,0	44,5	34,2
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 883	3 755	3 801	3 685
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	158	157	148	148
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	1 196	983	1 075	899
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 099	1 038	1 043	1 041
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	20	7	16	6
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	93	93	92	84
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	69	61	72	55

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot			
TWh		31.12.201	31.12.2017
Pohjoismaiset vesivarastot		8	86
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo		83	83

Vienti / tuonti				
TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-4	-4	-10	-15
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	2	2	8	6
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	-2	-2	-2	-9

Venäjän sähköreformi				
%	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	80%	82%	80%	81%

Saavutetut sähkön myyntihinnat				
	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	34,6	32,5	33,7	31,8
Russia-segmentin sähkön hinta, RUB/MWh	1 982	1 845	1 888	1 813
Russia-segmentin sähkön hinta, EUR/MWh ¹⁾	26,0	27,0	25,6	27,5

1) Muunnettu käyttäen keskiarvoja.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähkönmuutanto				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Sähkönmuutanto Euroopassa	11,5	12,0	44,4	46,6
Sähkönmuutanto Venäjällä	8,0	7,2	29,6	26,3
Sähkönmuutanto muissa maissa	0,1	0,1	0,4	0,3
Yhteensä	19,9	19,3	74,6	73,2

Lämmöntuotanto				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Lämmöntuotanto Euroopassa	3,1	3,0	9,4	8,6
Lämmöntuotanto Venäjällä	6,4	7,0	20,4	20,0
Yhteensä	9,6	10,1	29,8	28,6

Sähkönmuutantokapasiteetti segmenteittäin			
MW		31.12.2018	31.12.2017
Generation ¹⁾		7 867	7 862
City Solutions		788	775
Russia		4 912	4 794
Muut		157	292
Yhteensä		13 724	13 722

1) Kapasiteetti sisältää Meri-Porin 308 MW, joka on Energiaviraston tehoreservissä heinäkuusta 2017 kesäkuuhun 2020. Kapasiteetti on vähentynyt Oskarshamin 1 -yksikön (205 MW) sulkemisen takia kesäkuun 2017 lopussa.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW		31.12.2018	31.12.2017
City Solutions		4 780	4 671
Russia		10 229	10 094
Yhteensä		15 009	14 765

Sähkönmuutanto lähteittäin Pohjoismaissa				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Vesi- ja tuulivoima	4,9	5,7	19,4	20,9
Ydinvoima	6,1	5,6	22,8	23,0
Lämpövoima	0,3	0,3	1,3	1,6
Yhteensä	11,4	11,7	43,5	45,4

Sähkönmuutanto lähteittäin Pohjoismaissa				
%	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Vesi- ja tuulivoima	43	49	45	46
Ydinvoima	54	48	52	51
Lämpövoima	2	3	3	3
Yhteensä	100	100	100	100

Sähkönmyynti				
milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Sähkönmyynti Euroopassa	914	731	2 922	2 244
Sähkönmyynti Venäjällä	237	226	872	837
Sähkönmyynti muissa maissa	0	3	15	9
Yhteensä	1 151	960	3 810	3 089

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti				
milj. euroa	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Lämmönmyynti Euroopassa	205	194	615	524
Lämmönmyynti Venäjällä	65	87	193	258
Yhteensä	270	281	808	782

Sähkönmyynti alueittain				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Suomi	6,2	6,0	23,1	22,5
Ruotsi	8,1	8,5	29,7	30,8
Venäjä	9,1	8,4	34,1	30,5
Norja	4,7	4,6	15,3	7,2
Muut maat	0,4	0,8	1,8	2,9
Yhteensä	28,5	28,4	104,0	93,9

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain				
TWh	IV/2018	IV/2017	2018	2017
Venäjä	7,7	6,8	20,7	19,8
Suomi	1,2	1,2	3,8	3,9
Puola	1,2	1,2	3,5	3,7
Muut maat	1,2	1,1	3,5	2,5
Yhteensä	11,3	10,4	31,5	29,9